ZWIĄZEK
POLSKICH TOWARZYSTW TURYSTYCZNYCH

INFORMATOR TURYSTYCZNY

WARSZAWA — 1933

NAKŁADEM ZWIĄZKU POLSKICH TOW. TURYSTYCZNYCH
W POLSCE.

ZWIĄZEK
POLSKICH TOWARZYSTW TURYSTYCZNYCH

INFORMATOR TURYSTYCZNY

WARSZAWA — 1933

NAKŁADEM ZWIĄZKU POLSKICH TOW. TURYSTYCZNYCH W POLSCE.

Drukarnia Artystyczna, Warszawa, Nowy Świat 47, tel. 635-80.

P R Z E D M O W A.

Drugie wydanie Informatora zostało stosownie do zapowiedzi znacznie skrócone przedewszystkiem przez odrzucenie ustępów, dotyczących historji ruchu turystycznego w Polsce. Opuszczony również został dział, obejmujący organizacje, częściowo tylko związane z turystyką. Natomiast wprowadzona została nowa część pod tytułem: „Co zwiedzać w Polsce“, mająca na celu zwrócenie w sposób najbardziej ogólny uwagi na miejscowości godne zwiedzenia.

Informator w nowem wydaniu, uzupełniony nowemi danemi odda według naszego przekonania usługi wzmagającemu się w Polsce ruchowi turystycznemu.

Zarząd Związku
Polskich Towarzystw Turystycznych.

I. ZWIĄZEK POLSKICH TOWARZYSTW TURYSTYCZNYCH.

(Warszawa, ul. Żórawia 9 m. 1. Tel. 9-41-42).

Powołany do życia z inicjatywy Pol. Tow. Tatrzańskiego w 1927 r. Związek Pol. Tow. Tur. liczy obecnie 13 członków t. j. Polskie Tow. Tatrzańskie, Polskie Tow. Krajoznawcze, Automobilklub Polski, Polski Touring Klub, Beskidenverein, Żydowskie Tow. Krajoznawcze, Podolskie Tow. Turyst. Krajoznawcze, Wołyńskie Tow. Krajoznawcze i Polski Związek Motocyklowy, w charakterze członków zwyczajnych, oraz Polski Związek Turystyczny w Krakowie, Sekcja Wycieczkowa Tow. Uniwersytetu Robotniczego, Muzeum Tatrzańskie w Zakopanem i Śląska Wojewódzka Komisja Turyst. w Katowicach, w charakterze członków nadzwyczajnych.

Do zrzeszonych w Związku towarzystw należy w 1933 r. 45,215 członków.

Stosownie do § 5 statutu Związku „celem Z. P. T. T. jest popieranie rozwoju turystyki polskiej w kraju i zagranicą oraz rodzimego krajoznawstwa za pośrednictwem należących do Związku Towarzystw przez:

a) koordynację prac zrzeszonych w Z. P. T. T. towarzystw,

b) zbiorową reprezentację zrzeszonej w Z. P. T. T. turystyki i krajoznawstwa polskiego wobec władz i zagranicy."

Członkami Z. P. T. T. w myśl § 9 statutu, zmienionego uchwałą Walnego Zgromadzenia w dn. 26 marca 1933 r., mogą być, oprócz Towarzystw, które należały do Z. P. T. T. w dn. 1 października 1932 r., tylko istniejące w Polsce samodzielne towarzystwa turystyczne, których podstawowem zadaniem jest ułatwianie swoim członkom uprawiania turystyki, o ile posiadają zalegalizowany przez władze statut, istnieją przynajmniej pięć lat i liczą nie mniej, niż 5000 członków.

Organami Z. P. T. T. są: Zjazd Delegatów, jako najwyższa uchwalająca i kontrolująca władza, Zarząd i jego Komitet Wykonawczy oraz Komisja Rewizyjna.

W 1933 r. Prezydjum Zarządu Z. P. T. T. stanowią: Stanisław Osiecki jako prezes, Stanisław Lenartowicz i hr. Karol Raczyński jako wiceprezesi, inż. Jan Jaroszyński jako sekretarz i dr. Achilles Rosenkranz jako skarbnik.

Ważniejszemi etapami działalności Z. P. T. T. od czasu jego powstania są: uzyskanie dla członków towarzystw związkowych zniżek kolejowych w wysokości 33⅓% z pewnych miast do szeregu miejscowości, określonych jako stacje turystyczne, jakoteż wszczęcie starań u władz kolejowych o wydatniejszą jeszcze zniżkę i powiększenie liczby stacyj tak wyjazdowych, jak i dojazdowych, przedstawienie w 1928 r. Ministerstwu Robót Publ. wniosku zwołania ankiety w sprawie rozwoju Zakopanego, która rzeczywiście odbyła się w marcu 1929 r., opracowanie wniosku, dotyczącego organizacji hotelarstwa w Polsce, zorganizowanie działu turystycznego na Powszechnej Wystawie Krajowej w Poznaniu w 1929 r. oraz powoła-

nie do życia Centralnego Biura Ewidencji Wycieczek na tejże Wystawie, opracowanie dla Min. Rob. Publ. wzorowego statutu Związków Propagandy Turystycznej, urządzenie w 1929 r. obchodu dziesięciolecia turystyki w niepodległej Polsce, wdrożenie akcji w sprawie wydania ustawy o popieraniu turystyki oraz utworzenie Polskiego Urzędu Turystycznego, współdziałanie z Min. Rob. Publ. w urządzeniu działu turystycznego na Międzynarodowej Wystawie Komunikacji i Turystyki w Poznaniu w 1930 r. a następnie na polskiej wystawie turystycznej w Warszawie, zainicjowanie ankiety w sprawie Wschodnich Karpat, opracowanie cyklu artykułów propagandowych o Polsce w językach obcych wraz z fotografjami, przedstawienie Min. Spr. Zagr. wniosków, dotyczących rozszerzenia konwencji turystycznej polsko-czechosłowackiej oraz zawarcia konwencji z Rumunją i Niemcami, uzyskanie w Min. Oświaty wydatnego rozszerzenia sieci szkolnych domów wycieczkowych, przygotowanie cyklu wykładów o turystyce w Polskiem Radjo, wreszcie rozpoczęcie akcji przygotowawczej dla urządzenia przy Związku Turystycznego Biura Informacyjnego.

Z wydawnictw Z. P. T. T. wymienić należy: broszurę propagandową o Polsce w języku węgierskim, broszurę prof. M. Węgrzeckiego „Ruch turystyczny w Polsce w 1929 r.", opartą na cyfrach statystycznych oraz „Informatora Turystycznego" na r. 1932, zawierającego obszerne (260 str.) dane o organizacji turystyki w kraju i zagranicą.

II. TOWARZYSTWA TURYSTYCZNE NALEŻĄCE DO ZWIĄZKU POLSKICH TOWARZYSTW TURYSTYCZNYCH.

1. Polskie Towarzystwo Tatrzańskie.

(Kraków, ul. Potockiego 5).

Towarzystwo to opiekujące się turystyką górską w Polsce, jako założone w 1873 r. jest najstarszem polskiem towarzystwem turystycznem, a równocześnie jednem z najstarszych towarzystw turystyki górskiej w świecie.

W roku 1932 jednoczyło P. T. T. 17,592 członków zgrupowanych w 30 oddziałach i 38 kołach, rozsianych po całej Polsce.

Oprócz oddziałów i kół miejscowych posiada Towarzystwo cztery sekcje fachowe, a to:

a) Klub Wysokogórski P. T. T. liczący 137 członków,
b) Sekcję Narciarską P. T. T. (Zakopane),
c) Sekcję Ochrony Gór,
d) Sekcję Ratowniczą.

Wedle § 4 statutu do celów Towarzystwa należy:

a) zaznajamianie swoich i obcych z polskiemi górami i rozbudzanie zamiłowania do ich zwiedzania;

b) udostępnienie gór polskich i ułatwianie ich zwiedzania;

c) rozwój turystyki górskiej, letniej i zimowej;

d) popieranie rozwoju i rozbudowy istniejących letnisk, zdrojowisk, uzdrowisk i stacji sportów zimowych w górach, oraz inicjatywa w zakładaniu nowych;

e) ochrona przyrody gór polskich, ich krajobrazu i etnograficznych właściwości ich mieszkańców oraz współpraca w ochronie zabytków sztuki ludowej;

f) ułatwianie i popieranie naukowych badań gór polskich oraz prac artystycznych z niemi związanych.

W sprawach ochrony przyrody górskiej P. T. T. współdziała z Państwową Radą Ochrony Przyrody, popierając jej staranie o tworzenie w górach rezerwatów i parków narodowych. Park Narodowy w Pieninach utworzony został 1 września 1930 r., dalsze znajdują się w stadjum realizacji.

Towarzystwo i jego oddziały budują i utrzymują schroniska i stacje noclegowe (z końcem roku 1932 posiadało 27 schronisk we własnych budynkach i 50 stacji noclegowych, spis podano oddzielnie). Oprócz schronisk Towarzystwo przeprowadza ścieżki turystyczne, znakuje je i zaopatruje w drogowskazy w Tatrach i Beskidach. Do początku 1933 r. wybudowało i wyznaczyło Towarzystwo 2513 klm. ścieżek górskich.

Organem Towarzystwa jest rocznik „Wierchy" którego wyszło dotychczas 10 tomów. W ubiegłym roku wznowiono wydawnictwo „Przeglądu Turystycznego" jako kwartalnika (oba wydawnictwa w nakładzie ok. 15.000 egzemplarzy). Jako pismo specjalnie poświęcone turystyce wysokogórskiej (alpinizmowi) wydaje Klub Wysokogórski P. T. T. czasopismo „Taternik" (6 numerów rocznie). Ponadto Warszawskie Koło Klubu Wysokogór-

skiego wydało dwa zeszyty przewodnika po Tatrach p. t „Nowe drogi", oddział cieszyński wydał IV tom swego „Rocznika", oddział „Beskid" w Nowym Sączu mapkę turystyczną Pienin w skali 1 : 30,000 a oddział lwowski przeglądową mapkę turystyczną Gorganów Zachodnich. Poza własnemi wydawnictwami udziela Towarzystwo subwencji autorom dzieł i przewodników, traktujących o górach polskich.

Bibljoteka główna Towarzystwa liczy obecnie z górą 1600 tomów, roczników i map oraz zbiór przeźroczy, liczący ponad 1500 sztuk.

W dziedzinie propagandy turystyki należy zanotować w ciągu ostatniego roku udział Towarzystwa w Wystawie Turystycznej „Lato" w Krakowie, urządzenie kilku wystaw fotograficznych i ochrony przyrody przez poszczególne Oddziały i Koła, zorganizowanie szeregu odczytów z udziałem prelegentów krajowych i zagranicznych oraz urządzanie zbiorowych wycieczek pod kierunkiem wytrawnych turystów.

Członkowie Towarzystwa poza prawami przewidzianemi w statucie posiadają:

a) prawo bezpłatnego otrzymania rocznika „Wierchy" oraz kwartalnika „Przegląd Turystyczny";

b) zniżki cen noclegowych w schroniskach P. T. T. do 50% i pierwszeństwo w zajmowaniu noclegów w tychże schroniskach przed niecztonkami;

c) korzystanie z ulg przyznanych przez Asocjację Słowiańskich Tow. Turystycznych członkom P. T. T. na obszarze Czechosłowacji, Jugosławji i Bułgarji;

d) zniżkowe bilety na linji tramwaju elektrycznego podtatrzańskiego po stronie czesko-słowackiej, na linji Łomnica Tatrzańska - Jezioro Szczyrbskie, oraz Stary

Smokowiec — Poprad i na kolei zębatej Szczyrba — Szczyrbskie Jezioro;

e) zniżki cen wstępu do jaskiń Bielskich w Tatrach i do jaskiń Demenowskich w Niżnych Tatrach;

f) prawo swobodnego przekraczania granicy polsko-czeskosłowackiej na podstawie konwencji turystycznej;

g) zniżki kolejowe, przysługujące członkom Z.P.T.T.

W skład Prezydjum Zarządu Towarzystwa wchodzą: prezes Stanisław Osiecki (Warszawa), wiceprezesi: prof. dr. Walery Goetel (Kraków), dr. Wacław Majewski (Lwów), Tadeusz Malicki (Zakopane), sekretarz: Bohdan Małachowski i skarbnik dr. Tadeusz Górski.

Adresy Oddziałów P. T. T.

Bielsko, ul. Strzelnicza 5,
Bochnia, Gimnazjum, prof. Galas,
Cieszyn, oddz. „Beskid Śląski" Rynek 3,
Drohobycz „Polonia" inż. Marjan Kozłowski,
Gorlice, prof. Jan Dziopek,
Jarosław, Kasa Skarbowa, B. Kotzian,
Jordanów, notarjusz dr. L. Szumski,
Katowice „Oddział Górnośląski" ul. Król. Jadwigi 4,
Kalisz, ul. Narutowicza 6, p. H. Staniewska,
Kielce, Urząd Wojewódzki, pokój Nr. 37,
Kołomyja, oddział „Czarnohorski" inż. Morawetz, Państw. Zarząd Drogowy,
Kraków, ul. Potockiego 4,
Kraków, oddz. akademicki, ul. Grodzka 64,
Krynica, biuro „Stadjon" ul. Piłsudskiego,
Lwów, plac Marjacki 4 (Hotel Europejski),
Łódź, ul. Narutowicza 107, inż. W. Kowalewski,
Nowy Targ, oddział „Gorce" ul. Waksmundzka 73, p. J. Lubertowcz,

Nowy Sącz, oddział „Beskid", I Gimnazjum,
Poznań, ul. Chełmońskiego 8,
Rabka, willa „Wisła",
Radom, ul. Żeromskiego 46,
Stanisławów, ul. Sapieżyńska 30,
Stryj, ul. Iwaszkiewicza 10,
Szczawnica, oddział „Pieniński", Urząd Pocztowy, p. J. Bielawski,
Tarnów, III Gimnazjum lub ul. Krasińskiego 31,
Warszawa, ul. Żórawia 9 m. 1,
Wilno, Uniwersytet, prof. T. Czeżowski,
Zagłębie Dąbrowskie, Sosnowiec, ul. Chemiczna 14,
Zakopane, ul. Krupówki 14,
Żywiec, oddział „Babiogórski", Dyrekcja dóbr żywieckich, inż. W. Fucik.

Koła miejscowe istnieją w Dziedzicach, Skoczowie, Borysławiu, Samborze, Skolem, Turce, Królewskiej Hucie, Lublińcu, Mikołowie, Mysłowicach, Pszczynie, Rudzie Śląskiej, Rybniku, Tarnowskich Górach, Wielkich Hajdukach, Kosowie, Przemyślu, Iwoniczu, Lwowie (koło akademickie), Grybowie, Poznaniu (koło akadem.), Biłkowie, Delatynie, Dolinie, Jaremczu, Kałuszu, Mikuliczynie, Nadwórnej, Sołotwinie, Worochcie, Bolechowie, Rzeszowie, Częstochowie, Zawierciu, Białej, Andrychowie, Wadowicach i Zwardoniu.

2. Polskie Towarzystwo Krajoznawcze (Warszawa, ul. Karowa 31).

Towarzystwo założone w 1906 r. składa się z 78 oddziałów miejscowych i liczy w 1933 r. 7966 członków.

Celem T-wa jest:

a) gromadzenie i opracowywanie materjałów naukowych, dotyczących krajoznawstwa ziem polskich i krajów

sąsiednich, historycznie lub geograficznie z niemi związanych;

b) ułatwianie zwiedzania Polski, popieranie rozwoju turystyki polskiej we wszystkich jej formach w kraju i zagranicą, rozbudzanie zamiłowania do zwiedzania Polski;

c) współudział w ochronie przyrody ziem polskich, ich zabytków, krajobrazu i swojszczyzny.

Organem uchwalającym i kontrolującym całego T-wa jest Zjazd delegatów oddziałów miejscowych, organem wykonawczym jest Rada Główna, złożona z 18 osób.

Na czele Rady Głównej stoją obecnie: prof. Aleksander Janowski jako prezes honorowy, marszałek Senatu Władysław Raczkiewicz jako prezes, prof. Aleksander Patkowski i Jerzy Remer jako wiceprezesi, Józef Kołodziejczyk jako sekretarz, Stanisław Gabryszewski jako zast. sekretarza, Władysław Gruszczyński jako skarbnik i Stanisław Lenartowicz jako zastępca skarbnika.

Za pośrednictwem Komisji Kół Krajoznawczych Młodzieży P. T. K. zorganizowano 15.000 osób w 366 kołach.

Schronisk posiada P. T. K. 17, muzeów 20, bibljotek krajoznawczo - turystycznych 18, zbiorów fotograficznych i przeźroczarni 19 liczących przeszło 40 objektów.

Towarzystwo prowadzi energiczną akcję odczytową i wycieczkową, przeprowadza znakowanie szlaków turystycznych, rozpowszechnia na dworcach kolejowych mapy turystyczne z wyznaczeniem szlaków, ilustracjami ciekawszych objektów oraz wykazem miejscowości godnych widzenia.

Organem P. T. K. jest miesięcznik „Ziemia", zaś dla ruchu krajoznawczego młodzieży wydawany jest miesięcznik „Orli Lot". Nadto członkowie otrzymują bezpłatnie biuletyn miesięczny „Wiadomości Krajoznawcze

i Turystyczne". Prócz powyższych wydawnictw perjodycznych rozwinęło P. T. K. w ostatnich latach energiczną działalność w dziedzinie wydawania przewodników oraz przystąpiło do realizacji na wielką skalę zakrojonego wydania „Słownika Geograficznego Państwa Polskiego".

Adresy Oddziałów P. T. K.

Oddział P. T. K. w Augustowie, ul. Bandurskiego 1. WP. Wanda Halicka,
„ „ „ Baranowiczach, na ręce inż. A. Winnikowa, v-burmistrza,
„ „ „ Białymstoku, ul. Żwirki i Wigury Nr. 2, szkoła,
„ „ „ Bielsku Podlaskim, J. Aleksandrowska, Wydział powiatowy,
„ „ „ Brasławiu, Szpital Sejmikowy, Dr. Kołosowski,
„ „ „ Brodnicy, Szkoła Handlowa, dyr. Mazurek,
„ „ „ Brześciu n./Bugiem, ul. Dąbrowskiego 8, Centr. Bibl. Pedag.
„ „ „ Bydgoszczy, ul. Libelta 5,
„ „ „ Chełmie, woj lubelskie, ul. Gimnazjalna 4, Gimnaz. Państw.
„ „ „ Chełmży, ul. Rynek 9, WP. Fr. Rydlewski,
„ „ „ Chojnicach, ulica Młyńska 20. WP. Fr. Lemańczyk,
„ „ „ Częstochowie, Sejmik powiatowy, inż. J. Purzycki,
„ „ „ Gdyni, Orłowo morskie, Gimnazjum dyr. Żegarskiego,

Oddział P. T. K. w Głębokiem, woj. wileńskie, Starostwo,
" " " Gnieźnie, ul. Chrobrego 3, Firma B. Kasprowicz,
" " " Grodnie, ul. Wróblewskiego 1, notarjusz Miłkowski,
" " " Grudziądzu, ul. Słowackiego 4, ks. major W. Łęga,
" " " Inowrocławiu, ul. Solankowa 13,
" " " Jędrzejowie, dr. F. Przypkowski,
" " " Kaliszu, Bank Ziemi Kaliskiej, ul. ul. Józefiny 11, WP. Komza,
" " " Kartuzach, inspektor szkol. Janowski,
" " " Kazimierzu Dolnym n. Wisłą, rejent W. Marcolla,
" " " Kielcach, ul. Leonarda 14,
" " " Kościerzynie, ul. Gdańska 16, WP. P. Skaja,
" " " Krakowie, ul. Grodzka 64, Inst. Geograficzny,
" " " Kutnie, skrzynka pocz. 59, WP. Pałasiński,
" " " Lesznie Wkp., ul. Kościańska 59, WP. Dr. Świderski,
" " " Lidzie, Sędzia J. Borysowski,
" " " Lublinie ul. Dolna P. Marji 25, m. 14,
" " " Lwowie, pl. Marjacki 4 — Hotel Europejski,
" " " Łęczycy, ul. Szeroka 2, WP. J. Chrempińska,
" " " Łowiczu, ul. Kościuszki 12,
" " " Łodzi, Al. Kościuszki 17,
" " " Miechowie, Przedmieście Kościuszk. WP. Lech Tadeusz,

Oddział P. T. K. w Myślenicach, Wierzbanowo, WP. Tadeusz Wiśniowski,
,, ,, ,, Nowogrodzie Łomżyńskim, WP. Adam Chętnik,
,, ,, ,, Nowogródku, Urząd Wojewódzki,
,, ,, ,, Olkuszu, woj. kieleckie,
,, ,, ,, Opatowie, ul. Kilińskiego 1,
,, ,, ,, Ostrowcu, woj. kieleckie, ul. Górzysta 5,
,, ,, ,, Ostrowie Wlkp., ul. Kolejowa, dyr. Kasy Kom. Hubicki,
,, ,, ,, Pabjanicach, ul. Zamkowa 65a, WP. Staszewski,
,, ,, ,, Pawłowie, koło Bielszowic, woj. śląskie, ul. Główna 63 p. Wiałczek,
,, ,, ,, Pelplinie, ul. Dworcowa 14, WP. Bochińska,
,, ,, ,, Piaskach Luterskich, woj. lubel., WP. F. Kotliński,
,, ,, ,, Pińsku, ul. Ogińskiego 14, Magistrat,
,, ,, ,, Pionkach (Zagożdżon) pow. koz' icki, Państw. Wytw. Prochu,
,, ,, ,, Piotrkowie Tryb. pl. Czarnieckiego 1, p. M. Witanowski,
,, ,, ,, Poznaniu, ul. Focha 18. II p.,
,, ,, ,, Przeworsku, cukrownia,
,, ,, ,, Radomiu, ul. ks. Józ. Poniatowskiego 6 m. 3,
,, ,, ,, Rembertowie, Parowozownia Warszawa Wsch. p. K. Goszczyński,
,, ,, ,, Sandomierzu, ul. Żeromskiego, dom własny,

Oddział P. T. K. w Sieradzu, woj. łódzkie, p. J. Bogdański,
" " " Skarżysku Kamiennej Nr. 2,
" " " Skierniewicach, ul. Gałeckiego 9, p. A. Ratyński,
" " " Słonimie, Starostwo,
" " " Sochaczewie, Rozlazłów Szlachecki, inż. Hugo-Bader,
" " " Stanisławowie, ul. Kilińskiego 9, gimnazjum ewang. prof. Hryculak,
" " " Starachowicach, poczta Wierzbnik, Sekretarjat Zakładów,
" " " Suwałkach, ul. Kościuszki 59, Sąd Okręgowy,
" " " Szamotułach, ul. Rynek 34. „Nowa Drogerja",
" " " Szczęśliwicach, poczta Włochy pod Warszawą,
" " " Święcianach Wileńskich, Starostwo,
" " " Świętochłowicach, ulica Vogta 14, p. Pieczka,
" " " Tarnowie, ul. Krakowska 3 m. 3,
" " " Tomaszowie Lubel., ul. Lwowska 49, p. I. Barski,
" " " Tomaszowie Mazow. ul. Mościckiego 6,
" " " Toruniu, ul. Bydgoska 90 p. M. Sydow,
" " " Tucholi, ul. Świecka 52,
" " " Warszawie, ul. Karowa 31.
" " " Wejherowie, ul. Hallera 3, inspektor szk. Starzyk,
" " " Wilnie, Magistrat, pokój Nr. 10,

Oddział P. T. K. w Włocławku, ul. Słowackiego 1.a,
„ „ „ Wołkowysku, ul. Fabryczna 1,
„ „ „ Zamościu, Gimnazjum Państwowe,
„ „ „ Żninie, gimnazjum, dyr. Słomka,
„ „ „ Żółkwi, gimnazjum państwowe, zamek,

3. Automobilklub Polski i Kluby Afiljowane. (Warszawa, Al. Szucha 10).

Założony w 1909 r. liczy Automobilklub Polski wraz z klubami afiljowanemi w liczbie 8, ponad 3.000 członków.

Na czele Zarządu stoją: Karol hr. Raczyński prezes, Adrjan Chełmicki, Stefan Fuchs, Ignacy Matuszewski i Janusz Regulski jako wiceprezesi oraz Franciszek Sznarbachowski sekretarz generalny. Na czele Komisji Turystycznej A. P. stoi inż. M. Rappe, na czele Komisji Sportowej p. Janusz Regulski.

Członkowie klubu otrzymują bezpłatnie miesięcznik „Auto" i korzystają na ulgowych warunkach z usług Biura Turystycznego, Wydziału Tryptykowego i Komisji Sportowej Klubu.

Biuro Turystyczne A. P. udziela informacji z zakresu turystyki samochodowej w kraju i zagranicą, o stanie dróg, hotelach, restauracjach i garażach. Na zamówienie opracowuje marszruty. Dostarcza przytem wszelkich wydawnictw kartograficznych i przewodnikowych po zniżonych cenach. Wystawia legitymacje upoważniające do 33$\frac{1}{3}$ proc. zniżek kolejowych, które przysługują członkom Z. P. T. T.

Automobilklub Polski należy do Association Internationale des Automobile-Clubs Reconnus w Paryżu, i ma prawo wydawania tryptyków. Dla tej sprawy istnieje spe-

cjalny *Wydział Tryptykowy*, który dostarcza automobilistom udającym się zagranicę wszelkich niezbędnych dla takich podróży dokumentów celnych i drogowych.

Działalnością sportową Klubu kieruje *Komisja Sportowa*, która organizuje zawody samochodowe, kontroluje zawody klubów afiljowych, wystawia w imieniu Asocjacji międzynarodowe licencje sportowe, upoważniające do brania udziału w zawodach automobilowych całego świata, prowadzi listę krajowych rekordów samochodowych i przedstawia do zatwierdzenia Asocjacji międzynarodowe rekordy samochodowe.

Klubami afiljowanymi są:

1) Krakowski Klub Automobilowy, ul. Św. Jana 11.

2) Małopolski Klub Automobilowy, Lwów, ul. Klem. Tańskiej 3.

3) Automobilklub Wielkopolski, Poznań, Plac Wolności 11.

4) Śląski Klub Automobilowy, Katowice, ul. Stawową 10.

5) Pomorski Automobilklub, Bydgoszcz, Plac Wolności 1.

6) Łódzki Automobilklub, Łódź, ul. Piotrkowska 104

7) Wileński Automobilklub, Wilno, ul. Mickiewicza 24.

8) Wołyński Klub Automobilowy, Łuck, ul. Bolesława Chrobrego 9.

4. Polski Touring Klub.

(Warszawa, ul. Bagatela 3).

Polski Touring Klub powstał w 1925 r. z inicjatywy Automobilklubu Polskiego. Obecnie liczy około 5.000 członków i posiada tylko jedną autonomiczną sekcję, którą jest Sekcja Samochodowa. W miejsce dawnych oddzia-

łów miejscowych, posiada Klub obecnie 12 delegatur okręgowych w większych miastach oraz w mniejszych miejscowościach kilkudziesięciu delegatów, których zadaniem jest pozyskiwanie członków oraz utrzymywanie kontaktu między nimi a Klubem.

Na czele Pol. Touring Klubu stoi senator August Zaleski, Prezydjum Zarządu Głównego tworzą: Wiesław Modzelewski, prezes, Stanisław Reszczyński, wiceprezes, Lucjan Burdyński, sekretarz gen., Dr. Kazimierz Rakowicz skarbnik. Referentem spraw turystycznych jest p. Władysław Tryszczyło, na czele Sekcji Samochodowej stoi prezes W. Modzelewski. Sekcja posiada kilka Komisji, a wśród nich Komisję sportowo - turystyczną.

Dzięki przynależności do międzynarodowych zrzeszeń turystycznych utrzymuje klub żywy kontakt z zagranicznemi klubami turystycznemi i automobilowemi. Od 1931 r. wydaje klub dokumenty celne t. j. tryptyki i książeczki z przepustkami granicznemi.

Członkom klubu przysługują rozmaite udogodnienia i zniżki, jak zniżki kolejowe (przysługujące członkom Z. P. T. T.), zniżki w hotelach, restauracjach, garażach i t. p., zniżki na kolejach francuskich przy wycieczkach, przez klub zorganizowanych, na linjach okrętowych, wreszcie ulgi przy nabywaniu olejów samochodowych.

Organem Klubu jest dwumiesięcznik „Auto i Turysta", który członkowie otrzymują bezpłatnie.

5. Beskidenverein.

(Bielsko, ul. Wzgórze 14).

Towarzystwo założone w 1893 r. liczy obecnie 3017 członków i ma kilka oddziałów miejscowych oraz dwie sekcje sportów zimowych, a to „Wintersportklub" w Biel-

sku i „Wintersportverein" w Katowicach. Charakter klubu afiljowanego ma „Deutscher Alpenverein w Katowicach.

Beskidenverein opiekuje się turystyką górską w Beskidach Śląskich i części Beskidu Zachodniego od Babiej Góry do zachodniej granicy Śląska, posiada 9 schronisk turystycznych i utrzymuje około 500 km. znakowanych ścieżek na terenie swojej działalności.

Członkom przysługuje zniżka 50 proc. we własnych schroniskach w Polsce oraz w schroniskach Beskidenvereinu w Czechosłowacji, Karpathenvereinu w Czeskich Tatrach, w schroniskach Węgierskiego Związku Tow. Tur. na Węgrzech, w Siedmiogrodzie, ulgi przysługujące członkom w schroniskach Morawsko - Śląskiego „Sudetengebirgsverein" w Sudetach, prawo przechodzenia granicy czechosłowackiej na zasadzie t. zw. beskidówek w soboty, niedziele i dnie świąteczne a wreszcie zniżki kolejowe, jakie przysługują członkom Z. P. T. T.

Na czele Zarządu Towarzystwa stoją: prezes Dr Edward Stonawski, wiceprezes Wiktor Wilke, sekretarz Otto Schenk i skarbnik Ryszard Swoboda.

6. Żydowskie Towarzystwo Krajoznawcze w Polsce.
(Warszawa, ul. Królewska 51).

Towarzystwo założone w 1926 r. liczy 5092 członków,zgrupowanych w 21 oddziałach miejscowych.

Celem Towarzystwa jest urządzanie wycieczek zbiorowych miejskich i podmiejskich oraz organizowanie kolonij letnich i zimowych. Ponadto prowadzi systematyczną pracę odczytową, organizuje wystawy turystyczno - sportowe i podróżniczo - uzdrowiskowe. Corocznie odbywają się w oddziałach kursy instruktorskie (fotograficzne,

krajoznawcze, narciarskie i t. p.). Towarzystwo urządziło również w 1932 r. Uniwersytet Ludowy Krajoznawczy w Warszawie, na którym odbywają się wykłady z dziedziny historji zabytków żydowskich w Polsce, żydowskiej twórczości ludowej i t. p.

Tow. posiada Sekcje: Turystyczną, Pedagogiczną (opieka nad wycieczkami szkolnemi), Narciarską, Historyczno - Etnograficzną, Esperantystów oraz Kierowników wycieczek i Koło Krajoznawcze Pracy Teoretycznej.

Organem Tow. w 1928 r. było pismo „Land und Leben" którego wyszło 3 numery. W 1930 r. rozpoczęto wydawanie miesięcznika p. t. „Wiadomości Ż. T. K.". W r 1933 ukazał się 1 numer kwartalnika naukowego p. n.: „Landkentnysz" (krajoznawstwo) poświęconego zagadnieniom krajoznawstwa i turystyki, folkloru i etnografji żydowskiej oraz badaniom nad dziejami osiedli żydowskich w Polsce. Pozatem prowadzi T-wo stałą propagandę prasową przez redagowanie tygodniowego dodatku w sobotnich numerach „Naszego Przeglądu".

Na czele Zarządu Głównego T-wa stoją w r. 1932/3. prezes M. Hindes, wiceprezesi dr. L. Wulman i M. Zajde sekretarz Ch. Czlenow i skarbnik S. Cyderowicz.

Adresy Oddziałów Miejscowych Ż. T. K.

Warszawa — ul. Królewska 51.
Będzin — plac 3 Maja 4.
Białystok — ul. Sienkiewicza 44.
Częstochowa — al. Kościuszki 16.
Czortków — inż. A. Schrager.
Grodno — ul. Listowskiego 40.
Kielce — ul. Piłsudskiego 11.
Krynica — willa „Marja" pok. 5.

Kutno — Nowy Rynek 5.
Lublin — ul. Staszica 22.
Lwów — ul. Piekarska 6.
Łódź — ul. Wulczańska 35.
Olkusz — ul. Gwarecka 4.
Pińsk — gimnazjum „Tarbut".
Radomsk — ul. Długa 42.
Równe — ul. 3 Maja 13.
Stanisławów — ul. Smolki 2.
Suwałki — ul. Kościuszki 47.
Tomaszów Mazow. — ul. Piłsudskiego 21
Wilno — ul. Gdańska 3.
Włocławek — ul. 3 Maja 9

7. Podolskie Towarzystwo Turystyczno - Krajoznawcze. (Tarnopol, gmach Urzędu Wojewódzkiego).

Towarzystwo zawiązano w 1925 r. dla ożywienia i ułatwienia ruchu turystycznego w województwie tarnopolskiem. Posiada ono 19 oddziałów i 1375 członków.

Na czele Zarządu stoją: prezes Tomasz Kunzek, wiceprezes prof. Stefan Juzwa, sekretarz mjr. Michał Czekanowski i skarbnik Marjan Szlagor.

Członkowie T-wa korzystają ze zniżek w autobusach na terenie wojew. tarnopolskiego, w schroniskach T-wa, korzystają bezpłatnie z bibljoteki T-wa, nabywają wydawnictwa T-wa po cenach własnych, korzystają wreszcie ze zniżek kolejowych, przyznanych członkom Z. P. T. T.

T-wo udostępniło groty alabastrowe w Krzywczu (pow. borszczowski) i zbudowało tam schronisko turystyczne. Dom wycieczkowy w Zaleszczykach jest częściowo oddany do użytku. Ponadto jest T-wo właścicielem Muzeum Krajoznawczego w Zaleszczykach, oraz schronisk w Miodoborach, Trembowli i Czortkowie.

Tow. prowadzi ożywioną akcję odczytową, organizuje wycieczki, bierze udział w wystawach krajoznawczych i turystycznych.

Z pośród wydawnictw T-wa wymienić należy „Przewodnik po województwach tarnopolskich, „Przewodnik po jaskiniach w Krzywczu", „Słownik geograficzny", 30.000 ilustrowanych prospektów w 4 językach, albumy zamków podolskich, plany wycieczek po wojew. tarnopolskiem, liczne odmiany widokówek, przeźrocza, wreszcie film „Zwiedzajcie Podole" i film dźwiękowy „Wesele podolskie".

Adresy Oddziałów Towarzystwa:

Borszczów — Wydział powiatowy.
Brody — Pow. Zarząd drogowy.
Brzeżany — Gimnazjum.
Buczacz — Wydział powiatowy.
Czortków — Gimnazjum.
Kopyczyńcze — Wydział powiatowy.
Kamionka Strumiłowa — Wydział pow.
Podhajce — Pow. Zarząd drogowy.
Przemyślany — Szpital powszechny.
Radziechów — Gimnazjum.
Skałat — Pow. Zarząd drogowy.
Trembowla — Gimnazjum.
Zaleszczyki Seminarjum.
Zbaraż — Starostwo.
Zborów — Urząd pocztowy.
Złoczów — Wydział powiatowy.
Olesko — tartak w Ożydowie.
Podwołoczyska — Sąd grodzki.
Krzywcze — p. Melzer.

8. Wołyńskie Towarzystwo Krajoznawcze. (Łuck, Al. Bolesława Chrobrego 15).

Towarzystwo założone w 1927 r. ogranicza swą działalność tylko do terenu województwa wołyńskiego i jest równocześnie dla tego województwa towarzystwem opieki nad zabytkami przeszłości.

W r. 1932 posiadało T-wo 9 oddziałów i 430 członków. Do T-wa należy Muzeum Wołyńskie w Łucku, mieszczące się na zamku Lubarta i obejmujące dział archeologiczny, historyczno - geograficzny, numizmatyczny, etnograficzny, geologiczny i przemysłu ludowego.

Działalność T-wa w 1932 r. wyraziła się w zorganizowaniu: 6 odczytów, 2 wystaw t. j. 24.IV — 8.V. Wystawy Krajobrazu Polskiego i od 4-11.xII. Wystawy Ochrony Przyrody, 6 wycieczek krajoznawczych, udziału w 4 zjazdach, organizacji 2 zabaw towarzyskich, kursu fotograficznego i kursów narciarskich, wydaniu 20 nowych odmian widokówek i dwóch monografji (o Krzemieńcu i o miejscowościach położonych nad rzeką Słucz między Korcem a Hubkowem. W opracowaniu jest broszurka propagandowa „Zwiedzajcie Wołyń". Zbiór klisz fotograficznych wynosi obecnie 1400 sztuk. Zbiory Muzeum Wołyńskiego, mieszczącego się w Łucku, przy ul. Królowej Jadwigi 42 wynoszą 4500 objektów.

Propagandowa działalność T-wa wyraziła się w opracowaniu i umieszczaniu artykułów propagandowych stale w prasie miejscowej i sporadycznie w prasie stołecznej i krajowej.

W dziale ochrony zabytków T-wo przyczyniło się do kreowania stanowiska stałego konserwatora przy Urzędzie Wojewódzkim, a tem samem do roztoczenia ścisłej opieki nad zabytkami wołyńskiemi.

Na czele Rady Wojewódzkiej stoi inż. Franciszek Księżopolski jako prezes, Jan Leszczyński i Antoni Szpindler jako wiceprezesi, inż. Romanowski jako sekretarz i Feliks Wadowski jako skarbnik.

Adresy Oddziałów:

Oddział w Dubnie — lokal Inspektoratu Szkolnego, poseł A. Stefaniak,
" " Kostopolu — pow. Zarząd Drogowy, p. W. Wolański,
" " Kowlu — pow. Zarząd Drogowy, inż. J. Majmeskuł,
" " Krzemieńcu — Liceum, dyr. F. Mączak,
" " Łucku — Wydział Rob. Publ., inż. Księżopolski,
" " Ostrogu — Inspektorat Szkolny, insp. Majewski,
" " Równem — Gimnazjum Państwowe, dyr. Santer,
" " Sarnach — ul. Polna 20, kpt. W. Matolski,
" " Włodzimierzu — Szkoła powsz., kierow. Strzelecki,
Delegatura w Horochowie — burmistrz Czepielewski,
" " Lubomlu — zast. starosty Żakowicz.

9. Polski Związek Motocyklowy.
(Warszawa, Bagatela 3).

Założony w 1927 r. Polski Związek Motocyklowy ma za zadanie uprawianie tak turystyki jak i sportu. W r. 1932 w skład Związku wchodziło 36 klubów i sekcji motocyklowych, liczących ogółem 1050 członków.

Na czele Zarządu stoją: gen. dr. Stanisław Rouppert jako prezes, Wiesław Modzelewski jako wiceprezes, inż.

Stefan Ochotnicki, jako sekretarz i kpt. Stefan Witkowski jako skarbnik.

Działalnością turystyczną Związku kieruje Komisja Turystyczna, której przewodniczącym jest kapitan Turystyczny. Podobne Komisje istnieją w Klubach zrzeszonych w Związku.

Organem Związku jest miesięcznik „Motocykl i Cyclecar", który posiada specjalny dział, poświęcony turystyce samochodowej.

Adresy *klubów motocyklowych*, należących do P. Z. Motocyklowego:

Polski Klub Motocyklowy, Warszawa, Bagatela 3.

Warszawskie Towarzystwo Cyklistów. Sekcja Motoc., Warszawa, Oboźna 1/3,

Wojskowy Klub Sportowy „Legja", Sekcja Motoc., Warszawa, Czackiego 16,

Klub Sportów Motorowych, Warszawa, Leszno Nr. 13 — 19,

Krakowski Klub Motocyklowy, Kraków, Mikołajska 28,

Ż. K. S. „Makkabi", Sekcja Mot. Kraków, Straszewskiego 5 p. inż. Schreiber,

Towarzystwo Sport „Unja", Oddz. Mot., Poznań, Kantaka 7,

Małopolski Klub Motocyklowy, Lwów, Plac Marjacki 4,

Lwowskie Tow. Kol. i Motorzyst., Lwów, Czarnieckiego 7/I p.,

Wojskowy Klub Motocyklistów, Wilno, Szefostwo Fortyfikacji D. O. War. p. major Adam Golcz,

Akademicki Związek Sportowy, Sekcja Mot. Gdańsk — Wrzeszcze, Heeresanger 11,

Klub Sportowy „Gedania" Wydział Mot. Gdańsk, Schichaugasse 6,

Bielsko - Bialski Klub Motocyklowy, Bielsko, hotel Grand,

Częstochowskie Tow. Cyklistów, Sekcja Mot., Częstochowa, Aleja 52 J. Kryger,

Klub Ogól. Sport, Victorja Sek. Mot., Częstochowa 3 Aleja 52, F-na Wełna,

Łódzki Klub Motocyklowy, Łódź Targowa 5,

Łódzkie Tow. Gimn. „Sport, „Bar - Kochba" S. M., Łódź, Piotrkowska 110,

Stowarzyszenie Sport. „Union", Sek. Mot., Łódź, Przejazd 7,

Klub Motocyklistów, Grudziądz, Długa 19 — 20,

Tow. Sport. „Olympia" Sekcja Mot. Grudziądz, Wybickiego 9 „Goniec Nadwiślański",

Śląski Klub Motocyklowy, Katowice, Jordana 10,

Polski Klub Motocyklowy, Katowice, Batorego 10,

Klub Motocyklistów Bydgoszcz, Gdańska 36,

Klub Motocyklowy, Cieszyn, hotel pod „Brunatnym Jeleniem",

Klub Motocyklowy, Mysłowice, Pozadomowa 2,

Klub Motocyklistów, Toruń, Mostowa 28,

Klub Motocyklowy, Królewska Huta, Gimnazjalna 57,

Klub Sportowy przy zakładach Ostrowieckich, Sek. Mot., Ostrowiec Kielecki,

Klub Sportowy „Gryf", Siedlce, Sienkiewicza 33,

Klub Motocyklowy, Tarnowskie Góry, Nowy Rynek 2,

Lubelski Klub Motocyklowy, Lublin, Krakowskie Przedm. 10,

Pabjanickie Tow. Cyklistów, Sek. Mot., Pabjanice, Zamkowa 1,

Stanisławowski Klub Motocyklowy, Bank Hipoteczny, Stanisławów, p. K. Winnicki,

Tow. Cykl., Sekcja Motoc. Kalisz — Piłsudskiego 30,

Zgierski Klub Sportowy, Sekcja Mot., Zgierz, Zakręt 17.

10. Polski Związek Turystyczny w Krakowie. (Kraków, ul. Szpitalna 36).

Związek powstał w 1906 r. jako sekcja galicyjska istniejącej w Wiedniu centrali austrjackiej propagandy turystycznej pod nazwą „Verband für Fremdenverkehr", jako „Landesverband für Fremdenverkehr in Galizien".

Do Związku należało w r. 1932 członków 693.

Na czele Zarządu stoją: prezes poseł Marjan Dąbrowski, wiceprezesi: dr. Ludwik Merz, prof. dr. Kazimierz Roupert i inż. Eugenjusz Tor.

Związek ułatwia zwiedzanie Krakowa i okolicy, przyjmuje i oprowadza po Krakowie wycieczki zagraniczne i turystów zagranicznych na podstawie systemu kuponowego, wreszcie organizuje zbiorowe wycieczki autobusowe, wśród których szczególną popularnością cieszą się wycieczki z Krakowa do Zakopanego i w Pieniny.

Jedną z głównych dziedzin działalności Związku jest od 6 lat organizacja *ruchu autobusowego* na terenie woj. krakowskiego i kieleckiego. W Krakowie posiada Związek na pl. św. Ducha najstarszy w Polsce dworzec autobusowy, który stał się wzorem dla dworców w innych miejscowościach Polski. Mniejszy dworzec urządzono w Podgórzu. W 1930 r. otworzył Związek dworce autobusowe w Zakopanem i w Radomiu, w 1931 r. dworce autobusowe w Tarnowie ,Częstochowie i Kielcach.

11. Sekcja Wycieczkowa Tow. Uniwersytetu Robotniczego. (Warszawa, ul. Czerwonego Krzyża 20).

Organizacja wycieczek zajmuje poważne miejsce w działalności organizacji oświatowej T. U. R. Dla kierownictwa akcją wycieczkową istnieje specjalna Sekcja Wycieczkowa T. U. R. na której czele stoją posłowie Kazimierz Czapiński i Piotrowski. Celem wycieczek T. U. R. jest poznanie kraju i zagranicy, zaznajomienie się z instytucjami oświatowemi, poznanie ruchu robotniczego zagranicą i t. d.

W szczególności organizowane są następujące wycieczki:

a) krótkie wycieczki organizowane przez oddziały T. U. R. w rozmaitych miejscowościach Polski, których Towarzystwo posiada około 200. Są wśród nich także wycieczki zagraniczne, przeważają jednakże wycieczki lokalne. Najbardziej intensywną działalność rozwija w tej dziedzinie Oddział w Krakowie, Łodzi oraz Zagłębiu Dąbrowskiem;

b) wycieczki młodzieży T. U. R. Młodzież posiada przy T. U. R. autonomiczne organizacje z własnymi licznymi oddziałami. Odrębną całość stanowi t. zw. Czerwone Harcerstwo. Młodzież T. U. R. urządza własne liczne wycieczki, częściowo koleją, częściowo łodziami. Są wśród nich także wycieczki zagraniczne.

Ponieważ coraz częściej urządza liczne wycieczki i obozy Związek Robotniczych Stowarzyszeń Sportowych a specjalnie Stowarzyszenie Przyjaciół Przyrody, wobec tego Zarząd główny T. U. R. koordynuje swoją działalność wycieczkową z działalnością powyższych organizacyj.

III. OPIEKA PAŃSTWOWA NAD TURYSTYKĄ.

Od 1 lipca 1932 r. opieka państwowa nad turystyką została w drodze rozporządzenia Prezydenta Rzplitej Polskiej przydzielona Ministrowi Komunikacji. W związku z nowym statutem organizacyjnym utworzono w Ministerstwie Komunikacji Wydział Turystyki Ogólnej, którego zadania określone zostały w sposób następujący: propagowanie turystyki polskiej w kraju i zagranicą, a w szczególności popieranie rozwoju organizacyj i urządzeń turystycznych, oraz przemysłu turystycznego, prowadzenie propagandy zwiedzania Polski przez turystów krajowych i zagranicznych, organizowanie i prowadzenie propagandy w kraju i zagranicą polskich ośrodków komunikacyjnych, popieranie i uzgadnianie działalności władz państwowych, samorządowych i instytucyj prywatnych, oraz przedsiębiorstw zainteresowanych w sprawach turystyki w Polsce.

Wydział Turystyki Ogólnej dzieli się na referaty następujące: 1) spraw międzynarodowych organizacyj turystycznych, kongresów, zjazdów, konwencyj i wydawnictw turystycznych; 2) spraw organizacyj turystycznych krajowych, pociągów popularnych i wycieczek, oraz ułatwień granicznych dla turystów; 3) spraw budżetowych i komu-

nikacyjnych, oraz wystaw turystycznych; 4) spraw biur podróży, oraz propagandy prasowej.

Organami prowincjonalnymi Wydziału Turystyki Ogólnej w Ministerstwie Komunikacji są: referenci turystyki we wszystkich urzędach wojewódzkich, referenci turystyki we wszystkich dyrekcjach okręgowych kolei państwowych, oraz wojewódzkie komisje turystyczne.

Wojewódzcy referenci turystyki sprawują pieczę nad rozwojem całokształtu turystyki na terenie województwa; dyrekcyjno-kolejowi referenci turystyki załatwiają sprawy turystyki kolejowej na terenie sieci kolejowej danej dyrekcji; wojewódzkie komisje turystyczne stanowią organy doradcze wojewodów w sprawach turystycznych; w skład tych komisyj wchodzą przedstawiciele wszystkich władz i urzędów w siedzibie urzędu wojewódzkiego, oraz delegaci miejscowych stowarzyszeń turystycznych, krajoznawczych, sportowych, oraz innych, zainteresowanych w rozwoju turystyki na terenie okręgu wojewódzkiego. Sekretarzem wojewódzkiej komisji turystycznej jest z urzędu wojewódzki referent turystyczny.

IV.

MIĘDZYNARODOWE ORGANIZACJE TURYSTYCZNE

1. Alliance Internationale de Tourisme (Bruxelles 44, rue de la Loi, w skróceniu A. I. T.

Do niedawna Międzynarodowy Związek Turystyki A. I. T. zajmował się przeważnie turystyką automobilową. Obecnie rozszerzył działalność na wszystkie działy turystyki. Jednocześnie A. I. T. rozwija ożywioną działalność wydawniczą.

W charakterze członków należą do A. I. T. przeważnie Touring Kluby.

2. Conseil central de Tourisme International

Paris 8-e 101 Av. des Champs Elysées.

Zadaniem Międzynarodowej Centralnej Rady Turystycznej C. C. T. I. jest jednoczenie organizacyj międzynarodowych w dziedzinie komunikacji i przemysłu turystycznego dla celów popierania międzynarodowego ruchu turystycznego. W odróżnieniu od A. I. T. prezydjum C. C. T. I. nie ma charakteru międzynarodowego, ale czysto francuski.

Oprócz związków międzynarodowych należą tutaj rządy państw, poszczególne automobilkluby i touring kluby rozmaitych krajów.

3) Association Internationale des Automobile Clubs Reconnus, Paris 8, Place de la Concorde.

Międzynarodowa Asocjacja Uznanych klubów Automobilowych w Paryżu obejmuje kluby automobilowe. Z każdego państwa może należeć do Asocjacji tylko jeden klub automobilowy, który jest t. zw. klubem uznanym.

4) Union Internationale des Organes Officiels de Propagande Touristique, Haga, 102 Lange Voorhout.

Unja Międzynarodowa Organizacji Urzędowych propagandy turystycznej ma za zadanie urządzanie corocznie zjazdów kierowników urzędów turystycznych w celu wzajemnego informowania się o najbardziej aktualnych zagadnieniach międzynarodowych z dziedziny turystyki, propagandy turystycznej, statystyki turystycznej i t. p.

5) Union Internationale des Associations d'Alpinism.

(Siedziba Sekretarjatu w Genewie).

Międzynarodowa Unja Towarzystw Alpinistycznych formalnie została zawiązana na kongresie alpinistycznym w Chamonix w 1932 r. i obejmuje wszystkie towarzystwa alpinistyczne w Europie (z wyjątkiem niemieckich, które nie zgłosiły jeszcze swego przystąpienia) i niektóre pozaeuropejskie. Unja ma za zadanie ułatwianie turystyki górskiej oraz koordynowanie działalności należących do niej organizacji turystycznych.

6) Asocjacja Słowiańskich Towarzystw Turystycznych z siedzibą sekretarjatu dotychczas w Pradze.

W skład Asocjacji wchodzą towarzystwa, opiekujące się turystyką górską Polski, Czechosłowacji, Jugosławji i Bułgarji, a zadaniem jej jest współpraca wzajemna na polu rozwoju turystyki w pierwszym rzędzie górskiej.

V. CO ZWIEDZAĆ W POLSCE?

Pomorze.

Wybrzeże morskie z miejscowościami: Gdynia — dziś port i kąpielisko, liczące bezmała 40.000 mieszkańców, a przed 10 laty zaledwie mała wioska rybacka; Orłowo z piękną zalesioną Kępą Radłowską (rezerwatem), jako fragmentem najpiękniejszego naturalnego krajobrazu nadmorskiego (o wysokości 91 mtr. ponad poziom morza); Oksywie z latarnią morską, skąd rozpościera się piękny i malowniczy widok na Gdynię; Hel — zamożne, czyste i b. osobliwie zabudowane miasteczko, położone na samym cyplu półwyspu, z portem rybackim świeżo przez Rząd Polski przebudowanym; Jastarnia — jedna z najbardziej typowych rybackich osad kaszubskich; Kuźnica, gdzie półwysep Helski posiada największe zwężenie; Wielka Wieś, położona w nasadzie półwyspu, skąd rozpoczyna się, przed dwoma laty przez Rząd Polski wybudowana, autostrada automobilowa, biegnąca niemal krawędzią wybrzeża morskiego na przestrzeni kilkunastu kilometrów; Rożewie, najbardziej wysunięty przylądek morski — z potężną latarnią morską, drugą co do siły światła w Europie. Rozpościera się przytem z niej najwiękniejszy i najbardziej rozległy widok na całem naszem wybrzeżu; Jastrzębia

Góra, na europejską skalę zabudowujące się letnisko nadmorskie; Karwia — jedna z najbardziej uczęszczanych miejscowości letniskowych na wybrzeżu i wreszcie jezioro Żarnowieckie, największe na Pomorzu, położone w odległości 4-ch kilometrów od morza. Szwajcarja Kaszubska, kraina, położona pomiędzy Kościerzyną i Kartuzami, przedstawiająca najbardziej malowniczy teren Pomorza. Ciągną się na tej przestrzeni malownicze wzgórza morenowe, gęstwą lasów liściastych i mieszanych porosłe z mnóstwem jezior, powiązanych ze sobą siecią strumieni. Najpiękniejsze z nich będą: Wdzydze (na poł. od Kościerzyny położone), zajmujące przeszło 14 klm. kw. przestrzeni, Ostrzyce, Brodno, Kłodno, Rekowskie i Raduńskie. Wije się tu również znana z piękności i uroku Dolina Raduni. Najpiękniejsze widoki rozpościerają się z Wieżycy (najwyższe wzniesienie Pojezierza) i Góry Tamowej, położonych w pobliżu Kartuz.

Bory Tucholskie,

obejmujące ponad trzy tys. kilometrów kw. powierzchni, tworzą przeszło 100 klm. długi pas, ciągnący się od zachodu ku wschodowi, miejscami szeroki do 45 klm.

Dolina Dolnej Wisły z jej malowniczemi brzegami oraz szeregiem miast, których przy zwiedzaniu Pomorza pominąć nie można, a mianowicie: Toruń, Chełmno, Świecie, Grudziądz, Gniew i Nowe.

Pojezierze Brodnickie,

które na stosunkowo niewielkiej przestrzeni skupia niezliczoną ilość malowniczo położonych jezior. Najpiękniejsze z nich ciągną się od miejscowości Ostrowite Lubawskie aż po Tamę Brodzką.

Kajakowcy winni specjalną zwrócić uwagę na Dolinę Czarnej Wody, Raduni i Drwęcy.

Wielkopolska.

Mimo swego charakteru pozornie jednostajnego pod względem krajobrazowym, woj. Poznańskie posiada wiele miejscowości, pełnych swoistego uroku i piękna. Do tych miejscowości należą przedewszystkiem wyłomy dolin rzecznych: Warty, Obry, Noteci i Bdry oraz, ujęte w zielone obramienia lasów, błękitne jeziora. Ośrodkiem największego zainteresowania turystycznego będą niewątpliwie: Poznań i Gniezno z najbliższą ich okolicą, północne tereny województwa, Kujawy (zachodnia ich część) oraz szereg miejscowości i miast, rozrzuconych po całym terenie województwa, obfitujących w piękną i starą architekturę zabytków kościelnych i świeckich. Poznań, prastara kolebka Polski z zabytkami tej epoki, obfitujący dookoła w malownicze krajobrazy i centra wycieczkowe, jak: Puszczykowo, Ludwikowo i urocze brzegi jeziora Góreckiego. Ze skarbów natomiast sztuki słyną w okolicy Poznania: Rogalin — Pałac Raczyńskich z galerją obrazów i Kórnik— zamek ze zbiorami muzealnemi i bibljoteką. Gniezno, którego dzieje wiążą się ze wspomnieniami najdawniejszego okresu świetności i potęgi Polski. W pobliżu Gniezna słyną z piękności otoczone bujnemi lasami jeziora Pobiedziskie. Z miejscowości, położonych w północnych terenach województwa najpiękniejszą będzie niewątpliwie dolina Brdy, poczynając od malowniczo położonego Koronowa. Jeziora Byszewskie, po jeziorach Kartuskich i Brodnickich, niewątpliwie najpiękniejsze. Bydgoszcz, jako ośrodek przemysłowy a zarazem dzięki dogodnym warunkom wodnym, słynny już dziś ośrodek sportu wodnego. Kujawy, słynące z najurodzajniejszej gleby po czarnoziemie podolskim a ośrodkiem ruchu turystycznego na Kujawach niewątpliwie będą: Kruszwica z Gopłem, drugiem z rzędu co do wielkości jeziorem

w Polsce, Inowrocław, największe miasto Kujaw, a przytem słynne dziś kąpielisko, ściągające licznych kuracjuszów, przybywających z całej Polski. W kompleksie jezior kujawskich leży jezioro Powidzkie, licznie frekwentowane przez przyjezdnych, jako kąpielisko. Piękną jest również i grupa jezior, położona pomiędzy Sierakowem i Międzychodem a sąsiadujących z doliną Warty. Obszar ten, ze względu na malowniczy krajobraz, zasługuje na specjalną uwagę i znany jest pod nazwą Pojezierza Sierakowsko-Międzychodzkiego. Pozatem z innych miejscowości godne są uwagi: Szamotuły, Leszno, Wągrowiec, Czarnków, Miłosław, ponadto liczne dwory i pałace, a z nich wymieniany już Kórnik i Rogalin oraz Rydzyna i Gołuchów — zamek ks. Czartoryskich, mieszczący światowej sławy zbiory sztuki.

Wielkim walorem turystycznym woj. Poznańskiego jest łatwość komunikacji samochodowej ze względu na gęstość dróg samochodowych.

Okolice Warszawy.

Zwiedzanie woj. Warszawskiego należałoby zorganizować pewnemi szlakami, bądź terenami regjonalnemi a do najciekawszych należały: wycieczka Wisłą od Warszawy do Torunia ze zwiedzeniem: Czerwińska, posiadającego jeden z piękniejszych w Polsce zabytków kościelnych architektury romańskiej, Płocka, słynnego z malowniczego położenia, wspaniałej katedry z grobami królewskiemi oraz wielu pamiątek przeszłości, Włocławka, największego ośrodka przemysłowego i handlowego na Kujawach, Ciechocinka, jednego z najlepiej urządzonych zdrojowisk w Polsce ze słynnym basenem kąpielowym i wreszcie Torunia, położonego już na terenie woj. Pomorskiego. Z terenu Kujaw najciekawszy byłby szlak jezior Chodeckich.

położonych pomiędzy Kromszewicami a Choceniem oraz Brześć Kujawski, rozwijający się dziś jako uzdrowisko. Z Księstwa Łowickiego, jako najciekawszego terenu etnograficznego, na specjalną uwagę zasługiwałby Łowicz, Zduny, jedna z najbardziej typowych wsi łowickich, Złaków Kościelny, w którym zorganizowano ośrodek kultury łowickiej, oraz Arkadja z pięknym parkiem i zabytkami architektury 18 w. Dolina Bzury od Sochaczewa do Wyszogrodu, w której położoną jest Żelazowa Wola i Brochów z ciekawym kościołem o charakterze obronnym, a równocześnie i miejsce chrztu Fr. Chopina. Puszcza Kampinoska, jedyny i najciekawszy bodaj kompleks lasów na terenie woj. Warszawskiego, posiadający duże wartości fizjograficzne. W dorzeczu Bugu i Narwi zwrócićby należało uwagę na Pułtusk, Serock — połączenie Bugu i Narwi, Popowo, znane letnisko o charakterze kempingu.

Zdala położone od jakiegokolwiek szlaku a zasługujące na zwiedzenie byłyby również: Ciechanów, z ruinami zamku Mazowieckiego oraz pięknym zabytkiem kościoła architektury gotyckiej i w odległości kilku kilometrów położoną Opinogórą, gdzie znajduje się wiele pamiątek po Zygm. Krasińskim. W południowej części województwa najciekawszą byłaby dolina Pilicy, a specjalnie miejscowości: Spała z okolicznemi lasami, Nowe Miasto z pięknym i ciekawym kościołem OO. Kapucynów, Warka, gdzie znajduje się grób Piotra Wysockiego a specjalnie należałoby zwrócić uwagę na odcinek Pilicy o wysokich, malowniczych brzegach rzeki, położony pomiędzy Warką a ujściem Pilicy do Wisły. Z najbliższych okolic Warszawy zasługiwałyby na uwagę: Czersk, ruiny najstarszego książęcego zamku na Mazowszu, Stary Otwock, z ruinami pięknego barokowego zamku Bielińskich, Raszyn i Falenty, pamiętne zwycięstwem Ks. J. Poniatowskiego, Bielany, malowniczo

położone nad brzegami Wisły z klasztorem Kamedułów, Jabłonna z pięknym pałacykiem Ks. Józefa Poniatowskiego, wreszcie Wilanów, Natolin i Ursynów. Kajakowcy winni zwrócić uwagę na Dolinę Pilicy, Bzury, Wkry a przedewszystkiem na Dolinę Skrwy.

Woj. Białostockie.

Północne tereny województwa (Suwalszczyzna) obfitują w liczne jeziora, rzeki i lasy, które są głównymi składnikami niezwykle malowniczego krajobrazu Suwalszczyzny. Ze względu na specyficzny charakter rzek (Czarna Hańcza), łączących ze sobą licznie tu rozrzucone jeziora, Suwalszczyzna stwarza niesłychanie dogodne warunki dla turystyki wodnej. Ozdobą jednak krajobrazu Suwalszczyzny są te liczne, ukryte wśród gęstych borów sosnowych jeziora. Największe z nich i najpiękniejsze, to niewątpliwie Wigry, jeden z najrozleglejszych obszarów wód słodkich na terenie Rzeczypospolitej położonych, zajmuje przestrzeń około 25 klm. kw. a w niektórych miejscach dochodzi do 60 mtr. głębokości. Ciekawe i malownicze również będą i jeziora Augustowskie, połączone ze sobą Kanałem Augustowskim. Na specjalną uwagę zasługują malownicze brzegi Niemna — zwłaszcza na odcinku od Grodna do Druskienik. Grodno, jako najstarsze miasto w województwie z wielu historycznemi zabytkami architektonicznemi, Druskieniki zaś malowniczo bardzo nad brzegami Niemna położone uzdrowisko. Puszcza Białowieska, jako najciekawszy bodaj w Europie kompleks obszaru leśnego z wydzieloną częścią utworzonego w r. 1925 pierwszego w Polsce Parku Narodowego oraz wydzieloną częścią na zwierzyniec, przechowujący kilkanaście sztuk żubrów.

Puszcza Kurpiowska, zamieszkała przez Kurpiów, należąca do jednego z najosobliwszych terenów etnograficz-

nych Polski. Najdogodniejszemi punktami wyjścia na teren Puszczy Kurpiowskiej będą: Myszyniec od strony Ostrołęki — lub Nowogród od strony Łomży. W Nowogrodzie przytem zasługuje na zwiedzenie Muzeum Kurpiowskie, jedno z ciekawszych regjonalnych muzeów w Polsce.

Wileńszczyzna.

Punktem wyjścia na teren woj. Wileńskiego będzie niewątpliwie Wilno, wyróżniające się nietylko dużem nagromadzeniem zabytków sztuki i historji, ale i bardzo pięknem i malowniczem położeniem. Z wycieczek w okolice Wilna zasługiwałyby na uwagę następujące: 1) do Trok — jezioro, ruiny zamku Witoldowego, fara i świątynia karaimska i 2) do Kalwarji i Werk (statkiem) — w Kalwarji stacje męki Pańskiej — w Werkach zaś malowniczo na wysokim brzegu Wilji położony park. Będąc w Werkach nie należałoby pominąć i malowniczych Zielonych Jezior, położonych zaledwie w odległości 5 klm. od Werk. Z wycieczek dłuższych i dalszych zasługiwałyby na uwagę: wycieczka t. zw. — Traktem Batorego z miejscowościami: Michaliszki — kościół bogaty w płaskorzeźby stiukowe, miasteczko i malownicze jezioro Świr, Narocz, największe jezioro w Polsce o powierzchni bez mała 83 klm. kw., Mańkowicze — stary i piękny dwór, Łuczaj, Duniłowicze, Krykały i Mosarz — wszędzie ciekawe zabytki architektury kościelnej lub świeckiej. Wycieczka t. zw. — Traktem Oszmiańskim z miejscowościami Niemieża, Borejkowszczyzna — miejsce kilkuletniego pobytu Syrokomli — miejscowości ciekawe ze względu na malownicze położenie i zabytki architektury, Rukojnie i Miednik. W odległości zaledwie 40 klm. od Wilna położoną jest Puszcza Rudnicka, niegdyś co do wielkości nieustępująca Puszczy Białowieskiej, choć bardzo dziś przetrzebiona, zachowała jednak

w niektórych miejscowościach swój dziki charakter. Z wycieczek dalszych i kilkudniowych zasługiwałaby na specjalną uwagę Brasławszczyzna z całym kompleksem jezior o pięknych i malowniczych brzegach (najważniejsze i największe z nich to kompleks jezior Dryświaty i Nowiaty) oraz szeregiem miejscowości, jak: Brasław — malowniczo położony nad jeziorami, Zawierze, Druja, posiadająca największe skupienie zabytków na terenie Brasławszczyzny, Międzyrzec, Leonpol, Ikaźń i Przedbrodzie. Kajakowcy winni specjalną zwrócić uwagę na Jeziora Brasławskie i szlak wodny od jeziora Naroczy, Naroczanką, Wilją do Wilna.

Woj. Nowogródzkie.

Województwo odpowiada t. zw. Nowogródczyźnie, której zwiedzenie należałoby rozbić na dwa zasadnicze szlaki: I. Lida — ruiny zamku Gedyminowego i kościoły, Nowogródek — ruiny zamku Witoldowego i wiele zabytków architektury świeckiej i kościelnej oraz pamiątek po Mickiewiczu, Korelicze — znane z wyrobu tu niegdyś gobelinów, Turzec — dawna rezydencja Chodkiewiczów, Mir — posiadający jeden z najlepiej zakonserwowanych zamków warownych na wschodzie, Nieświerz — główne miasto ordynacji Radziwiłłów, posiadające obronny zamek z XVI w., ratusz i szereg ciekawych kościołów, oraz Kleck — kościoły, synagoga i strażnice K. O. P. Szlak II. Słonim — kościoły, gmach starostwa, synagoga z XVII w. i kanał Ogińskiego, stąd przez Baranowicze do Horodyszcza, Tuchanowicz, gdzie pozostała altana lipowa i kamień Filaretów, Jeziora Świtezi i Nowogródka.

Nadto szlak III — Mickiewiczowski, prowadzący drogą wspomnień Mickiewiczowskich, upamiętnionych w jego poezjach, a wiąc: Nowogródek, Czombrów — stary i pięk-

ny dwór, Świteź, Worończa — pałac drewniany i kościół z XVII w., Tuchanowicze, Horodyszcze, Kołdyczew — jezioro, Zaosie, Stołowicze i Baranowicze. Na uwagę zasługuje jeszcze na terenie województwa jezioro Kromań i Synkowicze, słynne w Nowogródczyźnie z pięknego b. kościoła obronnego z XV wieku.

Polski regjon przemysłowy.

W okręgu przemysłowym łódzkim, krainie bawełny i wogóle przemysłu tekstylnego, zwiedzić należy, leżące na linji kolejowej Warszawa — Łódź — Poznań: **Zgierz,** 2-gie po Łodzi ognisko przemysłu tkackiego; **Łódź,** drugie po Warszawie co do wielkości miasto w Polsce, liczące zgórą pół miljona ludności, centrum przemysłu bawełnianego z charakterystycznym lasem kominów fabrycznych, polski „Manchester", z olbrzymiemi fabrykami Geyera, Scheiblera, Poznańskiego i Grohmana; **Pabjanice** z olbrzymią fabryką Krusche i Endera i stylowym ratuszem renesansowym z XVI w. **Łask** z kolegjatą barokową z XVI w., **Zduńską Wolę,** ważne centrum przemysłowe, **Sieradz** z oryginalnemi i pięknemi strojami ludowemi we wsiach okolicznych, jak **Męka i Mnichów,** stary **Kalisz** z pięknym parkiem, oraz leżący na linji kolejowej Koluszki — Skarżysko **Tomaszów,** centrum przemysłu sukiennego i **Spałę,** letnią rezydencję Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej, położoną wśród dużych lasów sosnowych; wreszcie **Piotrków** z okazałemi staremi kościołami i **Sulejów** z kościołem romańskim z XIII w. i malowniczemi ruinami opactwa Cystersów.

Wyżyny polskie.

Na wyżynie wieluńsko - krakowskiej, nieurodzajnej, ale w niektórych okolicach bardzo malowniczej, godne widzenia są: **Wieluń,** leżący na nowej linji kolejowej Wieru-

szów — Kalety, z dawną kolegjatą gotycką, przebudowaną w XVII w. w stylu barokowym i innemi zabytkami przeszłości; **Gidle,** miejsce odpustowe ze staremi kościołami i **Kruszyna** z barokowym pałacem Lubomirskich, obie miejscowości położone niedaleko Radomska na linji kolejowej Warszawa — Kraków; **Częstochowa** na tejże linji, słynne miejsce odpustowe ze znaną w dziejach Polski Jasną Górą, z cudownym obrazem Matki Boskiej; w okolicy malowniczo położone na wapiennych skałach ruiny zamków w **Olsztynie i Mirowie; Ogrodzieniec** z jedną z największych i najpiękniej położonych w Polsce ruin zamków, o 10 km. od st. kol. Zawiercie; **Miechów** z piękną bazyliką gotycką średniowieczną, położony na linji kolejowej Kielce — Kraków, **Skalbmierz** z kościołem gotyckim z XVI w., oraz niedaleko położone historyczne **Racławice; Pilica** ze starożytnym pałacem, położona 13 km. na północ od st. kol. Wolbrom, oraz niedaleko od Pilicy znajdujący się **Smoleń** z ruinami zamku i **Krzywopłoty,** pamiętne bitwą I brygady Legjonów Piłsudskiego z Moskalami z obeliskiem na cześć poległych; **Olkusz** z gotyckim kościołem z XVI w. i ze śladami dawnych kopalń srebra, ołowiu, galmanu i rudy cynkowej; **Rabsztyn,** o 4 km. od Olkusza, z ruinami zamku na wapiennej skale; **Pustynia Błędowska,** położona na północny zachód od Olkusza — kilkanaście km. kw. nagich piasków; na południe od Olkusza, w odległości 24 km. leży **Ojców** w prześlicznej dolinie, otoczonej wapiennemi skałami, perła Jury Krakowskiej, z ruinami zammku z XIV w., malowniczemi grotami, dolinami; w sąsiedztwie **Grodzisko** z kościołem barokowym z XVII w. oraz **Pieskowa Skała** z jedynym niemal w Polsce w całości zachowanym zamkiem średniowiecznym i piękną skałą, t. zw. „maczugą Herkulesa"; **Sławków,** miasteczko ze staroświeckiemi domami podsieniowemi i obok **Krzy-**

kawka, gdzie w r. 1863 w czasie powstania, zginął pułkownik Nullo, dowódca ochotników włoskich.

Góry Świętokrzyskie, inaczej zwane Łysemi Górami, ciągnące się na przestrzeni od Kielc po Nową Słupię, względnie niewysokie, choć najwyższe pasmo wzgórz na przestrzeni Europy Wschodniej między Karpatami i Uralem, słynne z pięknych lasów jodłowych i olbrzymich usypisk głazów, t. zw. gołoborzy. Na terenie tych gór ciekawe są: **Łysica** (612 m. n. m.) z klasztorem św. Katarzyny i **Łysa Góra** (594 m. n. m.) z barokowym kościołem Benedyktynów św. Krzyża z końca XVIII w.; pozatem miasteczko **Nowa Słupia** z ciekawą figurą kamienną przy drodze; **Bodzentyn** z ruinami zamku i pięknym kościołem gotyckim z XV w.; **Kielce**, pięknie położone na wzgórzach, z katedrą gotycką z XIV w., pięknym budynkiem wojewódzkim w stylu baroka z XVII w.; **Karczówka**, oddalona 2 km. od Kielc z barokowym kościołem Bernardynów z XVII w.; **Chęciny** z ruinami zamku, kopalniami marmuru i 2 kościołami: gotyckim farnym z XV w. oraz barokowym Klarysek z r. 1644.

Wyżyna kielecko - sandomierska stanowi ciekawy regjon ze względu na malowniczy krajobraz, liczne ruiny zamków, oraz kopalnie rud i związany z tem przemysł. Do ciekawszych miejscowości należy: **Iłża** z ruiną zamku na wzgórzu (30 km. na południe od Radomia); **Szydłowiec** z renesansowym ratuszem z XVI w. i kościołem gotyckim z XV w.; **Jędrzejów** z klasztorem Cystersów i farnym kościołem gotyckim z r. 1479; **Pińczów** z okazałą synagogą i pałacem Wielopolskich. **Szydłów** z ruinami miejskiemi średniowiecznemi, ruinami zamku, gotyckim kościołem z XVI w. i obronną synagogą; **Ujazd - Krzyżtopór** z olbrzymiemi ruinami pałacu z 1644 r.; **Klimontów** ze starym kościołem Dominikanów i kolegjatą; **Ossolin** z ruinami zam-

ku; **Busk,** zakład kąpielowy siarczany, oraz takiż zakład **w Solcu; Końskie** z gotyckim kościołem z XV w., olbrzymim parkiem, pałacem z XVIII w., piękną stylową synagogą i licznemi kopalniami okolicznemi rudy żelaznej i hutami, rozrzuconemi wśród olbrzymich lasów; **Czarniecka Góra,** zakład hydropatyczny wśród pięknych lasów; **Wąchock** z romańskim kościołem z pocz. XIII w.; **Starachowice** z dużemi hutami żelaznemi; **Ostrowiec** z największemi w tym regjonie hutami żelaznemi; **Ćmielów** z ruiną zamku i fabryką porcelany; **Opatów** z romańską kolegjatą z artystycznemi zabytkami; **Sandomierz,** pięknie położony na wzgórzu nad Wisłą z gotycką katedrą z XIV w. i szeregiem innych ciekawych kościołów, starym renesansowym ratuszem, piękną bramą opatowską i zamkiem królewskim. Niedaleko Sandomierza **Tarnobrzeg** z zamkiem Tarnowskich **w Dzikowie.**

Wyżyna lubelska, okolica malownicza, pokryta wzgórzami, dolinami, bujną roślinnością, żyzna i bogata, z miejscowościami, obfitemi w zabytki sztuki. Najciekawsze miejscowości: **Puławy** z Instytutem Agronomicznym we wspaniałym pałacu ongiś Czartoryskich z pięknym parkiem, świątynią Sybilli i zamkiem gotyckim; śliczny gościniec, wijący się wstęgą, pomiędzy Wisłą i malowniczemi wzgórzami z Puław do Kazimierza; **Kazimierz nad Wisłą** ze słynnemi sadami śliwkowemi, zabytkowemi kamienicami i śpichrzami renesansowemi, oraz ruinami zamku i pięknemi kościołami; na przeciwnym brzegu Wisły wspaniałe ruiny zamku **w Janowcu; Bochotnica** z ruinami zamku Esterki; starożytne miasto **Wąwolnica;** kąpielisko **Nałęczów** ze słynnym zakładem leczniczym; **Lublin,** pięknie położony nad Bystrzycą z zamkiem królewskim, katedrą, kościołem Dominikanów, bramą krakowską i ciekawą dzielnicą żydowską; **Krasnystaw** ze starym kościołem Jezui-

tów; **Zamość**, jedno z piękniejszych miast Polski z pięknym ratuszem i kolegjatą renesansową.

Śląsk i Małopolska Zachodnia.

Regjon krakowski, obejmujący starą stolicę dawnej Polski — gród podwawelski i przepiękne jego okolice, stanowi oddawna jeden z najbardziej odwiedzanych przez turystów z całej Polski zakątków kraju. Przedewszystkiem **Kraków**, najbogatszy ze wszystkich miast polskich w zabytki historyczne i zbiory sztuki z przepięknym Rynkiem, Sukiennicami, muzeum narodowem, kościołem Marjackim, bibljoteką Jagiellońską, zielonemi, malowniczemi Plantami, Wawelem ze wspaniałym zamkiem królewskim i katedrą, muzeum Czartoryskich; w okolicach Krakowa: **Podgórze** z kopcem Krakusa; **Zator** z zamkiem piastowskim, **Zwierzyniec** z kopcem Kościuszki, **Bielany** z kościołem Kamedułów, **Tyniec** z ruinami opactwa Benedyktynów; **Mogiła** z pięknym kościołem Cystersów, **Wieliczka** ze słynnemi na całą Polskę salinami; **Tenczynek** z pięknemi ruinami zamku; **Swoszowice**, znane zdrojowisko ze źródłami siarczanemi, **Kalwarja Zebrzydowska**, pięknie położone miejsce odpustowe; **Podłęże** w słynnej **puszczy Niepołomickiej**, **Bochnia** z kopalniami soli; **Wiśnicz** z ruinami zamku i pięknemi kościołami; **Tarnów** z piękną, gotycką katedrą; **Myślenice** z ruinami zameczku; **Mydlniki** z pięknym wąwozem, **Zabierzów** ze skałą Kmity; **Mników** z malowniczym wąwozem; **Alwernia** z klasztorem Bernardynów, **Lipowiec** z ruinami zamku; **Baranów** z pałacem renesansowym.

Zagłębie śląsko - dąbrowsko - krakowskie obejmuje olbrzymi rewir kopalń węgla, oraz innych rud i stanowi jeden z najbogatszych terenów Rzeczypospolitej Polskiej. Na zwiedzenie zasługują: **Szarlej** z kopalniami cynku i ołowiu; **Piekary**, miejsce odpustowe Śląska, słynne z pięknych stro-

jów ludowych; **Chorzów** z fabryką związków azotowych, oraz centralną elektrownią; **Królewska Huta,** wielkie centrum przemysłowe, ze słynnemi piecami hutniczemi i największą na Śląsku kopalnią węgla; **Katowice,** centrum przemysłu i handlu węglem; **Pszczyna** z pięknym parkiem i lasami; **Jastrzębie - Zdrój,** wielkie kąpielisko; **Dąbrowa Górnicza,** najstarsza kolonja górnicza zagłębia; **Będzin** z ruinami zamku; **Trzebinia,** centrum przemysłu górniczego zagłębia krakowskiego z kopalniami węgla w **Sierszy Wodnej, Brzeszczu i Jaworznie.**

Małopolska Wschodnia.

Regjon lwowski zawiera wiele miast, pałaców i zamków, związanych z historją Polski i stanowiących pomniki jej dawnej świetności i kultury. Przedewszystkiem na zwiedzenie zasługuje **Lwów** z Placem Marjackim, Rynkiem ze starożytnemi, stylowemi kamienicami, katedrami łacińską, unicką i ormiańską, kaplicą Boimów, kościołem Jezuitów, Dominikanów, cerkwią wołoską, muzeami, panoramą Racławicką oraz Wysokim Zamkiem; **Łańcut** z pałacem Potockich, **Leżajsk** z kościołem Bernardynów, **Przemyśl,** pięknie położony nad Sanem; **Krasiczyn** z zamkiem renesansowym; **Żółkiew** ze staremi murami, kościołem parafjalnym i synagogą; **Przeworsk** z gotyckim kościołem farnym i pałacem; **Niemirów,** siarczany zakład kąpielowy, **Brzuchowice,** ulubione letnisko Lwowa, **Bełz** z ciekawą synagogą, **Sokal** z klasztorem Bernardynów, **Olesko** z zamkiem Jana Sobieskiego, **Podkamień** z klasztorem Dominikanów, **Jarosław,** założony w XI w., **Sieniawa** z pałacem Czartoryskich, **Podole,** piękna, żyzna wyżyna z malowniczemi jarami i licznemi zamkami i pałacami, stanowi również jedną z ciekawszych krain pod względem turystycznym. Najpiękniejsze jary: **Dniestru** między **Niżniowem**

i **Zaleszczykami, Złotej Lipy** w okolicach **Brzeżan; Strypy** od **Buczacza** do **Dniestru; Dżurynki** w okolicach **Czerwonogrodu; Seretu** w okolicach **Czortkowa; Zbrucza** w paśmie **Miodoborów** w okolicach **Kręciłowa.** Ciekawy zakątek przyrody stanowi **step Pantalicha** między Seretem i Strypą, **Miodobory,** pasmo wzgórz nad Zbruczem.

Godne zwiedzenia też są jaskinie w **Złotem Bilczu** i w **Krzywczu.** Z miast Podola zwiedzić należy: **Tarnopol** z wielu zabytkowemi budowlami; **Zbaraż** z ruinami zamku; **Brzeżany** ze starożytnym zamkiem; **Złoczów** z zamkiem Sobieskiego; **Podhorce** z pałacem barokowym z XVII w.; **Buczacz** z rokokowym ratuszem i ruinami zamku; **Jazłowiec** z ruinami zamku z XVI w.; **Trembowla** z ruinami zamku i klasztoru Bazyljanów; **Zaleszczyki,** odznaczające się pięknem położeniem, łagodnym klimatem, malowniczemi strojami ludności i sadami morelowemi; **Czerwonogród** z pałacem Lubomirskich; **Skałat** z zabytkami starego budownictwa; **Niżniów,** pięknie położony w jarze Dniestru, **Potok Złoty** z ruinami zamku, **Czortków** z ruinami zamku, **Husiatyn** z zabytkami z czasów tureckich, **Okopy św. Trójcy** z wałami Trajana.

Zagłębie naftowe stanowi teren ciekawy ze względu na kopalnie nafty i rafinerje: **Drohobycz** — centrum przemysłu naftowego; **Truskawiec** — słynne zdrojowisko ze źródłem „Naftusia"; **Stebnik** z kopalniami soli potasowych; **Urycz** z pięknemi skałami; **Borysław - Tustanowice** centrum kopalń nafty i ozokerytu, **Felsztyn** z kościołem gotyckim z XVI w.

Regjon stanisławowski obejmuje malownicze okolice **Stanisławowa** ze starym barokowym kościołem Jezuitów oraz kościołem ormiańskim z 18 w.; godne zwiedzenia są: **Chodorów** z największą w Polsce rafinerją cukru i starym

kościołem drewnianym; **Halicz** z ruinami zamku z 14 w i synagogą Karaimów; **Kałusz** z kopalniami soli potasowych; **Rohatyn** z cerkwią drewnianą; **Kołomyja,** stolica Pokucia, w czasie jarmarków barwne stroje okolicznej ludności.

Ziemie Wschodnie.

Szwajcarja Wołyńska obejmuje południowy teren województwa wołyńskiego, godny widzenia ze względu na malowniczość wzgórz, oraz piękne zabytki architektoniczne w miastach. Zwłaszcza godne widzenia są: **Krzemieniec,** miejsce urodzenia Juljusza Słowackiego, ze słynnem liceum i górą Bony; **Poczajów** z „ławrą"; **Wiśniowiec** ze starym pałacem barokowym; **Dubno** z ruinami zamku Ostrogskich; **Ostróg,** pięknie na skale położony; bezpośrednio ze Szwajcarją wołyńską sąsiadują tereny, na których znajdują się miasta: **Łuck** z ruinami zamku, katedrą katolicką i ciekawą synagogą renesansową; **Ołyka** z olbrzymim zamkiem Radziwiłłów; **Janowa Dolina** ze słynnemi kamieniołomami bazaltu.

Polesie — teren w pierwszym rzędzie ciekawy dla turystyki wodnej ze względu na gęstą sieć rzek, kanałów i strumieni, oraz dla myśliwych z uwagi na olbrzymie obszary błot i moczarów. **Pińsk** — centrum gospodarcze i umysłowe Polesia z barokowym kościołem Jezuitów; **Horodyszcze** z pięknym kościołem na wydmie piaszczystej.

Podlasie — kraj odrębny krajobrazem, obyczajami od sąsiedniego Mazowsza i od wyżyny lubelskiej, charakterystyczne jest przez to, że niektóre wioski są całe zamieszkane przez zagonową szlachtę. **Siedlce** z pałacem Ogińskich; **Łuków,** najstarsze miasto podlaskie; **Międzyrzecz** z pięknym pałacem; **Biała** z wieżą zamkową; **Janów Podlaski** — dawna rezydencja biskupia; **Wągrów** z wyroba-

mi koronczarskiemi; **Maciejowice** ze słynnem pobojowiskiem; **Kock** ze wzorowem gospodarstwem rybnem.

Beskidy i Tatry.

W Beskidach Śląskich, odznaczających się pięknymi lasami, zindywidualizowanymi szczytami, oraz wielką ilością dobrze zagospodarowanych schronisk i wyraźnie wyznaczonych ścieżek turystycznych, zwiedzić należy miejscowości: **Cieszyn** z wieżą piastowską, **Bielsko - Biała,** dwa wybitne miasta przemysłowe, **Szczyrk,** urocze letnisko w nader malowniczej dolinie, **Jaworze** — starą klimatyczną i kuracyjną miejscowość na Śląsku, **Skoczów,** malowniczo położone miasteczko, **Ustroń** z zakładem kuracyjnym, **Wisłę,** jedną z najpiękniejszych wsi górskich w Polsce, **Istebnę,** letnisko w silnie nasłonecznionej kotlince; szczyty górskie; **Baranią Górę** (1214 m), **Malinowską Skałę** (1150 m), **Skrzyczne** (1250 m), **Klimczok** (1119 m), **Równicę** (883 m), **Wielką Czantorję** (995 m), **Wielki Stożek** (975 m); doliny: **Czarnej Wisełki, Białej Wisełki i górnej Olzy.**

W Beskidach Żywieckich, odznaczających się malowniczością krajobrazu, wspaniałymi lasami świerkowymi i bukowemi i rozległemi halami, zwiedzić należy miejscowości: **Bystrą,** jedyną stację klimatyczną tego pasma, **Żywiec,** malowniczo położoną z ładnym kościołem farnym i stylowym zamkiem z parkiem, **Węgierską Górkę,** ładne letnisko, **Milówkę,** miasteczko o dużem znaczeniu turystycznem, **Rajczę** w uroczej kotlince i **Zwardoń,** na przełęczy granicznej polsko - słowackiej, najważniejszą stację narciarską w tem paśmie gór, rozwijającą się w ostatnich latach w tempie niemal amerykańskiem; szczyty: **Pilsko** (1557), **Romankę** (1366), **Lipowską Górę** (1324 m), **Ryce-**

rzową (1207 m), **Wielką Raczę** (1236 m) i **Rachowiec** (951 m); dolinę **Danielki.**

W Beskidach Babiogórskich, najpotężniejszym, największym i najdłuższym łańcuchu Beskidów Zachodnich polecenia godne: **Sucha,** miasteczko, ważna stacja turystyczna i narciarska, **Maków,** malowniczo położone letnisko, **Zawoja,** wielka wieś, jedna z piękniejszych w Polsce, **Jabłonka** na Orawie; szczyty: **Babia Góra** (1725 m), najwyższe wzniesienie Beskidów Zachodnich, **Polica** (1367 m) i **Mędralowa** (1170 m).

W Beskidach Limanowsko - Makowskich, mających charakter gór wyspowych, odznaczających się złożami ropy naftowej, godne widzenia są: **Zaryte,** malownicze letnisko i **Limanowa,** centrum przemysłu naftowego ze wspaniałym kościołem; ciekawe szczyty: **Wielki Luboń** (1023 m), **Lubogoszcz** (967 m) i **Mogielnica** (1171 m).

W Gorcach, grupie Beskidów Zachodnich, najbardziej dzikiej i malowniczej, skąd roztacza się widok na całe pasmo Tatr, miejscowości: **Rabka,** słynne solankowe zdrojowisko, **Mszana Dolna,** miasteczko i letnisko, **Poręba Wielka** ze starym śpichlerzem drewnianym, **Lubomierz,** charakterystyczna wieś góralska, **Ochotnica,** wieś olbrzymia, pięknie położona; szczyty: **Turbacz** (1311 m), główny szczyt Gorców, **Kudłoń** (1276 m), **Lubań** (1225 m); dolina **Kamienickiego Potoku.**

Na Podhalu i Spiszu, ciekawej krainie polskich górali, zwiedzić należy: **Nowy Targ,** centrum góralszczyzny podtatrzańskiej; **Dębno** ze ślicznym, starym drewnianym kościołkiem, **Czorsztyn** z ruinami zamku, **Niedzicę** z zamkiem na wysokiej skale, **Poronin,** wielkie letnisko. **Bukowinę,** położoną na grzbiecie góry;

W **Tatrach,** najcenniejszej perle gór polskich położone jest słynne **Zakopane,** stolica Tatr, **Jaszczurówka** z ciepli-

cą, **Chochołów** z największym na Podhalu kościołem i duża wieś **Witów.** Najpiękniejsze wycieczki w Tatrach: szczytowe: **Giewont** (1900 m), **Czerwone Wierchy** (2128 m) **Bystra** (2250 m), **Tylkowe Kominy** (1826 m), **Zawrat** (przełęcz), **Świnica** (2305 m), Orla Perć (ścieżka, idąca szczytami przez **Kozi Wierch** (2295 m), **Granaty** (2232 m) i **Orlą Basztę** (2180 m); **Rysy** (2503 m) — największy szczyt polskich Tatr; doliny: **za Bramką, Strążyska, Suchej Wody z Halą Gąsienicową, Kościeliska, Chochołowska;** jeziora: **Morskie Oko, Czarny Staw nad Morskiem Okiem, Czarny Staw Gąsienicowy, Pięć Stawów Polskich;** wodospady: w dolinie Pięciu Stawów Polskich, oraz w dolinie Strążyskiej.

Pieniny — to druga po Tatrach perła korony gór polskich. Miejscowości:: **Sromowce Niżne,** ślicznie położona wieś u stóp Trzech Koron; **Krościenko** ze zdrojami szczawy alkaliczno-słonej, **Szczawnica,** słynny na całą Polskę zakład zdrojowy. Najpiękniejsza wycieczka przez Pieniny, to przejazd łodziami przez **przełom Dunajca w Pieninach.** Wycieczki szczytowe: **Trzy Korony** (982 m), **Zamkowa Góra** (795 m) z zameczkiem św. Kingi i pustelnią, **Sokolica** (746 m), **Czertezik** (764 m), **Czerwone Skałki** (811 m).

W Beskidach Sądeckich, stosunkowo najmniej w paśmie Beskidów Zachodnich malowniczych, lecz bardzo zwiedzenia godnych, miejscowości: **Grybów,** miasteczko malowniczo nad jarem Białej położone, **Nowy Sącz,** miasto pięknie położone, **Stary Sącz,** pełne pamiątek starożytności, **Rytro** z ruinami zameczku, **Piwniczna,** letnisko nad Popradem, **Żegiestów — Zdrój** w malowniczym wąwozie, **Muszyna,** ważna stacja klimatyczna, **Krynica — Zdrój** najwykwintniejsze polskie zdrojowisko i ważna stacja sportów zimowych, **Jazowsko** z wielką elektrownią. Ważniej-

sze szczyty: **Jaworzyna** (1116 m), **Wielki Rogacz** (1182 m), **Radziejowa** (1265 m), **Prehyba** (1195 m).

W Beskidach Środkowych, najmniej ciekawych w naszych Karpatach, godne widzenia miejscowości: **Zakliczyn** z pomnikami budownictwa drewnianego, **Melsztyn** z ruinami zamku, **Czchów** z basztą na wzgórzu, **Rożnów** z pięknym przełomem Dunajca, **Gorlice** z pięknym parkiem, centrum przemysłu naftowego, **Biecz** z kościołem farnym, **Jasło,** miasto założone w XIII w., **Krosno** z piękną farą, **Odrzykoń** z pięknemi ruinami zamku, **Iwonicz** z zakładem kąpielowym, **Dukla** z pałacem barokowym i kościołem, **Rymanów** z zakładem zdrojowym, **Chyrów** z zakładem wychowawczym Jezuitów.

W Bieszczadach, stanowiących najlepsze tereny narciarskie w Polsce, miejscowości: **Busowiska** ze starożytną cerkwią i ładnemi skałami, **Rozłucz** z piękną cerkwią drewnianą, **Rozdół** z pałacem Lanckorońskich i starą drewnianą cerkwią, **Stryj,** pięknie położony u podnóża łańcucha górskiego,, **Bubniszcze** z pięknemi skałami, **Skole,** ważna stacja turystyczna i letnisko, **Hrebonów,** letnisko w najpiękniejszem miejscu doliny Oporu, **Sławsko,** stolica narciarska Beskidów Wschodnich, **Dolina,** letnisko i stacja turystyczna. Szczyty: **Paraszka** (1271 m), **Zełemin** (1167 m), **Trościan** (1235 m), **Pikul** (1405 m), **Halicz** (1335 m).

W Gorganach, najdzikszem i najpiękniejszem paśmie B skidów Wschodnich, miejscowości: **Broszniów,** stacja turystyczna dla Gorganów Zachodnich i Centralnych, z wielkim tartakiem, **Osmołoda,** osada tartaczna, **Podlute,** mały zakład kąpielowy, **Nadwórna**, miasto powiatowe, stacja turystyczna dla Gorganów Centralnych i Wschodnich, **Delatyn,** letnisko z salinami, **Jaremcze,** największe letnisko w Karpatach Wschodnich, ze wspaniałym wiaduk-

tem nad Prutem i wodospadem, **Mikuliczyn,** ciekawa wieś huculska i **Tatarów,** ważne letnisko i punkt wyjścia we Wschodnie Gorgany. Ważniejsze szczyty: **Chomiak** (1544 m), **Syniak** (1664 m), **Jawornik** (1467 m), **Doboszanka** (1757 m), **Sywula** (1835 m), **Popadia** (1743 m), **Parenki** (1737 m), **Grofa** (1752 m), **Arszyca** (1589 m).

W Czarnohorze, najwyższem paśmie Beskidów Wschodnich, leżą: **Worochta** z ładnymi wiaduktami, stacja turystyczna dla najwyższego szczytu Czarnohory: Howerli i **Żabie,** stolica Huculszczyzny, słynąca pięknymi strojami ludowemi i zabytkami architektury i sztuki ludowej huculskiej. Szczyty: **Howerla** (2058 m), największy szczyt Beskidów Wschodnich i wogóle Karpat Polskich poza Tatrami, **Turkuł** (1937 m), **Szpyci** (1864 m), **Pop Iwan** (2026 m).

Huculszczyzna — to ciekawy teren etnograficzny Polski. Poza Żabiem, wymienionem wyżej i Mikuliczynem, najciekawszemi gminami Huculszczyzny są: miasteczko **Jabłonów,** wieś **Kosmacz,** słynna z pięknych strojów ludowych, **Kosów** ze znanym zakładem leczniczym, **Kuty,** ormiańskie miasto, położone w pięknej okolicy, **Borkut** nad Czeremoszem ze źródłem żelaznem, **Hryniawa** z wodospadem Hramitnym i wąwozem Probijny. Ze szczytów w Beskidach Huculskich wymienić należy: **Łysunię** (1464 m), **Hordie** (1478 m), **Grahit** (1471 m). Najpiękniejszą i najbardziej polecenia godną jest wycieczka **tratwami po Czeremoszu,** która za kilka lat, po wybudowaniu kolejki leśnej w dolinie Czeremoszu i związanem z tem zaniechaniu spławiania wyrębów tratwami — stanie się już rzeczą trudną do zrealizowania.

VI.

LITERATURA PRZEWODNIKOWA I OPISOWA po Polsce.

Literaturę przewodnikową i opisową podzielono zasadniczo na dwa działy. W dziale pierwszym umieszczono tylko przewodniki i mapy, w dziale zaś drugim monografje i opisy, przedewszystkiem tych miejscowości, które przewodników nie posiadają, przyczem w bibljografji uwzględniono tak wydawnictwa perjodyczne, jak i artykuły monograficzne i opisowe w 22 rocznikach Ziemi, organie Polskiego Tow. Krajoznawczego.

Pragnąc ułatwić zorjentowanie się w literaturze przewodnikowej i opisowej, w dziale przewodników i map wprowadzono podział na następujące grupy: 1. przewodniki ogólne z podziałem na przewodniki po Województwach i Uzdrowiskach, 2. przewodniki górskie z podziałem na Beskidy Zachodnie, Beskidy Wschodnie, Pieniny, Tatry i przewodniki narciarskie, 3. przewodniki po Wybrzeżu Morskiem i Szwajcarji Kaszubskiej, 4. przewodniki regjonalne (ujęte alfabetycznie), 5. Puszcze, 6. przewodniki po miastach i ich okolicy (ujęte alfabetycznie), 7. przewodniki po Ziemiach dawnej Polski, położonych poza granicami Rzeczypospolitej, 8. przewodniki w językach ob-

cych oraz w końcu podano 3 mapy turystyczne z podziałem na mapy ogólne i regjonalne oraz mapy górskie. W dziale literatury opisowej wprowadzono następujące grupy: 1. opisy miejscowości, zamków, pałaców i kościołów (ujęte alfabetycznie), 2. opisy i monografje województw i powiatów oraz 3. opisy jezior.

I. LITERATURA PRZEWODNIKOWA.

Przewodniki ogólne.

Automobilowy przewodnik po Polsce. Opracowali: dr. M. Orłowicz i inż. R. Morsztyn. Wydawnictwo Automobilklubu Polskiego r. 1930—str. 211 (dużego formatu), 31 map i ilustracje. Przewodnik obejmuje jedynie najciekawsze turystyczne szlaki automobilowe.

Ilustrowany przewodnik kolejowy — Dr. M. Orłowicza. Wydawnictwo Ministerstwa Komunikacji w dwóch częściach. Cz. I. — Polska południowo - zachodnia, Warszawa r. 1926 — str. 157 i mapa. Cz. II. — Polska północno - zachodnia, Warszawa, r. 1930 — str. 231 i mapa.

Informacyjno - turystyczny przewodnik po Polsce. Wydawnictwo Syndykatu Turystycznego rok 1930 — str. 288 i mapa. Przewodnik ma charakter więcej informacyjny anonsowy — niż opisowy.

Krótki przewodnik po Polsce — Wł. Błotnickiego. Biblj. Centr. P. M. Szkolnej. Warszawa. Str. 224.

Co widać z okien wagonu kolejowego — Przewodnik po Polsce z objaśnieniami krajoznawczo - historycznemi dla podróżnych. Warszawa r. 1929. Drukarnia W. Kowaskiego. Cz. I — Z Warszawy do Poznania przez Kutno i Strzałkowo — str. 30. Cz. 2. — Z Poznania do Warszawy przez Strzałkowo i Kutno str. 31.

Szlaki wodne Polski. — A. Heinricha. Przewodnik dla kajakowców. Warszawa 1932, str. 339. Główna Księgarnia Wojskowa.

Przewodniki po Województwach.

Województwo Nowogródzkie. — Ulotka informacyjno-turystyczna z mapką i ilustracjami, r. 1929 — str. 8. Ulotka podaje w skrócie dwa dłuższe szlaki wycieczkowe po Województwie.

Ilustrowany przewodnik po woj. Pomorskiem. — Dr. M. Orłowicza. Wydawnictwo — Książnicy Atlas, r. 1924— str. 575, plany i mapa. Przewodnik ułożony marszrutami, które trzymają się linji kolejowych.

Ilustrowany przewodnik po Poznańskiem. — Dr. M. Orłowicza. Wydawnictwo Książnicy Atlas, r. 1920 — str. 190. Przewodnik ułożony marszrutami, które trzymają się linji kolejowych.

Zabytki Wielkopolskie. — Ilustrowany przewodnik po Poznaniu i Wielkopolsce. Rys geograficzny, krótki przegląd historyczny, najważniejsze daty historyczne. Zabytki i osobliwości miast i wsi woj. Poznańskiego. Poznań. M. Derda, r. 1929 — str. 278.

Ilustrowany przewodnik po woj. Stanisławowskiem— pod redakcją inż. R. Dąbrowskiego. Wydany przy pomocy Woj. Kom. Turystycznej w Stanisławowie, r. 1930 — str. 180 i mapka. Przewodnik ułożony wycieczkowemi szlakami drogowemi, kolejowemi, wodnemi oraz pieszemi szlakami górskiemi po Karpatach Wschodnich, położonych na terenie woj. Stanisławowskiego.

Ilustrowany przewodnik po woj. Śląskiem — Dr. M. Orłowicza. Wydawnictwo Książnicy Atlas, r. 1924 — str.

192, plany i mapy. Przewodnik ułożony marszrutami, które trzymają się linji kolejowych.

Ilustrowany przewodnik po woj. Tarnopolskiem. — Wydany nakł. Podolskiego Tow. Turystyczno - Krajoznawczego w Tarnopolu, r. 1928 — str. 132 i mapa. Przewodnik ułożony według powiatów.

Plan wycieczek po woj. Tarnopolskiem (Podolu). — Marszruty wycieczek od 1 dniowej do 10 dni. Wydawnictwo Podolskiego Towarzystwa Turystyczno - Krajoznawczego w Tarnopolu, r. 1931/32, str. 9 i mapka.

Nasze Podole. — T. Kunzeka. Opis turystyczny i krajoznawczy wojew. Tarnopolskiego, wydany nakładem Podolskiego Towarzystwa Turystyczno - Krajoznawczego, rok 1930, str. 21.

Informacyjno - turystyczny przewodnik po woj. Warszawskiem. — Opracowany pod redakcją Komitetu Redakcyjnego w składzie osób: Dr. R. Danysz - Fleszarowej, J. Gintowta-Dziewałtowskiego, S. Karzyckiego i J. Kołodziejczyka. Wydany przez Warszowski Woj. Komitet Regjonalny i Oddział Warszawski P. T. Krajoznawczego, r. 1932—str. 288, ilustracje i mapki. Przewodnik ułożony marszrutami wycieczkowemi.

Wycieczki po woj. Wileńskiem — dr. St. Lorentza. Wydane nakładem Oddziału Wileńskiego P. T. Krajoznawczego w Wilnie, r. 1932—str. 83 i mapka.

Ilustrowany przewodnik po Wołyniu. — Dr. M. Orłowicza. Wydany nakładem Wołyńskiego Tow. Krajoznawczego i Opieki nad Zabytkami Przeszłości, r. 1929 — str. 380 i mapka. Przewodnik ułożony marszrutami, które trzymają się linji kolejowych i obejmuje od północy niektóre pow. woj. Poleskiego.

Przewodniki po Uzdrowiskach polskich.

Uzdrowiska Polskie — oficjalny przewodnik po Uzdrowiskach zrzeszonych w Związku Uzdrowisk Polskich. Wydawnictwo Związku Uzdrowisk Polskich r. 1932 — str. 190, mapka i 3 tablice orjentacyjne.

Przewodnik po uzdrowiskach polskich — Dr. K. Saysse - Tobiczyka. Wydawnictwo Książnicy Atlas, r. 1931 — str. 104, ilustracje i mapka. Tom I — Polska południowo-zachodnia.

Przewodnik po uzdrowiskach i letniskach polskich — pod redakcją Cz. Rokickiego, jako wydawnictwo własne, skład główny w Domu Ks. Polskiej, str. 240 — ilustracje i mapka. Przewodnik ujęty opisem poszczególnych uzdrowisk, ułożonych alfabetycznie.

Ciechocinek — Zdrój. — Przewodnik, wydawnictwo Polskiego Towarzystwa Ks. Kolejowych — Ruch.

Zdrojowiska i Uzdrowiska Polskie.— Przewodnik ilustrowany. Skład główny Polsk Tow. Księg. Kolejowych „Ruch", str. 180 i ilustracje. Przewodnik ujęty opisem zdrojowisk i uzdrowisk, ułożonych alfabetycznie.

Gdynia jako uzdrowisko. — Wydana nakładem Polskiego Tow. Kąpieli Morskich, r. 1930 — str. 56.

Przewodnik po Truskawcu i okolicach. — Wydany nakładem Zarządu Zdrojów, w Truskawcu, r. 1930 — str. 24.

2. PRZEWODNIKI GÓRSKIE.

Po Beskidzie Zachodnim.

Przewodnik po Beskidzie Zachodnim i Pieninach — K. Sosnowskiego. Wydany nakładem księgarni geograficznej Orbis w Krakowie, r. 1930 — str. 490 i ilustracje. Część I — Krynica, Szczawnica, Rabka. Część II — Za-

woja, Bystra, Wisła. Przewodnik uwzględnia i tereny narciarskie.

Przewodnik po Beskidzie Śląskim od Baraniej po Ostrawicę i Śląsku Cieszyńskim, ze szczególnem uwzględnieniem m. Cieszyna — Dr. J. Galicza. Wydany nakładem Oddziału P. T. T. w Cieszynie, r. 1931 — str. 256 i mapa orjentacyjna szlaków turystycznych.

Ziemia Sądecka — jej uzdrowiska, letniska i tereny turystyczne — A. Artymiaka. Wydawnictwo Nowosądeckiego Komitetu pow. Międzynarodowej Wystawy Komunikacji i Turystyki w Poznaniu, r. 1930 — str. 31 i mapka schematyczna Beskidu Sądeckiego i Pienin z podaniem właściwemi barwami znakowanych przez P. T. T. szlaków turystycznych.

Przewodnik Turystyczny po Beskidzie Sądeckim i okolicznych górach Słowackich. — Krynica, Żegiestów, Muszyna i okolice — R. Nitribitta i Z. Hetpera. Wydany nakładem Krynickiego Oddziału P. T. T., r. 1929 — str. 210, ilustracje i mapka komunikacyjna.

Ilustrowany przewodnik po Wiśle i okolicy — A. Podzorskiego. Wydany nakładem autora w Ustroniu, rok 1930 — str. 32 i mapka.

Po Beskidzie Wschodnim (Karpatach Wschodnich).

Przewodnik po Beskidach Wschodnich — H. Gąsiorowskiego. Tom drugi — Pasmo Czarnohorskie. Książnica Atlas r. 1933 — str. 560 — 4 mapy i 3 panoramy.

Przewodnik po Huculszczyźnie — Z. Klemensiewicza. Główna Księgarnia Wojskowa, Warszawa, r. 1933 — (w druku).

Przewodnik ilustrowany po woj. Stanisławowskiem — pod redakcją Inż. R. Dąbrowskiego. Wydany przy pomocy

Woj. Kom. Turystycznej w Stanisławowie, r. 1930 — str. 180 i mapka. W drugiej części 173 str., przewodnik poświęcony jest szlakom wycieczkowym górskim po Karpatach Wschodnich, położonych na terenie woj. Stanisławowskiego.

Z Łodzi do Wschodnich Karpat — Jotsawa. Wydane w Łodzi, r. 1927 — str. 92, I. Worochta — II. Żabie — III. Jaremcze — IV. Kuty — V. Zaleszczyki. — Ilustracje i mapka.

Po Pieninach.

Ilustrowany przewodnik po Pieninach i Szczawnicy — W. A. Marczaka. Wydany w Krakowie, r. 1927 — str. 186, ilustracje i dwie mapki.

Przewodnik po Pieninach — W. Gadowskiego. Wydawnictwo księgarni geograficznej Orbis w Krakowie, rok 1928 — str. 37, ilustracje i mapa.

Przewodnik po Beskidzie Zachodnim i Pieninach — (część I) — K. Sosnowskiego. Wydany nakładem księgarni geograficznej Orbis w Krakowie, r. 1930 — str. 234. Przewodnik obejmuje Krynicę, Szczawnicę i Rabkę.

Park Narodowy w Pieninach, przewodnik turystyczny — Feliksa Rapfa — str. 125, ilustracje i mapa. Wydany nakładem Pol. Tow. Tatrzańskiego.

Po Tatrach.

Przewodnik po Tatrach i Zakopanem. — M. Świerza. Wydany nakładem ś. p. autora w Zakopanem, r. 1927 — str. 320, mapa Tatr i plan Zakopanego. Najodpowiedniejszy dla początkujących turystów po Tatrach. Przewodnik obejmuje całość Tatr w streszczeniu.

Przewodnik po Zakopanem i Tatrach — T. i S. Zwolińskich. Wydany nakładem księgarni L. Zwolińskiego w Zakopanem, r. 1930 — str. 355, ilustracje, plan Zakopa-

nego i przeglądowa mapa Tatr w podziale 1:100.000. Wydanie IV. Przewodnik poza szczegółowem opisem Zakopanego obejmuje cały obszar Tatr w streszczeniu z uwzględnieniem wszystkich ważniejszych wycieczek.

Tatry Wysokie (przewodnik w 4 częściach) — J. Chmielowskiego i M. Świerza. Wydany nakładem autorów. Kraków. Cz. I. — Ogólna i Doliny, r. 1925 — str. 118, Cz. II — Przełęcze i szczyty (od Liljowego po Wagę), r. 1925 — str. 178. Cz. III — Przełęcze i szczyty (od Wagi po Lodową Przełęcz), r. 1926 — str. 175. Cz. IV— Przełęcze i szczyty (od Lodowej po przełęcz pod Kopą), r. 1926 — str. 179. Przewodnik nadzwyczaj szczegółowo opracowany i odpowiedni dla turystów, chcących przedsiębrać trudniejsze wycieczki skalne.

Nowe drogi w Tatrach Wysokich. Zeszyt II. Od Wsch. Żelaznych Wrót do Polskiego Grzebienia. Wydawnictwo Koła Wysokogórskiego przy Oddziale Warszawskim P. T. Tatrzańskiego pod redakcją inż. St. Bernadzikiewicza. Warszawa, r. 1932.

Zakopane — T. Zwolińskiego. Całoroczne uzdrowisko wysokogórskie i stacja turystyczno - sportowa w Tatrach. Wydawnictwo Zarządu Uzdrowiska w Zakopanem, r. 1931 — str. 60 i ilustracje. Jest to prospekt ilustrowany, który zawiera krótki opis Zakopanego i Tatr oraz szereg informacyj dotyczących pobytu w Zakopanem i pobliskich wycieczek tatrzańskich. Wydany w językach: polskim, angielskim, francuskim i niemieckim.

Przewodniki narciarskie.

Przewodnik narciarski po Beskidzie Zachodnim — M. Augustynowicza i Wł. Midowicza. Wydany nakładem Oddziału P. T. T. w Żywcu, r. 1929 — str. 192 i ilustracje. Przewodnik daje dokładny przegląd najlepszych szlaków

narciarskich oraz obejmuje: Babią Górę, Pasmo Jałowieckie, Beskid Żywiecki, Beskid Mały, Grupę Baraniej Góry i Gorce.

Przewodnik narciarski po terenach Karpat Wschodnich — Dudryka. Wydany w r. 1925 — str. 32.

Przewodnik po terenach narciarskich Zakopanego i Tatr Polskich — Gen. M. Zaruskiego. Wydawnictwo głównej księgarni wojskowej w Warszawie, r. 1931 — str. 102. Przewodnik obejmuje: informacje ogólne, rady praktyczne dla górskiego turysty zimowego, oraz opis 56 szlaków narciarskich.

Zwardoń i okolice. — Przewodnik narciarski z dodatkiem letniskowym — Wł. Midowicza i St. Merty. Wydany nakładem Koła Narciarzy w Żywcu i Sekcji Narciarskiej w Białej przy P. T. T., r. 1931 — str. 44. Przewodnik daje opis kilkunastu dalszych i bliższych wycieczek z dołączeniem szkicu wszystkich szlaków narciarskich.

3. PRZEWODNIKI PO WYBRZEŻU MORSKIEM I SZWAJCARJI KASZUBSKIEJ.

Przewodnik po Polskiem Wybrzeżu — J. Staśka. Wydany nakładem Polsk. Tow. Księgarni Kolejowych — Ruch — r. 1926 — str. 216, mapka wybrzeża i ilustracje. Przewodnik dzieli obszar powiatu Morskiego na poszczególne krainy, różniące się od siebie pod względem krajobrazowym i kolejno opisuje te jednostki geograficzne.

Brzegiem Bałtyku — St. Karczewskiego. Przewodnik geologiczny po polskich brzegach Bałtyku. Wydawnictwo Gebethnera i Wolffa w Warszawie, r. 1926 — str. 142, ilustracje i wykresy.

Polskie Morze — Informator Wybrzeża Polskiego. Wydawnictwo Oddziału Ligi Morskiej i Rzecznej w Gdy-

ni, r. 1926 — str. 92, mapka i plany. Informator nie może zaspokoić potrzeb przewodnika po Wybrzeżu.

Wybrzeże Polskie — T. Ziółkowskiego. Mały przewodnik po Wybrzeżu. Wydany w Grudziądzu, r. 1929 — str. 46, mapa Wybrzeża i ilustracje.

Ilustrowany przewodnik po Gdańsku — Dr. M. Orłowicza. Wydawnictwo P. T. Krajoznawczego, r. 1928 — str. 217, ilustracje i plan miasta. Przewodnik obejmuje i terytorjum Wolnego miasta Gdańska.

Ilustrowany przewodnik po Gdańsku. — Wyd. II. Ajencji Wschodniej — str. 30.

Gdynia port — D. Downarowicza. Informator z najnowszym planem portu i miasta; spraw. przez Urząd Morski w Gdyni. Opracowany i wydany przez P. A. T. w Gdyni, r. 1931/32 — str. 95.

Gdynia — Wybrzeże — Przewodnik opracowany przez H. Dąbrowską, B. Koselnika i W. Zakrzewskiego. Przewodnik ilustrowany z 2 mapkami, wydany na pamiątkę pierwszego Święta Morza r. 1932 — str. 82.

Przewodnik po Gdyni, Wybrzeżu i Szwajcarji Kaszubskiej — B. Koselnika. Wydany nakładem Gdyńskiego Zw. Propagandy Turystycznej, r. 1931 — str. 192 i ilustracje. Przewodnik o charakterze informatora. Tereny Szwajcarji Kaszubskiej potraktowane b. ogólnikowo. Wydawnictwo nie może zaspokoić wymagań turysty.

Ilustrowany przewodnik po Ziemi Kaszubskiej — Dr. M. Orłowicza. Wydawnictwo Książnicy Atlas, r. 1924 — str. 179, ilustracje i mapka woj. Pomorskiego. Przewodnik obejmuje teren od Chojnic i Starogardu aż po Morze. Odbitka z „Ilustrowanego przewodnika po woj. Pomorskiem".

Przewodnik po Szwajcarji Kaszubskiej — Dr. A. Majkowskiego. Wydany nakładem P. T. Krajoznawczego

w Warszawie, r. 1924 — str. 112. Przewodnik dość wyczerpujący.

4. PRZEWODNIKI REGJONALNE.

Ziemia Bocheńska.

Ziemia Bocheńska — St. Fischera. Krótki przewodnik turystyczny, wydany w Bochni, r. 1930 — str. 23.

Kujawy.

Gopło i Kruszwica — Wł. Sperczyńskiego. Ilustrowany przewodnik z rys. i mapką Gopła. Poznań, 1923 — str. 38.

Kurpie.

Krótki przewodnik po Kurpiach — A. Chętnika. Wydany nakładem P. T. Krajoznawczego Oddziału Warszawskiego. Bibljoteczka Wycieczkowa Nr. 11 r. 1932 str. 60.

Lubelskie.

Wycieczka do Puław i Kazimierza — Dr. T. Dybczyńskiego. Wydawnictwo P. T. Krajoznawczego w Warszawie, r. 1926 — str. 27 i ilustracje.

Dolina Ojcowska.

Ojców i jego okolice — St. Stączka (jun.). Przewodnik po Ziemiach Małopolski, t. III, wydany nakładem P. T. Krajoznawczego — Oddziału w Krakowie, r. 1928 — str. 44, dwie mapki i ilustracje.

Świętokrzyskie (i Kieleckie w poł. części).

Przewodnik po Łysogórach — Dr. T. Dybczyńskiego. Wydawnictwo P. T. Krajoznawczego, r. 1924 — str. 288, ilustracje i mapka.

Piesze szlaki turystyczne w Górach Świętokrzyskich, cz. I. — Opis szlaków i mapa: Kielce — Łysica — Św.

Krzyż — Ostrowiec — Ćmielów — Opatów — Sandomierz. Wydawnictwo P. T. Krajoznawczego — Oddziałów w Kielcach, Ostrowcu i Sandomierzu, r. 1929 — str. 8 i mapa.

Wycieczka do Buska, Stopnicy i Solca — Dr. T: Dybczyńskiego. Wydawnictwo P. T. Krajoznawczego w Warszawie, r. 1928 — str. 45 i ilustracje. Opracowana marszruta wycieczkowa.

Podlasie.

Wycieczka szlakiem unitów na Podlasiu — J. Frankowskiego. Wydawnictwo Polsk. Tow. Krajoznawczego w Warszawie, r. 1927 — str. 39 i ilustracje. Opracowana marszruta wycieczkowa przez Kodeń, Janów Podlaski, Leśną i Białą Podlaską.

Podole.

Przewodnik po pow. Buczackim. — W opracowaniu W. Urbańskiego. Nakładem Podolskiego Tow. Krajoznawczego — Oddziału w Buczaczu, r. 1931 — str. 33 i ilustracje.

Plan wycieczek po woj. Tarnopolskiem (Podolu). — Marszruty wycieczek od 1-dniowej do 10 dni. Wydawnictwo Podolskiego Towarzystwa Turystyczno - Krajoznawczego w Tarnopolu, r. 1931/32 — str. 9 i mapka.

Przewodnik po jaskiniach krystalicznych w Krzywczu — Wydawnictwo Podolskiego Tow. Turystyczno Krajoznawczego, r. 1933 — str. 32 i ilustracje.

Pojezierze Brodnickie.

Wycieczka na Pojezierze Brodnickie — J. Kołodziejczyka. Krótki przewodnik, wydany przez P. T. Krajoznawcze w Warszawie, r. 1930 — str. 15 i mapka marszruty wycieczkowej. Opracowana marszruta wycieczkowa po najciekawszych jeziorach Pojezierza Brodnickiego.

5. PUSZCZE.

Białowieska.

Przewodnik po Puszczy Białowieskiej — W. Szymańskiego. Księgarnia Stow. Naucz. Polskiego w Wilnie, rok 1930 — str. 50 — plany i fotografje.

Wycieczka do Parku Narodowego w Białowieży — J. Paczoskiego. Wydawnictwo Polskiego Tow. Botanicznego. Broszurka wydana z racji wycieczki IV zjazdu Botaników do Puszczy w dn. 7 i 8 lipca 1925 r.

Puszcza Białowieska i Park Narodowy w Białowieży— Inż. J. Karpińskiego. Wydawnictwo Dyrekcji Lasów Państwowych w Białowieży, r. 1930 — str. 30 ilustracje i 2 mapki.

Kampinoska.

Cztery wycieczki do Puszczy Kampinoskiej—J. i R. Kobendzów. Przewodnik wydany przez Polskie Tow. Krajoznawcze, r. 1929 — str. 40 i ilustracje. Przewodnik składa się z czterech marszrut wycieczkowych wzdłuż szlaków wytkniętych przez Oddział Warszawski P. T. Krajoznawczego.

Bory Tucholskie.

Przewodnik po Borach Tucholskich — Dr. K. Karasiewicza. Wydawnictwo P. T. Krajoznawczego, r. 1922, str. 27 i 7 mapek z marszrutami wycieczkowemi. Przewodnik opisuje 18 wycieczek po Borach Tucholskich.

V. PRZEWODNIKI PO MIASTACH I OKOLICY.

Brodnica.

Kartki historyczno - krajoznawcze — St. Bochniga. Wydawnictwo autora. Kartki pocztówkowe z ilustracjami zabytków m. Brodnicy i opisem tych zabytków. Serja 2.

I. serja — 6 kartek, II. serja — 12 kartek. Serje obydwie mogą częściowo zaspokoić wymagania turysty.

Bydgoszcz.

Ilustrowany przewodnik po Bydgoszczy — Dr. St. Łabędzińskiego. Wydany nakł. księgarni J. Idzikowskiego w Bydgoszczy — str. 36, ilustracje, plan miasta i mapka okolic miasta.

Bydgoszcz — przewodnik krajoznawczy — K. Fiedlera i J. Mozolewskiego. Wydany staraniem P. T. Krajoznawczego Oddziału w Bydgoszczy, r. 1929 — str. 148, ilustracje i plany miasta Bydgoszczy.

Mały przewodnik po Bydgoszczy. — wydany nakładem T-wa Miłośników Bydgoszczy, str. 16 i ilustracje.

Chełmno.

Krótki przewodnik po Chełmnie — J. Niedrzwickiego, wydany nakładem Tow. Przyjaciół m. Chełmna, r. 1932.

Ilustrowany przewodnik po Chełmnie i Świeciu — Dr. M. Orłowicza. Wydawnictwo Książnicy Polskiej, r. 1924— str. 24 i ilustracje. Odbitka z „Ilustrowanego przewodnika po woj. Pomorskiem".

Przewodnik po Chełmnie — J. Grabowskiego. Wydany w Toruniu, r. 1929 — str. 32 i plan.

Chełmno — Dr. Stolarzewicza. Przewodnik wydany nakładem księgarni J. Kobierzyńskiego w Chełmnie, rok 1921 — str. 31.

Częstochowa.

Jasna Góra i jej pamiątki. — O. Al. Łazińskiego. Przewodnik dla pielgrzymów i zwiedzających, wydany w Częstochowie, r. 1930.

Czortków.

Przewodnik po Czortkowie i okolicy — J. Opackiego. Wydany nakładem Podolskiego Towarzystwa turystyczno-krajoznawczego Oddziału w Czortkowie, r. 1931 — str. 68 i ilustracje.

Gdańsk.

Ilustrowany przewodnik po Gdańsku. — Wyd. II. Ajencji Wschodniej — str. 90.

Ilustrowany przewodnik po Gdańsku — Dr. M. Orłowicza. Wydawnictwo P. T. Krajoznawczego, r. 1928 — str. 217, ilustracje i plan miasta.

Gniezno.

Ilustrowany przewodnik po Gnieźnie i okolicy wraz z planem miasta. Wydany nakładem księgarni W. Lebiedzińskiej w Gnieźnie, r. 1929 — str. 82.

Grudziądz.

Ilustrowany przewodnik po Grudziądzu — Dr. M. Orłowicza. Wydawnictwo Książnicy Polskiej — Atlas, rok 1924 str. 27, ilustracje i plan miasta. Odbitka z „Ilustrowanego przewodnika po woj. Pomorskiem" (wyczerpany).

Grudziądz i okolice — pod redakcją Ks. W. Łęgi. Przewodnik ilustrowany z ilustracjami, planem miasta i mapką okolicy. Wydany nakładem P. T. Krajoznawczego Oddziału w Grudziądzu, r. 1925 — str. 68.

Grudziądz. — Przewodnik kartkowy z planem i kroniką miasta — wydany nakładem St. Bochniga. Kartki o charakterze pocztówkowym z ilustracjami zabytków miasta i opisem tych zabytków.

Inowrocław.

Inowrocław, Kruszwica, Gopło. — Krótki przewodnik po tych miejscowościach. Wydany nakładem Tow. Akc. „Par" w Poznaniu (ul. Ratajczaka 8), str. 36 i ilustracje.

Jarosław.

Jarosław — jego przeszłość i zabytki — Dr. M. Orłowicza. Wydawnictwo Książnicy Polskiej (Atlas), r. 1921— str. 140 (wyczerpany).

Kazimierz nad Wisłą (i Janowiec)

Wycieczka do Kazimierza i Puław—Dr. T. Dybczyńskiego. Wydawnictwo P. T. Krajoznaw. w Warszawie, rok 1926 — str. 27 i ilustracje. Krótki przewodnik, w którym znaleźć można treściwy opis zabytków Kazimierza.

Przewodnik po Janowcu — Ks. Wł. Chrzanowskiego, r. 1930 — str. 32.

Kalisz.

Przewodnik ilustrowany po Kaliszu i jego okolicach— M. Szachówny. Wydany nakładem Drukarni Wydawniczej w Kaliszu, r. 1927 — str. 208, ilustracje i plan miasta.

Kielce.

Przewodnik - informator po Kielcach i okolicach Kielc. Kielce, r. 1922.

Kościerzyna.

Kościerzyna i okolica — ilustrowany przewodnik, wydany przez Kółko Krajoznawcze kursu IV Państwowego Seminarjum Nauczycielskiego w Kościerzynie r. 1932 — str. 99.

Kraków I. Miasto.

Kraków. — Przewodnik dla zwiedzających miasto i jego okolice. — K. Estreicher. Wydany nakładem Towarzystwa Miłośników Historji i zabytków Krakowa, r. 1931

str. 286, ilustracje i plan miasta. Przewodnik jeden z najnowszych.

Kraków i okolice — Przewodnik — H. Dabancourt. Wydany nakładem Gebethnera i Wolffa r. 1924 — str. 222, plan miasta i ilustracje. Przewodnik treściwy i wyczerpujący.

Przewodnik po Krakowie i okolicy — Wydany nakładem Polskiego Zw. Turystycznego w Krakowie, r. 1928 — str. 120, ilustracje i plan miasta Krakowa. Przewodnik obejmuje dalsze i bliższe okolice Krakowa oraz uwzględnia stronę przemysłowo - gospodarczą.

Przewodnik po Krakowie — A. Dobrowolskiej i F. Tomaszkiewicza. Wydany nakładem Gebethnera i Wolffa w Krakowie r. 1929 — str. 116 i plany. Przewodnik opracowany specjalnie dla wychowawców, organizatorów wycieczek młodzieży oraz ludowych.

Ilustrowany przewodnik po Krakowie. — Z planem miasta oraz skorowidzem władz, urzędów, instytucyj, towarzystw, wolnych zawodów i firm chrześcijańskich. Wydany nakładem Chrześc. Frontu Gospodarczego w Krakowie r. 1931 — str. 261 — mapa i ilustracje.

Związły przewodnik po Krakowie — Wydany staraniem Nauczycielstwa Szkół Powszechnych r. 1932 — str. 69 i plan miasta. Wydanie. II.

Dwa dni w Krakowie — J. Hellsteina. Przewodnik popularny. Wydany nakładem „P. A. R." w Krakowie rok 1929 — str. 131.

Najnowszy zwięzły przewodnik po Wawelu — J. N. Trepki. Wydawnictwo Księg. Sal. Malarstwa Polskiego w Krakowie r. 1925 — str. 48.

Przewodnik po katedrze Wawelskiej, skarbcu i grobach królewskich — W. Tetmajera i Ks. T. Kruszyńskiego. Wydany nakładem Komitetu rest. Katedry r. 1924—str. 68.

Katedra Krakowska — Al. Borawskiego. Przewodnik po Ziemiach Małopolski Nr. 2. Wydany nakładem P. T. Krajoznawczego Oddziału w Krakowie r. 1921 — str. 95.

Skałka. — Przewodnik, wydany nakładem S. A. „Ryngraf", str. 12 i ilustracje.

Kraków II. Okolice:

Szlak turystyczny w okolicy Krakowa. — St. Leszczyckiego. Zwięzły opis 100 klm. szlaku wycieczkowego z mapą i ilustracjami. Wydany nakładem P. T. Krajoznawczego Oddziału w Krakowie r. 1930 — str. 8.

Ojców i jego okolice — St. Stączka (jun). Przewodnik po Ziemiach Małopolski t. III, wydany nakładem P. T. Krajoznawczego — Oddziału w Krakowie r. 1928 — str. 44, dwie mapki i ilustracje.

Kruszwica.

Inowrocław, Kruszwica, Gopło. — Krótki przewodnik po tych miejscowościach. Wydany nakładem Tow. Akc. „Par" w Poznaniu (ul. Ratajczaka 8) str. 36 i ilustracje.

Gopło i Kruszwica — Wł. Sperczyńskiego. Ilustrowany przewodnik z rys. i mapką Gopła. Wydany w Poznaniu r. 1923 — str. 38.

Krzemieniec.

Mały ilustrowany przewodnik po Krzemieńcu i okolicy. — Praca zbiorowa Koła Krajoznawczego im. W. Bessera Młodzieży Liceum Krzemienieckiego. Nakładem miesięcznika Życie Krzemienieckie. Krzemieniec r. 1932 — str. 103, tabl. 16 i plan.

Krzemieniec. — Monografja turystyczna Krzemieńca i okolic. Praca zbiorowa. Wydawnictwo P. T. Krajoznawczego w Warszawie r. 1926 — str. 122, ilustracje i mapka powiatu.

Lublin.

Ilustrowany przewodnik po Lublinie. — Wydany nakładem P. T. Krajoznawczego Oddziału w Lublinie r. 1931 str. 133 i plan wielkiego miasta Lublina.

Przewodnik po Lublinie i jego okolicach — W. Cholewińskiego. Wyd. III uzupełnione. Lublin 1929 — str. 66.

Lwów.

Ilustrowany przewodnik po Lwowie — Dr. M. Orłowicza. Wydawnictwo Książnicy — Atlas. r. 1925, ilustracje i plan miasta.

Lwów. — Przewodnik orjentacyjny z planem miasta i ilustracjami. Wydany nakładem gminy, r. 1930 — str. 52. Przewodnik b. ogólnikowy.

Katedra Ormiańska i jej otoczenie — Ks. D. Kajetanowicza. Przewodnik. Wydanie II rozszerzone. Lwów r. 1930, str. 60.

Łask.

Ilustrowany przewodnik po Pabjanicach, Łasku i pow. Łaskim — K. Staszewskiego. Wydany nakładem P. T. Krajoznawczego — Oddziału w Pabjanicach, r. 1929 — str. 89 i plan miasta Pabjanic.

Łowicz.

Przewodnik po Łowiczu i okolicy — Al. Bluhm-Kwiatkowskiego. Wydany nakładem P. T. Krajoznawczego — Oddziału w Łowiczu r. 1927 — str. 55.

Przechadzka po Łowiczu — R. Oczykowskiego. Wydawnictwo księgarni K. Rybickiego w Łowiczu r. 1922 — str. 186 i ilustracje. Przewodnik b. wyczerpujący.

Nowogródek.

Nowogródek i okolice — Inż. J. Żmigrodzkiego. Przewodnik, wydany nakładem P. T. Krajoznawczego — Oddziału w Nowogródku — r. 1931 — str. 118, ilustracje, plan miasta i mapka turystyczna województwa.

Pabjanice.

Ilustrowany przewodnik po Pabjanicach, Łasku i pow. Łaskim — K. Staszewskiego. Wydany nakładem P. T. Krajoznawczego — Oddziału w Pabjanicach — r. 1929 — str. 89 i plan miasta Pabjanic.

Pelplin.

Nowy ilustrowany przewodnik po Pelplinie — Dr. ks. R. Frydrychowicza. Wydany nakładem autora w Pelplinie r. 1928 — str. 164.

Pińsk.

Pińsk i jego okolice — R. Horoszkiewicza. Monografja turystyczna, wydana nakładem P. T. Krajoznawczego Oddziału w Pińsku, r. 1926, str. 28.

Piotrków.

Przewodnik po Piotrkowie Trybunalskim (z planem miasta) — M. Rawita Witanowskiego. Wydawnictwo P.T. Krajoznawczego — Oddziału w Piotrkowie r. 1923 — str. 97.

Płock.

Przewodnik po Płocku — M. i Al. Macieszów. Wydawnictwo Towarzystwa Naukowego w Płocku, r. 1922 — str. 113 — plan miasta i ilustracje.

Poznań.

Przewodnik po Poznaniu — J. Kilarskiego. Wydawnictwo Książnicy Atlas r. 1929.

Przewodnik po Poznaniu — Dr. N. Pajzderskiego. Wydawnictwo P. W. K. w Poznaniu r. 1929 — str. 32 i ilustracje.

Ilustrowany przewodnik po m. st. Poznaniu — T. Pudłowskiego. Poznań r. 1928.

Przewodnik po Poznaniu — Rucińskiego. Wydawnictwo Ks. św. Wojciecha — str. 211 i ilustracje.

Ilustrowany przewodnik po Poznaniu — Dr. M. Orłowicza. Wydany nakładem Książnicy Polskiej (Atlas), rok 1920 — str. 176 i ilustracje. Odbitka z „Ilustrowanego przewodnika po Poznańskiem" (wyczerpany).

Kościół katedralny pod wezwaniem św. Apostołów Piotra i Pawła w Poznaniu — Rucińskiego. Poznań. Przewodnik dla zwiedzających.

Wycieczki dookoła Poznania — J. Kilarskiego i T. Smoluchowskiego. Wydawnictwo decernatu Wychowania Fizycznego przy magistracie m. Poznania r. 1930. Poradnik dla młodzieży.

Sandomierz.

Ilustrowany przewodnik po Sandomierzu i okolicy — J. Pietraszewskiego. Wydany nakładem P. T. Krajoznawczego — Oddziału w Sandomierzu — r. 1930 — str. 47, ilustracje i plan miasta.

Przewodnik po Sandomierzu z dokładnym planem miasta — ks. J. Rokosznego. Sandomierz, księgarnia W. Chodakowskiej r. 1926 str. 72.

Siedlce.

Siedlce — T. Moniewskiego. Przewodnik po mieście i powiecie. Wydawnictwo Muzeum Ziemi Podlaskiej im. m. Asłanowicza w Siedlcach, r. 1929 — str. 67 i ilustracje.

Świecie.

Ilustrowany przewodnik po Chełmnie i Świeciu — Dr. M. Orłowicza. Wydawnictwo Książnicy Polskiej, rok 1924 — str. 24 i ilustracje. Odbitka z „Ilustrowanego przewodnika po woj. Pomorskiem".

Tarnów.

Przewodnik po Tarnowie — Z. Rapaporta i Dr. M. Rozwadowskiego. Tarnów r. 1929. Księgarnia Z. Jelenia.

Tarnów i jego okolica — Z. Simchego. Monografja geograficzna, uwzględniająca plan wycieczek. Wydana nakładem gminy m. Tarnowa, r. 1931 — str. 304, mapki, wykresy, rysunki, rotograwjury i fotografje.

Toruń.

Ilustrowany przewodnik po Toruniu — Dr. M. Orłowicza. Wydawnictwo Książnicy Polskiej (Atlas) r. 1924— str. 64, ilustracje i plan miasta. Odbitka z „Ilustrowanego przewodnika po woj. Pomorskiem" (wyczerpany).

Monografja i przewodnik ilustrowany po Toruniu. — Wydany nakładem Pomorskiej drukarni rolniczej sp. akc. w Toruniu. Tekst opracowali Dr. Lankau i Dr. Pajzderski, str. 84, ilustracje i plan miasta.

Toruń, jego dzieje i zabytki — M. Sydowa. Przewodnik wydany nakładem Drukarni Toruńskiej s. a. w Toruniu, r. 1929 — str. 125 i ilustracje.

Trembowla.

Przewodnik po Trembowli i powiecie — K. Missona. Wydawnictwo Podolskiego Tow. Turystyczno - Krajoznawczego, r. 1930 — str. 25.

Warszawa.

I. Miasto:

Ilustrowany przewodnik po Warszawie — tekst M. Szachówny, wykonany w Zakładach wklęsłodrukowych „Rotofot" w Warszawie r. 1932 — str. 71 i ilustracje.

Mały przewodnik po Warszawie — Al. Janowskiego i Dr. R. Fleszarowej. Wydany nakładem P. T. Krajoznawczego — Oddziału w Warszawie — r. 1930 — str. 54, plan miasta i ilustracje (wyczerpany).

Przewodnik po Warszawie — Dr. M. Orłowicza. Wydany nakładem P. T. Krajoznawczego — Oddziału w Warszawie — r. 1922 — str. 215, plan miasta i ilustracje (wyczerpany.

Przewodnik po Warszawie dla harcerzy i dla wszystkich, pragnących zwiedzić stolicę — E. Muszalskiego i T. Rudnickiego. Wydawnictwo Księgarni J. Lisowskiej. Str. 123.

3 dni w Warszawie — T. Sawickiego. Przewodnik ze specjalnemi planikami na każdy dzień oraz ogólnym planem Warszawy monumentalnej. Przewodnik obejmuje i Wilanów. Wydawnictwo Polskiego Tow. Księgarni Kolejowych „Ruch" w Warszawie, str. 32. Ten sam przewodnik wydany w jęz. angielskim, francuskim i niemieckim.

Przewodnik po dzielnicy staromiejskiej — Al. Janowskiego. Wydawnictwo P. T. Krajoznawczego — Oddziału Warszawskiego — str. 4.

Przewodnik po Zamku Królewskim w Warszawie. — Wydany nakładem Dyrekcji Państwowych Zbiorów Sztuki Ministerstwa W. R. i O. P. r. 1930 — str. 37 i ilustracje.

Łazienki Królewskie — L. Niemojewskiego. Przewodnik z katalogiem obrazów, wydany z zapomogi Departamentu Sztuki Ministerstwa W. R. i O. P. r. 1922 — str. 103 i ilustracje.

Katedra św. Jana — W. Trojanowskiego. Przewodnik artystyczny, wydany nakładem P. T. Krajoznawczego — Oddziału Warszawskiego — r. 1923 — str. 43 i ilustracje.

Przewodnik po cmentarzach warszawskich — Dr. M. Orłowicza. Wydany nakładem P. T. Krajoznawczego — Oddziału Warszawskiego — r. 1921, str. 42, plan Powązek, cmentarza ewangelickiego i żydowskiego.

Krótki przewodnik drzewoznawczy po parku Ign. Paderewskiego w Warszawie — R. Kobendzy, wydany nakładem Wydziału Ośw. i Kult. Magistratu m. st. Warszawy, r. 1930 — str. 51.

Przewodnik po Ogrodzie Botanicznym Uniwersytetu Warszawskiego — Prof. Dr. B. Hryniewieckiego i Adj. Dr. R. Kobendzy. Warszawa, r. 1932. Nakładem Ogrodu Botanicznego Uniwersytetu Warszawskiego.

II. Okolice:

Okolice Warszawy — Praca zbiorowa, wydana nakładem P. T. Krajoznawczego — Oddziału Warszawskiego — r. 1927 — str. 56 i ilustracje.

Wydawnictwo obejmuje krajobraz i zabytki.

Przewodnik florystyczny po okolicach i parkach Warszawy — Dr. J. Kołodziejczyka i R. Kobendzy. Wydawnictwo M. Arcta, r. 1922 — str. 90, mapki i ilustracje.

Przewodnik geologiczny po Warszawie i okolicy. — Opracowali J. Lewiński, A. Łuniewski, St. Małkowski i J. Samsonowicz. Wydawnictwo Oddziału Warszawskiego Komisji Fizjograficznej Polskiej Akademji Umiejętności, r. 1927 — str. 178, mapka geologiczna, wykresy i ilustracje.

Przewodnik zoologiczny po okolicach Warszawy — St. Sumińskiego i Sz. Tenenbauma. Wydawnictwo M. Arcta. Warszawa, r. 1921 — str. 100.

Wycieczka do Czerska — Al. Janowskiego. Krótki przewodnik z opracowaną marszrutą, wydany nakładem P. T. Krajoznawczego — Oddziału Warszawskiego — r. 1926 — str. 16 i ilustracje.

Wycieczka do Otwocka — Al. Janowskiego. Krótki przewodnik z opracowaną marszrutą, wydany nakładem P. T. Krajoznawczego — Oddziału Warszawskiego — r. 1926 — str. 16 i ilustracje.

Wycieczki do Żelazowej Woli — Al. Janowskiego. Krótki przewodnik z opracowaną marszrutą, wydany nakładem P. T. Krajoznawczego — Oddziału Warszawskiego — r. 1926 — str. 11 i ilustracje.

Cztery wycieczki do Puszczy Kampinoskiej — J. i R. Kobendzów. Przewodnik wydany nakładem P. T. Krajoznawczego — Oddziału Warszawskiego — r. 1929 — str. 40 i ilustracje. Przewodnik składa się z czterech marszrut wycieczkowych wzdłuż wytkniętych szlaków przez Oddział Warszawski P. T. Krajoznawczego.

Bielany. — Opracowane przez Al. Brzeczkowskiego, a wydane nakładem WydziałuOśw. i Kult. Magistratu m. st. Warszawy, r. 1930 — str. 4.

Bielany pod Warszawą i konieczność ich ochrony. — Warszawa 1932. Nakładem Państwowej Rady Ochrony

Przyrody, skład główny w Kasie im. Mianowskiego — Warszawa, Pałac Staszica.

Wilno.

I. Miasto:

Wilno — Przewodnik krajoznawczy — Prof. J. Kłosa Szkic monografji historyczno - architektonicznej. Wydany nakładem Polskiego Tow. Krajoznawczego — Oddziału w Wilnie — r. 1929 — str. 285, ilustracje i plany miasta. Przewodnik obszerny i b. treściwy.

Wilno. — Przewodnik — Wł. Studnickiego. Wydany nakładem Druk. L. Chomińskiego w Wilnie r. 1921 — str. 68 (wyczerpany).

Przewodnik po Wilnie — Dr. Wł. Zahorskiego. Wydany nakładem J. Zawadzkiego w Wilnie r. 1927 — str 182, ilustracje i plan miasta.

Dwa dni w Wilnie — Wydawnictwo P. Touring Klubu — Oddziału w Wilnie — r. 1929 — str. 12. Ulotka z planem i ilustracjami.

II. Okolice.

Okolice Wilna. — Przewodnik turystyczny — St. Jarockiego. Wydany nakładem J. Zawadzkiego w Wilnie, r. 1925 — str. 80, ilustracje i mapka.

Kalwarja pod Wilnem — E. Jeleńskiej. Wydawnictwo J. Zawadzkiego w Wilnie.

Włocławek.

Ilustrowany przewodnik po Włocławku i okolicy. — P. Czarneckiego. Wydawnictwo Miejskiego Komitetu Regjonalnego we Włocławku—str. 48 ilustracje i plan miasta.

Przewodnik ilustrowany po Włocławku — St. Jankowskiego. Włocławek, r. 1922, str. 128.

Zaleszczyki.

Przewodnik informacyjny po Zaleszczykach i okolicy — J. Schwartza. Wydawnictwo Towarzystwa Turystyczno Krajoznawczego — Oddziału w Zaleszczykach — r. 1931 — str. 70.

VI. PRZEWODNIKI PO ZIEMIACH DAWNEJ POLSKI, POŁOŻONYCH POZA GRANICAMI RZECZYPOSPOLITEJ.

Ilustrowany przewodnik po Spiszu, Orawie, Liptowie i Czadeckiem — Dr. M. Orłowicza. Wydany nakładem Kciążnicy Polskiej (Atlas), r. 1921 — str. 288, ilustracje i mapka.

Ilustrowany przewodnik po Mazurach Pruskich i Warmji — Dr. M. Orłowicza. Wydany nakładem Książnicy Polskiej (Atlas) r. 1923 — str. 294, ilustracje.

Ilustrowany przewodnik po Gdańsku — Dr. M. Orłowicza. Wydany nakładem Polskiego Tow. Krajoznawczego, r. 1928 — str. 217, ilustracje i plan miasta. Przewodnik obejmuje i terytorjum wolnego m. Gdańska.

Ilustrowany przewodnik po Gdańsku — Wyd. II Ajencji Wschodniej — str. 90.

VII. LITERATURA PRZEWODNIKOWA PO POLSCE W JĘZYKACH OBCYCH.

Przewodniki ogólne.

W języku angielskim.

Poland (A Tourist Guide) — Dr. M. Orłowicz. Wydawnictwo Ministerstwa Rob. Publicznych. Warszawa, r. 1927 — str. 118.

Guide of Poland. Polish and English. — A. Burski. Wydawn. Polsk. Ameryk. Tow. Uniwersal.

Excursions trough Poland by the Tourist Check System — Dr. M. Orłowicz. Wydawnictwo Polskiego Touring Klubu. Warszawa, r. 1930.

Ilustrated Guide (South — Western Poland) — Dr. M. Orłowicz. Wydawnictwo Ministerstwa Komunikacji, Warszawa r. 1927 — str. 157 i mapa.

W języku czeskim.

Polsko turistycky pruvodce se 106 ilustracemi a mapou Polska — Dr. T. Lubaczewski. Wydany nakładem Kola Prätel Polska w Praze — Praha r. 1931 — str. 167.

W języku francuskim.

Guide illustré de la Pologne. — Dr. M. Orłowicz. Wydawnictwo Ministerstwa Robót Publicznych. Warszawa, r. 1927 — str. 285 i mapa.

Guide illustré des Chemins de fer polonais (Sud-Ouest de la Pologne) — Dr. M. Orłowicz. Wydawnictwo Ministerstwa Komunikacji. Warszawa r. 1927 — str. 157 i mapy.

Excursions en Pologne (Service des cheques de voyages) — Dr. M. Orłowicz. Wydawnictwo Polskiego Touring Klubu. Warszawa r. 1930.

Les attractions touristiques en Pologne — Dr. M. Orłowicza. Varsovie 1932. Edite par L'institut Polonais de Collaboration avec l'etranger, str. 42 i ilustracje.

W języku holenderskim.

Reisgids voor Polen — Dr. M. Orłowicz. Wydawnictwo Polskiego Konsulatu w Rotterdamie r. 1923 — str. 55 i ilustracje.

W języku niemieckim.

Rundreisen in Polen auf Grund von Reiseschechs — Dr. M. Orłowicza. Wydawnictwo Polskiego Touring Kl·ıbu. Warszawa r. 1930.

Illustrierter Eisenbahnführer (Südwestlicher Teil) — Dr. M. Orłowicz. Wydawnictwo Ministerstwa Komunikacji. Warszawa r. 1927 — str. 157.

Die Hohe Tatra — Dr. A. Otto. Grieben — Reiseführer B. 47. W. X. Berlin r. 1926.

W języku węgierskim.

DLengyelorsag irta... Idegenforgalmi könyvtar. (Dr. M Orłowicza). Szerkeszti: Tabori Kornek. Kladja a Lengyel Turista Egyesületek Szövetsege. Budapeszt.

W kilku językach.

Zakopane (w językach: angielskim, francuskim i niemieckim) — T. Zwoliński. Wydawnictwo Zarządu Uzdrowiska w Zakopanem r. 1931. Prospekt ilustrowany, który zawiera krótki opis Zakopanego i Tatr oraz szereg informacyj dotyczących pobytu w Zakopanem i pobliskich wycieczek tatrzańskich.

Przewodniki po miastach.

Warszawa.

A short guide to Warsaw — Dr. M. Orłowicz. Wydawnictwo Księgarni E. Wendego. Warszawa r. 1921 — str. 85 i ilustracje.

3 days in Warsaw (Wilanów) — T. Sawicki. Wydawnictwo P. Tow. Ks. Kolej. „Ruch" w Warszawie — str. 32 i plan. Przewodnik ze specjalnemi planikami na każdy dzień.

Guide to Warsaw — Wydawnictwo firmy Trzaska Evert i Michalski. Warszawa r. 1933 — str. 92 plan miasta i ilustracje.

Varsovie — R. Przezdziecki. Wydawnictwo Bibljoteki Polskiej r. 1925 cena zł. 36. Ozdobna monografja ilustrowana.

Varsovie vu en 3 jours — T. Sawicki. Wydawnictwo P. Tow. Ks. Kolej. „Ruch" w Warszawie — str. 39 i plan miasta. Przewodnik ze specjalnymi planikami na każdy dzień.

Le château de Łazienki — S. Dunin-Karwicki. Wydawnictwo Gebethnera i Wolffa. Warszawa r. 1927 — str. 20 i ilustracje.

Guide de Varsovie — Wydawnictwo firmy Trzaska Evert i Michalski. Warszawa r. 1933 str. 91, plan miasta i ilustracje.

Führer durch Warschau — Wydawnictwo firmy Trzaska Evert i Michalski. Warszawa r. 1933 — str. 103, plan miasta i ilustracje.

Kraków.

Cracow and its environs (Przewodnik po Krakowie i okolicy). — Wydawnictwo Polskiego Związku Turystycznego w Krakowie r. 1928 — str. 92, ilustracje i plan m.

Cracovie et ses environs (Przewodnik po Krakowie i okolicy). — Wydawnictwo Polskiego Związku Turystycznego w Krakowie r. 1928 — str. 107, ilustracje i plan miasta.

Krakau und Umgebung (Przewodnik po Krakowie i okolicy). — Wydawnictwo Polskiego Związku Turystycznego w Krakowie r. 1928 — str. 106, ilustracje i plan miasta.

Deux jours à Cracovie — E. Morawskiej. Wydawnictwo Krzyżanowskiego. Kraków, str. 38 i ilustracje.

Poznań.

Le Guide des étrangers à Poznań — Dr. Worman. Poznań r. 1924, str. 56.

VIII. MAPY TURYSTYCZNE.

Mapy ogólne i regjonalne.

Mapa samochodowa Rzeczypospolitej Polskiej.—Wydana nakładem Wojskowego Instytutu Geograficznego w skali 1:300.000. Mapa opracowana dla ruchu kołowego, zawiera wszelkie objekty i znaki mające znaczenie dla komunikacji samochodowej (szosy I i II kl.). Wydana w 7 kolorach arkuszami. Dotąd wydano tylko 4 arkusze.

Mapa samochodowa Rzeczypospolitej Polskiej — w podziałce 1:400.000. GEA — Warszawa r. 1928. 7 sekc różnych formatów.

Automobilowa, komunikacyjna, turystyczna mapa Polski — St. Korytki w podziałce 1:1.500.000. Lwów 1931, form 108×65 cm. z 32 planami miast polskich w podziałce 1 : 40.000.

Mapa samochodowa Polski. — Wydana nakładem Trzaski, Ewerta i Michalskiego w Warszawie, r. 1930. Skala 1 : 1.000.000. Mapa posiada plany dróg dojazdowych Warszawy, Krakowa, Poznania, Lwowa i Łodzi.

Automobilowy przewodnik po Polsce. — W opracowaniu Dr. M. Orłowicza i Inż. R. Morsztyna. Wydawnictwo Automobilklubu Polskiego w Warszawie r. 1930. Przewodnik zawiera 31 map (odcinków) w skali 1 : 500.000, na których podane są odległości w kilometrach pomiędzy poszczególnemi miejscowościami.

Mapa uzdrowisk, letnisk i komunikacji autobusowej w Polsce — w opracowaniu Dr. M. Orłowicza. Wydawnictwo I. T. Klubu. Nakładem Kartograficznej Spółki Wydawniczej. Warszawa r. 1933 — Marszałkowska 71.

Mapa sieci kolejowej Rzeczypospolitej Polskiej z oznaczeniem wszystkich stacyj i przystanków oraz podaniem odległości taryf pomiędzy stacjami węzłowemi. Podziałka 1 : 1.500.000. Warszawa 1931. Wydawnictwo P. Tow. Księgarni Kolejowych Ruch.

Krakowsko - śląski okręg turystyczny — rysował T. Zwoliński. Nakład Krakowskiej Dyrekcji Kolei Państwowych. Wydawnictwo formatu plakatowego r. 1932. Jest to panoramiczny widok z lotu ptaka, przedstawiający całą Polskę z pierwszoplanowem ujęciem Tatr, Pienin i zachodniej części Karpat. Mapa szczególnie nadaje się do celów propagandowych i dydaktycznych.

Wschodnio Karpacki okręg turystyczny — rysował T. Zwoliński. Nakład Krakowskiej Dyrekcji Kolei Państwowych. Wydawnictwo formatu plakatowego r. 1932. Jest to panoramiczny widok z lotu ptaka, przedstawiający całą Polskę z pierwszoplanowem ujęciem Karpat Wschodnich. Mapa szczególnie nadaje się do celów propagandowych i dydaktycznych.

Mapa Świętokrzyskich szlaków turystycznych.—Wydana nakładem P. T. Krajoznawczego — Oddziałów: Kieleckiego, Ostrowieckiego i Sandomierskiego w skali 1:200.000 — r. 1927. Mapa posiada opis szlaków wycieczkowych.

Mapa szlaku turystycznego w okolicach Krakowa — St. Leszczyckiego. Wydana nakładem P. T. Krajoznawczego — Oddziału Krakowskiego r. 1930. Mapa 100 klm. szlaku wycieczkowego ze zwięzłym opisem szlaku.

Mapa okolic Lwowa. — Wydana nakładem Książnicy Atlas — w skali 1:100.000 rozm. 43×57 cm. Mapa kolorowana.

Mapa szczegółowa okolic Warszawy. — Wydawnictwo Kartograficznej Spółki Wydawniczej. Warszawa, rok 1933, Marszałkowska 71.

Mapa topograficzna okolic Warszawy. — Wydana nakładem Wojskowego Instytutu Geograficznego r. 1924 w skali 1:100.000. Mapa sięga od półn. po Serock, od poł. po Czersk, od zach. po Sochaczew, od wsch. po Mińsk-Mazowiecki.

Mapa Polskiego Wybrzeża Morskiego z krótkim opisem w 4 językach. Mapę według projektu inż. B. Dobrzyckiego wykonali: R. Wyrobek, Fr. Pupacz, Wł. Pobłocki, J. Bułhak i L. Durczykiewicz. Wydawnictwo Polskiego Tow. Księgarni Kolejowych Ruch r. 1932. Str. 23 oraz 3 części mapy.

Cennik map Wojskowego Instytutu Geograficznego— ze skorowidzem. Nakładem Wojskowego Instytutu Geograficznego r. 1933.

Uwaga: — Mapy sztabowe i wydawnictwa kartograficzne Wojskowego Instytutu Geograficznego, nabywać można w generalnej reprezentacji wydawnictw W. I. G.: „Samopomoc Inwalidzka" w Warszawie — ul. Sienkiewicza 2.

Mapy górskie.

Beskidy i Pieniny.

Mapa turystyczna Karpat Polskich. — Wydana staraniem P. T. Tatrzańskiego przez Zakłady Kartograficzne „GEA" w Warszawie r. 1929. Podziałka 1:100.000 —

rozm. 33×40 cm. Mapa obejmuje następujące arkusze: ark. 1. Szczawnica — Pieniny — Żegiestów, ark. 2. Pilsko — Barania Góra, ark. 3. Czarnohora — Żabie, ark. 4. Jaremcze — Worochta, ark. 5. Babia Góra, ark. 6. Bielsko — Magórka — Klimczok, ark. 7. Nowy Sącz — Krynica. Mapy szczegółowe, wielobarwne, z uzupełnioną nomenklaturą i wykreślonemi szlakami turystycznemi.

Gorgany Zachodnie — A. Lenkiewicza. Wyd. Książnicy Atlas. Podziałka 1:100.000 rozm 34×35.

Mapa szlaków turystycznych w Beskidach Zachodnich — w opracowaniu K. Sosnowskiego oraz Z. T. Wyrobków. Wydana jako załącznik do Zarządzenia Kuratorjum Okręgu Szkolnego Krakowskiego L. O. — 1432/30. W skali 1:200.000. Obejmuje teren od Grybowa na wschodzie aż po Wisłę na zachodzie, z oznaczeniem ścieżek górskich w naturalnych barwach.

Beskidy Śląskie w skali 1:100.000 form. 36×38 cm. Druk. F. Machaszek — Cieszyn, Oddział P. T. T. r. 1930.

Mapa turystyczna okolic Żywca — Z. Berezowskiego. Wyd. Ruda Franzel. Żywiec 1931.

Przeglądowa mapka turystyczna Tatr — T. Zwolińskiego w podziałce 1:100.000 — wykonana metodą cieniową, trójbarwnie, obejmuje cały obszar Tatr. Nakł. Księgarni L. Zwolińskiego w Zakopanem.

Tatry — T. Zwolińskiego. Część wschodnia: Tatry Wysokie i Bielskie w podziałce 1:40.000. Wydawnictwo Książnicy Atlas r. 1930. Mapa specjalnie turystyczna, wielobarwna, warstwicowa, podająca wszelkie szczegóły terenu. Obejmuje obszar od Poronina, Bukowiny i Żaru na poł. po Jaskinie Bielskie na wsch., uzdrowiska podtatrzańskie na poł. a Zakopane na zach.

Tatry Polskie — T. Zwolińskiego. Wielobarwna warstwicowa mapa turystyczna Tatr środkowych i Zakopane-

go w podziałce 1:37.500, z oznaczeniem wszystkich szczegółów terenu, dróg, kolorów, ścieżek, znaków i t. d. Wydanie VII.

Mapa Podhala, Spisza i Orawy — T. Zwolińskiego, Mapa wydana staraniem i nakładem Komitetu Narodowego Obrony Spisza, Orawy i Podhala. W podziałce 1:200.000. Obejmuje teren od Żywca i Nowego Sącza po Niżnie Tatry na Słowaczyźnie. Może posłużyć jako mapa przeglądowa lub automobilowa Tatr i Podhala (chwilowo wyczerpana).

II. MONOGRAFJE I OPISY.

1. Miejscowości, zamków, pałaców i kościołów.

Arkadja.

Arkadja — E. Nowicka. Artykuł w Ziemi. Rocznik 1913 — Nr. 29.

Augustów.

Kanał Augustowski — K. Kulwiecia. Artykuł w Ziemi. Rocznik 1910 — Nr. 3.

Będzin.

Zamek w Będzinie. — A. Dygasińskiego. Artykuł w Ziemi. Rocznik 1911, Nr. 31.

Biała — Bielsko.

Bielsko i Biała — E. Maliszewskiego. Artykuł w Ziemi. Rocznik 1913 — Nr. 21 i 22.

Bobolice.

Bobolice — A. Dygasińskiego. Artykuł w Ziemi. Rocznik 1912. Nr. 13.

Bochotnica.

Bochotnica — A. Dygasińskiego. Artykuł w Ziemi Rocznik 1912 — Nr. 11.

Bolesławiec.

Ruiny zamku w Bolesławcu (pow. Wieluński) — St. Kumszewicza. Artykuł w Ziemi. Rocznik 1928 — Nr. 19.

Brodnica

Zarys historji miasta — M. Bogusławskiej. Monografja z ilustracjami. Wydana nakładem „Drwęcy" w Nowem Mieście, str. 10 (wyczerpane).

Brześć Kujawski.

Krótka monografja Brześcia Kujawskiego — St. Kulińskiego. Artykuł w Ziemi. Rocznik 1923 — Nr. 9.

Brzeziny.

Brzeziny i jego ważniejsze zabytki — St. Cercha. Artykuł w Ziemi. Rocznik 1913 — Nr. 36, 37 i 38.

Brzeżany.

Brzeżany — E. Rudominówny. Artykuł w Ziemi. Rocznik 1913, Nr. 13.

Z wycieczek po Brzeżanach i okolicy — B. Janusza. Artykuł w Ziemi. Rocznik 1914 — Nr. 17, 28, 29 i 30.

Chełmża.

Chełmża — A. Mańkowskiego. Artykuł w Ziemi. Rocznik 1923 — Nr. 11.

Chęciny.

Zamek w Chęcinach — A. Dygasińskiego. Artykuł w Ziemi. Rocznik 1911 — Nr. 18.

Chmielnik.

Miasto Chmielnik (pow. Stopnicki) — T. Dybczyńskiego. Artykuł w Ziemi. Rocznik 1929 — Nr. 14.

Chojnice.

Chojnice — Ks. B. Makowskiego — Artykuł w Ziemi. Rocznik 1923 — Nr. 12.

Czermno.

Dwór w Czermnie — K. Kulwiecia. Artykuł w Ziemi. Rocznik 1911 — Nr. 49 i 50.

Czerwińsk.

Portal w Czerwińsku — Dr. W. Zahorskiego. Artykuł w Ziemi. Rocznik 1910 — Nr. 31.

Czerwonogród.

Z wycieczki do Czerwonogrodu — Z. Makowskiego. Artykuł w Ziemi. Rocznik 1926 — Nr. 13.

Ćmielów.

Zamek w Ćmielowie — T. Artykuł w Ziemi. Rocznik 1911 — Nr. 5.

Drohobycz.

Królewskie wolne miasto Drohobycz — M. Mściwujewskiego. Monografja. Wydawnictwo Księgarni Ludowej w Drohobyczu, r. 1929 — str. 34.

Dukla.

Pałac w Dukli — Al. Janowskiego. Artykuł w Ziemi. Rocznik 1912 — Nr. 51.

Działdowo.

Działdowo — E. Sukertowej. Artykuł w Ziemi. Rocznik 1923 — Nr. 10.

Giebło.

Giebło — J. Wojciechowskiego. Artykuł w Ziemi. Rocznik 1912 — Nr. 1.

Grodno.

Grodno — J. Jodkowskiego. Dzieje miasta i zabytki Grodna. Wydawnictwo księgarni J. Zawadzkiego w Wilnie, r. 1923 — str. 119, ilustracje i plan miasta.

Gucin.

Gucin — E. Nowickiej. Artykuł w Ziemi. Rocznik 1914 — Nr. 17.

Horodyszcze.

Horodyszcze — R. Horoszkiewicza. Artykuł w Ziemi. Rocznik 1926 — Nr. 4.

Inowłódź.

Inowłódź i Spała — Ks. L. Łomnińskiego. Szkic historyczny wydany nakładem autora w Lublinie, r. 1925— str. 73 i ilustracje.

Inowrocław.

O Kujawach i Inowrocławiu — T. Panieńskiej. Inowrocław, r. 1929 — str. 40.

Iwaniska.

Iwaniska (w Opatowskiem) — St. Czernika. Artykuł w Ziemi. Rocznik 1926 — Nr. 8.

Jabłonna.

Jabłonna — E. Nowickiej. Artykuł w Ziemi. Rocznik 1913 — Nr. 49.

Janowiec.

Janowiec — A. Dygasińskiego. Artykuł w Ziemi. Rocznik 1912 — Nr. 1.

Kartuzy.

Kartuzy — Al. Majkowskiego. Artykuł w Ziemi. Rocznik 1923 — Nr. 12.

Kazimierz nad Wisłą.

Kazimierz nad Wisłą — A. Dygasińskiego. Artykuł w Ziemi. Rocznik 1912 — Nr. 3.

Kazimierz Dolny — M. Masłowskiego. Artykuł w Ziemi. Rocznik 1927 — Nr. 19.

Kazimierz nad Wisłą i jego zabytki — Ks. L. Łomińskiego, Lublin, r. 1926 — str. 69.

Architektura świecka Kazimierza Dolnego — M. Masłowskiego. Artykuł w Ziemi. Rocznik 1927 — Nr. 20.

Kielce.

Kielce — A. Dygasińskiego. Artykuł w Ziemi. Rocznik 1912 — Nr. 10.

Klimontów.

Klimontów Sandomierski i jego okolice — A. Bartkowskiego. Artykuł w Ziemi. Rocznik 1930 — Nr. 13 i 14.

Kłobucko.

Kłobucko — M. R. Witanowskiego. Artykuł w Ziemi. Rocznik 1913 — Nr. 51.

Konary.

Konary — W. L. Laskowskiego. Artykuł w Ziemi. Rocznik 1930 — Nr. 8.

Koronowo.

Koronowo — K. Fiedlera. Artykuł w Ziemi. Rocznik 1928 — Nr. 1.

Korzkiew.

Korzkiew — E. Sukertowej. Artykuł w Ziemi — Rocznik 1923 — Nr. 4.

Kowal.

Tablice w Kowalu — Dr. W. Zahorskiego. Artykuł w Ziemi. Rocznik 1910 — Nr. 36.

Kórnik.

Park w Kórniku — A. Wróblewskiego. Artykuł w Ziemi. Rocznik 1928 — Nr. 18.

Zamek Kórnicki i jego zbiory — Dr. J. Grycza.

Krasiczyn.

Zamek w Krasiczynie — K. Rechowicza. Artykuł w Ziemi. Rocznik 1911 — Nr. 45.

Krotoszyn.

Krotoszyn dzisiejszy i dawny — Fr. Mierniczaka. Artykuł w Ziemi. Rocznik 1928 — Nr. 19.

Krupe.

Krupe — A. Dygasińskiego. Artykuł w Ziemi. Rocznik 1912 — Nr. 12.

Krzemieniec.

Wskazówki dla zwiedzających Krzemieniec i okolicę — M. Wożnowskiego. Artykuł w Ziemi. Rocznik 1926, Nr. 12.

Kurozwęki.

Kurozwęki — E. Maliszewskiego. Artykuł w Ziemi. Rocznik 1910 — Nr. 2.

Leszno.

Ilustrowany opis Leszna i ziemi Leszczyńskiej — Dr. B. Świderskiego. Wydany nakł. księgarni A. Krajewicza, w Lesznie, r. 1929 — 116 ilustracyj.

Leszno Wielkopolskie — E. Sukertowej. Artykuł w Ziemi. Rocznik 1931 — Nr. 6.

Lida.

Lida. — Al. Kozickiego. Artykuł w Ziemi r. 1931. Nr. 6.

Zamek w Lidzie — W. Szukiewicza. Artykuł w Ziemi. Rocznik 1911 — Nr. 46.

Lubawa.

Lubawa — Dr. M. Orłowicza. Artykuł w Ziemi. Rocznik 1924 — Nr. 7.

Lubiń.

Lubiń Benedyktyński (Poznańskie) — W. M. Artykuł w Ziemi. Rocznik 1929 Nr. 11.

Lwów.

Lwów — St. Wasylewskiego. Wydawnictwo Polskie— R. Wegnera. Poznań r. 1932 — str. 172 i ilustracje.

Zabytki m. Lwowa — Dr. J. Sass - Zubrzyckiego. Lwów r. 1928 — str. 148 i ilustracje.

Łask.

Łask — T. Dybczyńskiego. Artykuł w Ziemi. Rocznik 1932 — Nr. 10.

Łańcut.

Zamek w Łańcucie — W. Bogatyńskiego. Artykuł w Ziemi. Rocznik 1927 — Nr. 3.

Łódź.

Łódź, miasto pracy — E. Rosseta, r. 1929.

Łuck.

Łuck na Wołyniu — Dr. A. Wojnicza. Opis historyczno-fizjograficzny. Łuck, 1922 — str. 96 i ilustracje.

Łuków.

Łuków, miasto powiatowe — J. S. Majewskiego. Artykuł w Ziemi. Rocznik 1929 — Nr. 15 i 16.

Miechów.

Z dziejów Miechowa — T. Włoszka. Artykuł w Ziemi. Rocznik 1911 — Nr. 12 i 13.

Mienia.

Lasy Mieni (w pow. Mińsko Mazowieckim) — N. Szczepkowskiego. Artykuł w Ziemi. Rocznik 1929 — Nr. 7.

Międzyrzec.

Zabytki polskie w Międzyrzeczu pod Ostrogiem — J. Staśki. Artykuł w Ziemi. Rocznik 1928 — Nr. 20.

Mstów.

Mstów — M. R. Wiatanowskiego. Artykuł w Ziemi. Rocznik 1912 — Nr. 15.

Muszyna.

Muszyna — E. Jezierskiego. Artykuł w Ziemi. Rocznik 1928 — Nr. 20.

Myślenice.

Myślenice — T. Prus - Wiśniowskiego. Szkic monografji - geograficznej. Myślenice r. 1930 — nakładem autora.

Myszyniec.

Myszyniec — A. Chętnika. Artykuł w Ziemi. Rocznik 1911 — Nr. 1.

Nałęczów.

Z przeszłości Nałęczowa — H. Wiercieńskiego. Artykuł w Ziemi. Rocznik 1911 — Nr. 37, 38, 39 i 40.

Z dziejów dawnego i współczesnego Nałęczowa — Nakładem Sp. Akc. Zakład Leczniczy Nałęczów r. 1925— str. 230. Otrzymać można bezpłatnie w Związku Uzdrowisk Polskich, ul. Św. Krzyska 17 i w Zarządzie Zakładu Leczniczego Nałęczów, ul. Koszykowa 39 m. 3.

Niepołomice.

Niepołomice — S. . Warcholika. Artykuł w Ziemi Rocznik 1910 — Nr. 29 i 30.

Nieśwież.

Nieśwież — J. Jakubowskiego. Artykuł w Ziemi. Rocznik 1925 — Nr. 10—12.

Nowe Miasto.

Klasztor Kapucynów w Nowem Mieście nad Pilicą — St. Kotańca. Artykuł w Ziemi. Rocznik 1919 — Nr. 36—43.

Nowogród Łomżyński.

Kościół i parafja w Nowogrodzie — A. Chętnika. Nakładem P. T. Krajoznawczego — Oddziału w Nowogrodzie. r. 1927.

Ogrodzieniec.

Zamek w Ogrodzieńcu — A. Dygasińskiego. Artykuł w Ziemi. Rocznik 1911 — Nr. 19.

Ojców.

Zamek w Ojcowie — E. Sukertowej. Przyczynek do dziejów Zamku i rodów starościeńskich w Ojcowie. Skład główny w księgarni Gebethnera i Wolffa, r. 1932 — str. 182.

Zamek w Ojcowie — A. Dygasińskiego. Artykuł w Ziemi. Rocznik 1911 — Nr. 37.

Zabytki przedhistoryczne w Okolicach Ojcowa i Miechowa — J. Czarnowskiego. Artykuł w Ziemi. Rocznik 1911 — Nr. 38, 39 i 40.

Zabytki przedhistoryczne w okolicach Ojcowa i Miechowa — J. Czarnowskiego. Artykuł w Ziemi. Rocznik 191 — Nr. 38, 39 i 40.

Olesko.

Olesko — Dr. W. Antoniewicza. Artykuł w Ziemi. Rocznik 1920 — Nr. 3.

Olsztyn.

Ruiny zamku w Olsztynie — S. Rumszewicza. Artykuł w Ziemi. Rocznik 1929 — Nr. 15 i 16.

Opatów.

Opatów jego dzieje i zabytki — St. Kotarskiego. Wydawnictwo P. T. Krajoznawczego, Oddziału w Opatowie, r. 1932 — str.72.

Opatówek.

Opatówek — J. Raciborskiego. Artykuł w Ziemi. Rocznik 1922 Nr. 4.

Opinogóra.

Opinogóra — E. Nowickiej. Artykuł w Ziemi. Rocznik 1912 — Nr. 45.

Ostróg.

Ostróg nad Horyniem. — E. Dokowskiego. Artykuł w Ziemi. Rocznik 1928. Nr. 8.

Oświęcim.

Oświęcim — St. Warcholika. Artykuł w Ziemi. Rocznik 1914 — Nr. 21.

Pieskowa Skała.

Pieskowa Skała i jej okolice — dr. J. Zawadzkiego. Dolina Prądnika, Grodzisko, Skała, Ojców, Korzkiew, Sąspów, Jerzmanowice, Szklary, Wierzchowie, Będkowice. Wyd. II uzupeł. Warszawa 1932 r. — str. 85 i ilustracje. Nakładem S. A. Pieskowa Skała.

Zamek w Pieskowej Skale — A. Dygasińskiego. Artykuł w Ziemi. Rocznik 1911 — Nr. 38.

Płowce.

Pomnik w Płowcach — C. Apanowicza. Artykuł w Ziemi. Rocznik 1912 — Nr. 6.

Podgrodzie.

Zamek w Podgrodziu — Sz. Jastrzębowskiego. Artykuł w Ziemi. Rocznik 1911 — Nr. 24.

Podhorce.

Podhorce — J. Radzimińskiego. Artykuł w Ziemi. Rocznik 1931 — Nr. 3.

Podhorce — Fr. Gawełka. Artykuł w Ziemi. Rocznik 1914 — Nr. 2, 3, 4, 6, 7 i 8.

Podkamień.

Klasztor w Podkamieniu — W. Fiszera. Artykuł w Ziemi. Rocznik 1913 — Nr. 51.

Prużana.

Prużana i jej okolice — M. F. i U. R. Artykuł w Ziemi. Rocznik 1911 — Nr. 47.

Puławy.

Puławy — E. Nowickiej. Artykuł w Ziemi. Rocznik 1912 — Nr. 33 i 34.

Pułtusk.

Pułtusk — K. M. Artykuł w Ziemi. Rocznik 1912 — Nr. 19.

Puszcza Marjańska.

Kolebka O. O. Marjanów w Puszczy Marjańskiej — Al. Ratyńskiego. Artykuł w Ziemi. Rocznik 1931 — Nr. 7.

Rabka.

Rabka — J. K. Artykuł w Ziemi. Rocznik 1931 — Nr. 11.

Rabsztyn.

Rabsztyn — T. Dybczyńskiego. Artykuł w Ziemi. Rocznik 1931 — Nr. 3.

Radzyń.

Radzyń — Ks. A. Mańkowskiego. Artykuł w Ziemi. Rocznik 1924 — Nr. 3.

Rożnów.

Rożnów (w pow. Nowosądeckim) — Ks. Fr. Habasa. Artykuł w Ziemi. Rocznik 1926 — Nr. 5.

Rzeszów.

Zamek w Rzeszowie—J. Danielskiego. Artykuł w Ziemi. Rocznik 1931 — Nr. 15 i 16.

Siemiatycze.

Wzmianka o Siemiatyczach — J. M. G. Artykuł w Ziemi. Rocznik 1913 — Nr. 8 i 9.

Sieradz.

Sieradz — Ks. W. Pogorzelskiego. Wydawnictwo drukarni Djecezjalnej, r. 1927, str. 157.

Sieradz — I. Piątkowskiego. Artykuł w Ziemi. Rocznik 1913 — Nr. 21 i 22.

Siewierz.

Zamek w Siewierzu — A. Dygasińskiego. Artykuł w Ziemi. Rocznik 1911 — Nr. 29.

Slesin.

Krótka monografja miasta Slesina — K. Dorywalskiego. Artykuł w Ziemi. Rocznik 1914 — Nr. 18.

Słonim.

Słonim — W. Henneberga. Artykuł w Ziemi. Rocznik 1925. Nr. 10—12.

Służew.

Służew — G. Styczkówny. Artykuł w Ziemi. Rocznik 1931 — Nr. 13 i 14.

Smogulec.

Smogulec (w Pozańskiem) — St. Pomarańskiego. Artykuł w Ziemi. Rocznik 1927 — Nr. 14.

Smoleń.

Zamek w Smoleniu — A. Dygasińskiego. Artykuł w Ziemi. Rocznik 1911 — Nr. 21.

Solec.

Solec — Zdrój. Artykuł w Ziemi. Nr. 10.

Spała.

Spała — Ks. L. Łomnińskiego. Krótka monografja turystyczna o Spale i okolicy, wydana nakładem autora w Łodzi, r. 1930 — str. 21.

Stanisławów.

Stanisławów i jego pamiątki z dawnych czasów — St. Gajkowskiego. Wydawnictwo księgarni B. Jasielskiego w Stanisławowie, r. 1922 — str. 32 i ilustracje.

Starogard.

Starogard — Dr. M. Orłowicza. Artykuł w Ziemi. Rocznik 1924 — Nr. 3.

Stary Zagórz.

Stary Zagórz — W. Antoniewicza. Artykuł w Ziemi. Rocznik 1914 — Nr. 2.

Stopnica.

Stopnica — T. Dybczyńskiego. Artykuł w Ziemi. Rocznik 1928 — Nr. 14.

Sucha.

Sucha — M. Wożnowskiego. Artykuł w Ziemi. Rocznik 1931 — Nr. 3.

Supraśl.

Supraśl i Bazyljański Monaster — J. Szczepkowskiego. Artykuł w Ziemi. Rocznik 1931 — Nr. 13 i 14.

Swojatycze.

Pałac w Swojatyczach. — Artykuł w Ziemi. Rocznik 1911 — Nr. 10.

Szydłów.

Szydłów, miasteczko średniowieczne — T. Szydłowskiego. Artykuł w Ziemi. Rocznik 1927 — Nr. 1.

Tarnów.

Tarnów i jego okolica. — Z. Simchego., Monografja geograficzna, uwzględniająca plan wycieczek. Wydana nakładem gminy m. Tarnowa, r. 1931 — str. 304, mapki, wykresy, rysunki, rotograwjury i fotografje.

Tleń.

Kamień św. Wojciecha (pod Tleniem w Borach Tucholskich) — J. Zarnowskiego. Artykuł w Ziemi. Rocznik 1927 — Nr. 20.

Tuchanowicze.

Tuchanowicze — J. Kołodziejczyka. Artykuł w Ziemi. Rocznik 1931 — Nr. 6.

Tropie.

Pustelnia św. Swirada w Tropiu (w Sądeckiem) — B. Stępowskiego. Artykuł w Ziemi. Rocznik 1927 — Nr. 12.

Tykocin.

Pomnik Czarneckiego w Tykocinie — Z. Glogera, artykuł w Ziemi. Rocznik 1910 — Nr. 5.

Ujazd.

Krzyżtopór — T. Artykuł w Ziemi. Rocznik 1911 — Nr. 8.

Uniejów.

Uniejów — M. R. Witanowskiego. Artykuł w Ziemi. Rocznik 1913 — Nr. 18.

Warszawa.

Warszawa — Al. Janowskiego. Wydawnictwo Polskie — R. Wegnera, Poznań r. 1930 — str. 189 i ilustr.

Warszawa — Al. Lauterbacha. Wydawnictwo Instytutu Wydawniczego „Bibljoteka Polska", Warszawa r. 1925 str. 231 i ilustracje.

Zamek Królewski w Warszawie — Al. Krauschara. Nakładem Księgarni św. Wojciecha w Poznaniu r. 1924 — str. 73 i 57 ilustracji. Zarys historyczno-obyczajowy.

Pięć studjów o Łazienkach Stanisława Augusta — Wł. Tatarkiewicza. Wydawnictwo Książnicy Atlas. Lwów — Warszawa ,r. 1925 — str. 169 i 68 ilustracji.

Wenecja.

Wenecja (w woj. Poznańskiem) — K. Klęskówny. Artykuł w Ziemi. Rocznik 1932 — Nr. 8 i 9.

Wieluń.

Wieluń — Cz. Rokickiego. Artykuł w Ziemi. Rocznik 1920 — Nr. 5—6.

Wilno.

Wilno — H. Mościckiego. Nakładem Księgarni F. Hoesicka. Warszawa r. 1922 — str. 72 i fotografje J. Bułhaka.

Wolsztyn.

Wolsztyn — R. Malskiego. Artykuł w Ziemi. Rocznik 1929 — Nr. 3.

Z przeszłości Wolsztyna. — J. Krasonia. Artykuł w Ziemi. Rocznik 1929, str. 3.

Zakroczym.

Kościół w Zakroczymiu — J. Chyczewskiego. Artykuł w Ziemi. Rocznik 1932 — Nr. 8 i 9.

Założce.

Zamek w Założcach (nad Seretem) — W. Fischera. Artykuł w Ziemi. Rocznik 1931 — Nr. 3.

Zamość.

Zamość, ordynacja Zamojskich i pow. Zamojski — Br. Chlebowskiego. Nakładem Księgarni Z. Pomarańskiego w Zamościu str. 60 — Krótka monografja.

Zamość gród kanclerski i hetmański. Wydawnictwo Oddziału pow. Zw. P. N. Szkół Powszechnych. Zamość, r. 1928.

Z historji architektonicznych wędrówek po Zamościu. Wydawnictwo Oddziału pow. Zw. P. N. Szkół Powszechnych. Zamość r. 1930.

Zawoja.

Monografja letniska Zawoi. Nakładem Komisji Klimatycznej w Zawoi, r. 1930, str. 48.

Złoczów.

Dzieje miasta Złoczowa. — Wydawnictwo Podolskiego Towarzystwa Turystyczno Krajoznawczego.

Żelazowa Wola.

Żelazowa Wola — K. Hugo — Badera. Artykuł w Ziemi. Rocznik 1932 — Nr. 3.

Żółkiew.

Żółkiew — Fr. Gawełka. Artykuł w Ziemi. Rocznik 1919 — Nr. 31, 32, 33—35 i 36—43.

Żywiec.

Żywiec — miasto i powiat. — Wydane nakładem Rady pow. w Żywcu 1929 r., str. 29. Ilustrowana monografja,

ze wskazaniem na zabytki przyrody i sztuki, walory zdrowotne, krajobrazowe, etnograficzne i turystyczne.

2. Województw i powiatów:

Województwo Białostockie. — Wydane nakładem T-wa Opieki nad sztuką, kulturą i pomnikami przyrody w woj. Białostockiem. Monografja województwa wydawana zeszytami. — I. Krajobraz, r. 1930 — str. 45 i ilustracje. II. Przeszłość i zabytki, r. 1929 — str. 49 i ilustracje.

Nowogródzkie. — Praca zbiorowa, wydana staraniem P. T. Krajoznawczego pod redakcją Dr. W. Borowego, rok 1926 — str. 94 i ilustracje.

Polesie ilustrowane — pod redakcją inż. Nelarda. Monografja zbiorowa. Drukarnia Orka Brygada, Brześć nad Bugiem 1923 r. — str. 133 i ilustracje.

Historja powiatu Brasławskiego — O. Hedemanna. Nakładem Sejmiku Brasławskiego. Wilno r. 1930 — str. 490, ilustracje i mapa historyczna powiatu.

W powiecie Łuninieckim — J. Suskiego. Artykuł w Ziemi. Rocznik 1930 — Nr. 9.

Monografja pow. Złoczowskiego. — Wydawnictwo Podolskiego Tow. Turystyczno - Krajoznawczego.

Żywiec — miasto i powiat. — Wydane nakładem Rady pow. w Żywcu, 1929 r., str. 29. Ilustrowana monografja, ze wskazaniem na zabytki przyrody i sztuki, walory zdrowotne, krajobrazowe, etnograficzne i turystyczne.

3. Jezior.

Jeziora Chodeckie — L. Ostaszewskiego. Artykuł w Ziemi. Rocznik 1910 — Nr. 52.

Jezioro Dryświaty — W. Szukiewicza. Artykuł w Ziemi. Rocznik 1913 — Nr. 50.

Nad największem w Polsce Jeziorem (Naroczą) — T. Łopalewskiego. Artykuł w Ziemi. Rocznik 1927, Nr. 24.

Jezioro Narocz — R. Danysz - Fleszarowej. Artykuł w Ziemi. Rocznik 1927 — Nr. 24.

Jezioro Serafin — A. Chętnika. Kurpie. Artykuł w Ziemi. Rocznik 1912 — Nr. 39.

Dwie Świtezie—Dr. B. Dybowskiego. Artykuł w Ziemi. Rocznik 1911 — Nr. Nr. 5, 6, 8, 9, 12, 13, 14, 15, 17, 18, 19 i 20.

Jezioro Wigierskie. — K. Kulwiecia. Artykuł w Ziemi. Rocznik 1922 — Nr. 3.

Nad jeziorem Wigierskiem — K. Kulwiecia. Artykuł w Ziemi. Rocznik 1929 — Nr. 24.

VII. SCHRONISKA TURYSTYCZNE.

A. SCHRONISKA GÓRSKIE.

Położenie i nazwa	Schronisko	Stacja noclegowa	Własność	Zagospodarowane, niezagospodarow.	Ilość miejsc noclegow.	Cena noclegu dla członków	Cena noclegu dla nieczłonków	Adres
TATRY								
Hala Gąsienicowa	1		P. T. T.	zagosp.	170	2,— 2,30	3,30	Zakopane, Hala Gąsienicowa
Hala Pyszna	1		"	"	16	1,— 1,50	2,— 2,50	Zakopane, Dworzec Tatrzański
Dolina Kościeliska	1		prywat.	"				Zakopane
Dolina Pięciu Stawów Polskich	1		P. T. T.	"	60	1,80	3,60	Zakopane, Dworzec Tatrzański
Dolina Roztoki	1		"	"	91	1,— 1,60	1,50 3,—	Zakopane, skrytka 156
Kalatówki	1		Tatrz. Tow. Narciarskie	"				Zakopane
Łysa Polana	1		prywat.	"	15			"
Morskie Oko (nowe)	1		P. T. T.	"	62	3,—	6,—	"
Morskie Oko (stare)	1		P. T. T.	"	50	1,20	1,70	"

Położenie i nazwa	Schroniska	Stacja noclegowa	Własność	Zagospodarowane, niezagospodarow.	Ilość miejsc noclegow.	Cena noclegu		Adres
						dla członków	dla nieczłonków	
Polana Chochołowska	1		Warsz. Klub Narciarski	zagosp.	125	2,—	3,—	Zakopane, skrz. pocztowa 62
Zakopane (Dworzec Tatrzański)	1		P. T. T.	"	60	1,50 1,70	2,— 2,30	Zakopane, Dworzec Tatrzański
Zakopane, Dom wycieczkowy im. ks. Stolarczyka	1		P. Tow. Kraj.	"	100	1,50 2,—	3,—	Zakopane, ul. Chałubińskiego pod Kozińcem
Zakopane „Mołodów" Schronisko Turystyczne	1		Związek Pol. Naucz. Szkół Powsz.	"	60	2,— 3,—	—	Zakopane, ul. Piłsudskiego
Zakopane, Bursa Tow. Pomocy Naukowych	1		Tow. Pomocy Nauk.	"	50			Zakopane, Krupówki
Zakopane, Schronisko Śląskiej Woj Komisji Turystycznej	1		Śląska Woj. Kom. Tur.	"		0,50		Zakopane, willa „Cieszynianka"

PIENINY:								
Czorsztyn, Schron. Naucz. Szk. Powsz.	1		prywat.	zagosp.	36		2,—	Czorsztyn, p. Kluczkowice
Krościenko	1		"	"	20			Krościenko, willa Kaz. Kajana
Sromowce Niżne „Pod trzema koronami"	1		Śląska Woj. Komis. Tur.	"	20			Sromowce Niżne
Sromowce Wyżne „Dworek Cisowy"	1		Zw. Harcerstwa Pol.	"	50		0,20	Sromowce Wyżne
Szczawnica	1		P. T. T.	"	58	0,50 1,—	1,— 2,—	Szczawnica, Oddz. Pieniński P.T.T.
Szczawnica Niżna	1		P. T. T.	"	43	0,50 1,—	2,—	Szczawnica Niżna, P. Marjan Kaszyczko
BESKIDY ZACHODNIE:								
Babia Góra	1		P. T. T.	"	73	0,50 1,25	1,— 2,50	Zawoja 2. schron. na Babiej Górze
Babia Góra	1		Beskidenverein	"	50			Maków

Położenie i nazwa	Schronisko	Stacja noclegowa	Własność	Zagospodarowane, niezagospodarow.	Ilość miejsc noclegow.	Cena noclegu		Adres
						dla członków	dla nieczłonków	
Barania Góra	1		P. T. T.	zagosp.	91	0,50 2,—	1,— 3,—	Barania Góra, p. Wisła
Biała	1		P. T. T.	„	18			Dom Żołnierza Pol.
Błatnia	1		Tow. Naturfreunde w Bielsku	„	50			Bielsko
Boracza	1		Sekcja Narc. Makkabi Bielsko	„	50			Milówka
Glinne pod Pilskiem (Korbielów)	1		P. T. T.	„	60	1,—	2,—	Korbielów, p. Jeleśnia
Gorlice		1	P. T. T.	„		3,—	6,—	Gorlice, Hotel Centralny
Hucisko		1	P. T. T.	„	15	1,50	2,50	Hucisko, p. Gąsiorek
Klimczak	1		Beskidenverein	„	80			Bielsko

Koziniec	1		prywat.	zagosp.	12			Wisła
Leskowiec	1		P. T. T.	"	20	0.50 1,—	1,— 2,—	Wadowice, ul. Tatrzańska 48, p. Panczakiewicz
Lipowska	1		Beskidenverein	"	20	1,50	3,—	Węgierska Górka
Magórka	1		"	"	80			Bystra
Magórka	1		"	"	60			"
Magórka	1		prywat.	"	44			"
Magóra	1		Beskidenverein	"	48	1,50	3,—	"
Przełęcz Magóra „Klementynówka"	1		Beskidenverein	"	45			Bielsko
Pilsko	1		P. T. T.	"	121	0,50 1,— 2,–	1,— 2,— 4,—	Jeleśnia, Korbielów Robert Sikora
Porąbka		1	"	"	8	1,50	2,50	Porąbka od Kęty p. M. Knapowa
Równica	1		"	"	120	0,50 1,— 2,—	1,— 3,–	Równica, p. Ustroń
Runek	1		"	niezagos.	20	0,75	1,50	Krynica, Od. P.T.T.

Położenie i nazwa	Schronisko	Stacja noclegowa	Własność	Zagospodarowane, niezagospodarow.	Ilość miejsc noclegow.	Cena noclegu dla członków	Cena noclegu dla niečłonkow	Adres
Rycerka Dolna		1	P. T. T.	zagosp.	10	1,50	2,50	Rycerka Dolna, pensjon. Poscha
Stare Wierchy	1		"	"	16	0,50 1,— 1,50	1, – 1,50 2,— 3,—	Stare Wierchy, p. Niedźwiedź, p. J. Rabciak
Salmopol	1		Beskiden-verein	"	26			Bystra
pod Skrzycznem	1		prywat.	niezagos.	16			"
na Stożku	1		P. T. T.	zagosp.	120	1,50	3,—	Wisła, Stożek, schron. P.T.T. (Śl. Cieszyński)
Szyndzielnia	1		Beskiden-verein	"	12			Bielsko
Turbacz	1		P. T. T.	"	50	1,— 1,50	2,— 2,50	Turbacz p. Nowy Targ
Wielki Luboń	1		"	"	18	0,50 1,— 1,50	1,— 1,50 2,— 3,—	Rabka, willa „Wisła"

Zwardoń	1		P. T. T.	zagosp.		0,50 1,— 1,50 2,—	1,— 2,— 3,— 4,—	Zwardoń, schron. P. T. T.
Zwardoń	1		P T. Krajoz.	„				
Żar		1	P. T. T.	„	5	1,—	2,—	Żar, p. Międzybrodzie Bialskie, p. Pszczółkowa
BESKIDY WSCHODNIE:								
Borewka pod Sywulą	1		„	niezag.	12			Koło P.T.T. Kałusz
Bukowinki	1		„	„	6			Koło P.T.T. Skole
Burkut		1	„	zagosp.	64			Stacja P. T. T. Burkut Leśn. Państw. Żabie
Ciuchowy Dział	1		„	„	27	2,— 1,— 0,50	3,50 2,50 1,50	Orów, p. Tustanowice, p. M. Duszyński
Czarna Góra	1		„	„	14	2,— 1,—	3,50 1,—	Schron. w Malmanstal p. Schodnica koło Borysławia
Diłok		1	„	„	14	1,50		Koło P. T. T. Mikuliczyn
Doboszanka	1		„	niezag.	40	0,50	1,—	Nadleśnictwo Rafajłowa

Położenie i nazwa	Schronisko	Stacja noclegowa	Własność	Zagospodarowane, niezagospodarow.	Ilość miejsc noclegow.	Cena noclegu dla członków	Cena noclegu dla nieczłonków	Adres
Dolina		1	P. T. T.	zag sp.	16	1,50	2,50	Dolina, Hotel, Tel. 41
Dolina Prutca		1	"	niezag.	10	0,50		Koło P. T. T. Mikuliczyn
Furatyk		1	"					
na Jali	1		"	zagosp.	25	1,50	2,50	Schr. w Jali koło Ryzarni, p. Perehińsko
Jamna		1	"	"	4	1,—	2,—	Jamma, p. J. Tager
Jaremcze		1	"	"	36	0,50	1,—	Doboszanka, Jaremcze
Jaremcze		1	"	"	8	1,—	2,—	Jasna Polana, Jaremcze
Jaremcze		1	"	"	6	1,—	2,—	Jaremcze, Hotel F. Hanusa
Jaworów		1	"	niezag.	6			Jaworów, p. Kosów

Klauza Świca	1		„	zagosp.	17	1,50	2,50	Klanza Św. p. Wełdzisz
Kołomyja		1	„	„	15	1,—	2,—	Kołomyja, Hotel Grand
Kosmacz		1	„	niezag.	30	0,25 0,50	0,50 1,—	Kołomyja, Pow. Zarząd Drogowy, p. Morawetz
Kosów		1	„	„	20			Kosów, Pow. Zarząd Drogowy
Kuty		1	„	„	20			Kuty, Szkoła pow.
Kuźmieniec		1	„	zagosp.	2	0,50	1,—	Gajówka Kuźmieniec, p. Perehińsko
Ludwikówka		1	„	„	4	1,50	2,50	Ludwikówka, p. Wełdzisz
Ławoczne		1	„	„	4	2,—	3,—	Ławoczne, p. J. Grzeszczuk
Nadwórna		1	„	zagosp.	5	1,—	1,50	Nadwórna, ul. Delatyńska, p. L. Grüssgott
pod Paraszką	1			zagosp.	10			Skole Oddz. P.T.T.
Popadja pod Czywczynem		1	„					

Położenie i nazwa	Schronisko	Stacja noclegowa	Własność	Zagospodarowane, niezagospodarow.	Ilość miejsc noclegow.	Cena noclegu dla członków	Cena noclegu dla nieczłonków	Adres
Porochy		1	„	zagosp.	16	0,50 1,50		Porochy, p. G. Justisz
Rozłucz	1		Wychow. Fiz. Okr. K. X.	„	80			Rozłucz
Różanka Niżna	1		P. T. T.	niezag.	10			Skole, Oddz. P.T.T.
Sianki		1	„	zagosp.	6	1,50	2,—	Sianki, p. G. Stefańska
Skole		1	„	„	10	2,—	4,—	Skole, Hotel Henenfelda
Sławsko		1	„	„	12	1,50	2,50	Sławsko, pensjonat Trościa
Sławsko pod Kazanowcem		1	„	„	4	1,50	1,50	Sławsko, schron. P. T. T.
Sławsko	1		Karp. Tow Narciarskie	„	80	1,— 3,—		Sławsko
Sławsko	1		Lwowski K. Sp. Czarni	niezag.	30			„

Sokoliki	1		P. T. T.	zagosp.	20	1,50	2,—	Sokoliki Górskie, p. M. Kalinowska
Sołotwina		1	"	"	14	2,— 1,—	2,50 1,50	Sołotwina, gospoda Szebunczaka
Stryj		1	"	"	4	1,50		Stryj, Hotel Dienstl
Szybeny		1	"	"	10	0,25		Szuster Klauza Szybeny, p. Żabie
Szybeny		1	"	niezag.	4			Szybeny, p. Żabie Placówka Str. Gr.
Tatarska Przełęcz	1		"	zagosp.	51	1,50	2,—	Jabłonica, p. Tata-rów
Tuchla		1	"	"	6	2,—		Tuchla, pensj. „Dora"
Widnoha	1		"	niezag.				
Worochta	1		"	zagosp.	80	1,50	2,50	Worochta, Dworek Czarnohorski
Wyszków		1	"	niezag.	4			Wyszków, p. Weł-dzisz
Wyszków		1	"	zagosp.	9	0,50	1,—	"

Położenie i nazwa	Schronisko	Stacja noclegowa	Własność	Zagospodarowane, niezagospodarow.	Ilość miejsc noclegow.	Cena noclegu dla członków	Cena noclegu dla nieczłonków	Adres
Załokieć	1		P. T. T.	zagosp.	20	0,50	1,50	Załokieć, p. Podbuż
Zaroślak pod Howerlą	1		"	"	100	1,50	2,—	Zaroślak p. Worochta
na Zełeminie		1	"	niezag.	22			Skole, Koło P.T.T
Zełene		1	"	"	5			Żełene,, p. Żabie post. P. P.
Zielenica		1	"	"	10			Zieleniczka ad Zielona
Zielona		1	"	zagosp.	12	1,—	2,—	Zielona p. Pasieczna p. Knoll
Żabie Słupejka		1	"	"	15	1,—	2,—	Żabie Słupejka pensj. Dichtera
Żabie		1	"	"	20	1,50	3,—	Żabie, Hotel Gertnera

B. INNE SCHRONISKA NA NIZINACH.

Położenie schroniska i nazwa	Własność	Zagosp. Nie zagosp.	Ilość miejsc noclegow.	Cena noclegu			Adres
				człon.	młodzież szk.	niecził.	
Bydgoszcz	Pol. Tow. Krajozn.	zagosp.	20	1,–		0,50	Bydgoszcz, ul. Staszica 8
Gdańsk, Polski Dom Akademicki, Ognisko Wycieczkowe we Wrzeszczu	Polski Dom Akadm.	zagosp.	100	60 fenigów			Gdańsk, ul. Heeresanger Nr. 11-a
Gdańsk, Dom Polski dla wycieczek szk.	Gminy Polskiej	zagosp.	100		0,40 0,60		Gdańsk, ul. Wallgasse Nr. 16-a
Grudziądz	Pol. Tow. Kraj.	zagosp.	28	0,50		1,—	ul. Forteczna 29, róg Nadgórnej
Kazimierz nad Wisłą	Pol. Tow. Kraj.	zagosp.	40	0,50	0,20 0,30	1,—	Kazimierz nad Wisłą, Klasztor OO. Reformatów
Kraków	Polsk. Tow. Tur.	zagosp.	30	1,50	1,50	2,—	Kraków, ul. Grodzka Nr. 64
Kraków	Tow. Szk. Ludowej		200				Kraków, ul. Św. Anny 5

Położenie schroniska i nazwa	Własność	Zagosp. Nie zagosp.	Ilość miejsc noclegow.	Cena noclegu			Adres
				człon.	młodzież szk.	niezrzesz.	
Kraków, Miejski Dom Wycieczkowy			200		1,70		Kraków, Al. 3-go Maja (Oleandry)
Krzywcze Górne	Podols. Tow. Tur. Krajozn.		20				Krzywcze Górne, pow. Borszczów
Narocz	Tow. Przyjaciół Naroczy						Wilno
Ojców, Willa „Reduta" koło Bramy Krak.	Pol. Tow. Kraj.	zagosp.	70	1,50 2,—	0,50	2,50 3,—	Ojców, willa „Reduta"
Pieskowa Skała	Pol. Tow. Kraj.	zagosp.	30	0,30		1,—	Pieskowa Skała, willa p. Marszałkowej
Puck	Pol. Tow. Kraj.	zagosp.	64	1,—	0,50	2,—	Puck. schr. Pol. Tow. Kraj. przy Dworcu Kolejowym
Sandomierz	Pol. Tow. Kraj.	zagosp.	30	1,—	0,60	1,50	Sandomierz (Muzeum, Biblioteka)

Św. Katarzyna	Pol. Tow. Kraj.	zagosp.	20	0,50			w. Katarzyna, willa pp. Dziaczkowskich pod Łysicą
Świteź	Pol. Tow. Kraj.	zagosp.	32	1,—	0,50	2,—	Nowogródek, inż. Puzynowski
Toruń	Pol. Tow. Kraj.	zagosp.	50	0,50 1,50	0,80		Toruń, ul. Przedzamcze 9
Troki	Ligi Morsk. i Kolonj.						Troki, schr. nad jez. Galwe
Warszawa	Pol. Tow. Kraj.	zagosp.	20	2,—	2,—	2,50	Warszawa, ul. Karowa Nr. 31
Warszawa, Gimnazjum Św. Wojciecha			40		0,50		Warszawa, ul. Hortensja Nr. 2
Wigry	Pol. Tow. Kraj.	zagosp.	60	0,50 1,—	0,50 1,—	1,— 2,—	Wigry, pow. Augustowski, st. kol. Płociczno
Wilno	Pol. Tow. Kraj.	zagosp.	30	0,50 1,—	0,50 1 —	0,75 1,50	Wilno, ul. Św. Anny Nr. 13
Zaleszczyki	Podolsk. Tow. Tur. Krajozn.		20				Zaleszczyki, Seminarjum Nauczycielskie
Zamość	Sejmik		20				Zamość, „Dom Sejmikowy"

VIII. SZKOLNE SCHRONISKA WYCIECZKOWE.

Celem rozbudzenia i rozwinięcia wśród młodzieży szkolnej ruchu turystyczno - krajoznawczego Ministerstwo Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego organizuje z „Funduszu szkolnych domów wycieczkowych" szkolne schroniska noclegowe i domy wycieczkowe, jako punkty oparcia dla wycieczek i wędrówek młodzieży szkolnej.

Wykaz szczegółowy schronisk wraz z mapą ich rozmieszczenia znajduje się w informatorze, wydawanym corocznie przez Ministerstwo (skład główny Książnica Atlas Warszawa, Nowy Świat 59).

Szkolne schroniska wycieczkowe organizowane są przedewszystkiem w budynkach szkolnych szkół wszelkich typów, pozatem pewna liczba schronisk mieści się w domach wycieczkowych specjalnie na ten cel zbudowanych lub budynkach towarzystw,, popierających turystykę wogóle, a turystykę młodzieży w szczególności.

Schroniska wycieczkowe w budynkach szkolnych, bursach i internatach pozostają pod nadzorem i opieką dyrekcyj, względnie kierowników szkół.

Schroniska zaopatrzone są w łóżka - leżaki z materacami sprężynowemi oraz w koce i poduszki (niektóre i w sienniki), ponadto w miednice i wiadra do mycia.

Do korzystania ze schronisk mają prawo:

a) dziatwa i młodzież szkolna, odbywająca wycieczki w grupach pod kierownictwem nauczycieli lub kierowników organizacyj wychowawczych szkolnych,

b) drużyny i zespoły wędrowne uczniów (uczenic) oraz pojedyńczy uczniowie, odbywający wycieczki piesze, wioślarskie, narciarskie, kolarskie i t. p.,

c) nauczyciele, towarzyszący wycieczkom młodzieży szkolnej oraz zespoły wycieczkowe nauczycielskie.

O ile lokal schroniska jest wolny, mogą z niego korzystać wycieczki zespołowe młodzieży pozaszkolnej, nauczyciele, studenci szkół akademickich i członkowie Towarzystw Turystycznych, odbywający wycieczki turystyczne w grupach lub pojedyńczo.

Po przybyciu do schroniska kierownik wycieczki (także i osoba pojedyncza, korzystająca ze schroniska) obowiązany jest wypełnić szczegółowo druk sprawozdawczy, znajdujący się na miejscu.

Opłata za jeden nocleg wynosi od 20 gr. do 1 zł. w zależności od wyposażenia schroniska.

W Województwie Białostockiem.

	łóżek
Augustów — szkoła powszechna Nr. 2, ul. ks. Skorupki 31	20
Białowieża — 7 kl. publ. szkoła powszechna . . .	30
Druskieniki—publ. szkoła powszechna im. ks. Piotra Skargi, ul. Piłsudskiego 3	10
Grodno — państwowe seminarjum nauczycielskie męskie, ul. Mostowa 9	20
Morgowniki (pod Nowogrodem Łomżyńskim) Dom wakacyjny Min. W. R. i O. P.	60
Myszyniec — publ. szkoła powszechna, ul. Reymonta	20

Serwy (pow. Augustowski) Dom wakacyjny Ministerstwa W. R. i O. P. 20
Wigry — Schronisko P. T. Krajoznawczego. Miejsc ogółem 60 w tem dla młodzieży 30

W Województwie Kieleckiem:

łóżek

Bodzentyn — publ. szkoła powszechna 30
Częstochowa — publ. szkoła powszechna Nr. 1 ulica Siedmiu Kamienic 11 30
Janów (Złoty Potok) — publ. szk. powsz. 20
Kielce — 7 kl. szkoła powsz. im. M. Konopnickiej ul. T. Kościuszki 5 30
Nowa Słupia — publ. szkoła powszechna 40
Ojców — Schronisko P T. Krajoznawczego — Willa Reduta koło Bramy Krakowskiej 30
Olkusz — publ. szkoła powszechna Nr. 2, ul. Mickiewicza 2 20
Opatów — 7 kl. publ. szkoła powszechna, ul. Kościelna 2 20
Sandomierz — 7 kl. publ. szkoła powszechna — ul. Mickiewicza 30
Skała (pod Ojcowem) — publ. szkoła powszechna 20
Sosnowiec — państw. seminarjum nauczycielskie męskie, ul. Wawel 1 40
Ujazd — publ. szkoła powszechna 20

W Województwie Krakowskiem:

Jabłonka — publ. szkoła powszechna 20
Jordanów — 7 kl. publ. szkoła powszechna im. św. Jana Kantego 10
Kalwarja Zebrzydowska — 7 kl. publ. szkoła powsz. 20

Kraków — Miejski dom wycieczkowy, Al. 3 Maja, Oleandry 218
Krościenko — 7 kl. publ. szkoła powszechna, ul. Jagiellońska Nr. 232 30
Krynica (wieś) — publ. szkoła powszechna 20
Lipnica Mała — publ. szkoła powszechna numer domu 107 10
Lipnica Wielka — publ. szkoła powszechna im. św. Jadwigi 10
Maków — 7 kl. publ. szkoła powszechna 20
Maniowy — publ. szkoła powszechna 20
Milówka — publ. szkoła powszechna 10
Mszana Dolna — 7 kl. publ. szk. powsz. męska . . 20
Muszyna — 7 kl. publ. szkoła powszechna . . . 10
Nowy Sącz — państw. gimnazjum I im. J. Długosza 20
Nowy Targ — publ. szkoła powszechna męska Plac Słowackiego 17 20
Piwniczna — 7 kl. publ. szkoła powszechna, Rynek . 20
Rytro — publ. szkoła powszechna 20
Sromowce Niżne — Dom Śląskiej Woj. Komisji Turystycznej 80
Szczyrk — 7 kl. szkoła powszechna w Szczyrku Dolnym 20
Witów na Podhalu — publ. szkoła powszechna . . 10
Zawoja — „Stolarnia" — Schronisko Śląskiej Woj. Komisji Turystycznej 25
Żegiestów — publ. szkoła powszechna 10
Żywiec — państw. gimnazjum im. M. Kopernika, ul. Słowackiego 2 20

w Województwie Lubelskiem:

Kazimierz nad Wisłą — 7 klasowa publiczna szkoła powszechna róg ul. Lubelskiej i Szkolnej . . . 50

Lublin 1. — 7 kl. publ. szkoła powszechna Nr. 3, Przedmieście Czwartek (autobusem 3) 20
Lublin 2. — Bursa przy gimn. państw. im. Zamojskiego — ul. Królewska 11 — II p. 40
Nałęczów — Uniwersytet Ludowy im. Żeromskiego na Pałubach 20
Puławy — 7 kl. publ. szkoła powsz. Nr. 1 30

w Województwie Lwowskiem:

Lwów — ul. Ormiańska 23 — I p. 50
Drohobycz — 7 kl. publ. szkoła powszechna męska ul. Zawale 14 30
Dukla — 7 kl. publ. szkoła powszechna, ul. Mickiewicza 108 20
Krosno — państw. gimn. męskie im. M. Kopernika ul. ks. Piotra Skargi 20
Turka — publ. szkoła powszechna 10
Żółkiew — Internat OO. Dominikanów 20

w Województwie Łódzkiem:

Kalisz — Przystań wioślarska państw. gimnazjum im. Kościuszki 10
Łódź — 7 kl. publ. szkoła powszechna Nr. 1, ul. Nowotargowa 24 20
Piotrków — państw. seminarjum nauczycielskie żeńskie — ul. Stronczyńskiego 1 20
Tomaszów - Mazowiecki — publ. szkoła powsz. Nr. 1, ul. Legjonów 36 20

w Województwie Nowogródzkiem:

Mir — 7 kl. publ. szkoła powszechna 10
Nieśwież — gimnazjum państwowe ul. Syrokomli 17 20

łóżek

Nowogródek — 7kl. publ. szkoła powszechna — Wielki Rynek 1 30

Nad Świtezią — w Schronisku P. T. Krajoznawczego (ogółem miejsc 32) 20

w Województwie Poleskiem:

łóżek

Brześć nad Bugiem — państw. gimnazjum im. Traugutta 10

Dawidgródek — 7 kl. publ. szkoła powszechna — ul. Słowackiego 1 20

Lubieszów — publ. szkoła powszechna, ul. Czarnieckiego 23 20

Pińsk 1 — państw. gimnazjum 20

Pińsk 2 — szkolna przystań wioślarska 10

w Województwie Pomorskiem:

Brodnica — publ. szkoła powszechna męska — ul. Trzeciego Maja 2 20

Chełmno — 7 kl. szkoła publ. powsz., ul. 22 Stycznia 4 20

Chojnice — publ. szkoła powszechna męska, ul. Członkowska 23/25 20

Ciche — publ. szkoła powszechna 20

Czersk — publ. szkoła powszechna męska . . . 20

Działdowo — publ. szkoła powszechna męska, ulica Dworcowa 36 20

Gdynia — publ. szkoła powszechna, ul. 10 Lutego . 100

nowy budynek 20

Gdynia — Oksywje — publ. szkoła powszechna . . 20

Gdynia — Chylonja — publ. szkoła powszechna nowy budynek 20

	łóżek
Gołub — publ. szkoła powszechna, ul. Zamkowa .	10
Hel — publ. szkoła powszechna — ul. Wiejska 81 . .	20
Jastarnia — Dom wycieczkowy	110
Kartuzy — 7 kl. miejska szkoła powszechna, ulica 3 Maja 14	30
Karwia — publ. szkoła powszechna	10
Orłowo — publ. szkoła powszechna	10
Ostrzyce — publ. szkoła powszechna	10
Świecie — publ. szkoła powszechna	10
Toruń — męska szkoła wydziałowa — Plac św. Katarzyny 8	20
Wejherowo — publ. szkoła powszechna ul. OO. Reformatów Nr. 16	20
Wiele (pod Wdzydzami) — publiczna szkoła powsz.	20
Wielka Wieś — publ. szkoła powszechna	20
Żarnowiec — publ. szkoła powszechna	20

w **Województwie Poznańskiem:**

Bydgoszcz — państw. gimnazjum humanistyczne — ul. Grodzka 18	20
Gniezno — 7 kl. szkoła powszechna ul. ś. Jana 2a .	20
Inowrocław — szkoła rolnicza Wielkopolskiej Izby Rolniczej — ul. św. Mikołaja 8	20
Kórnik — 7 kl. publ. szkoła powszechna	20
Kruszwica — 7 kl. publ. szkoła powszechna, ul. Kasprowicza 4	20
Pleszew — 7 kl. szkoła powszechna, ul. Ogrodowa 2	20
Powidz — publ. szkoła powszechna, Rynek 12 . .	20
Poznań — szkoła powszechna — ul. Wielkie Garbary 26 (ogółem łóżek 150) szkolnych	100

w Województwie Stanisławowskiem:

	łóżek
Delatyn — 7 kl. szkoła powszechna, ul. Główna 54 .	20
Jaremcze — publ. szkoła powszechna, ul. J. Piłsudskiego	20
Kosów — publ. szkoła powszechna żeńska, Rynek .	20
Kuty — 7 kl. publ. męska szkoła powszechna . . .	20
Mikuliczyn — publ. szkoła powszechna Nr. 2 . . .	20
Nadwórna — 7 kl. publ. męska szkoła powszechna .	20
Niżniów — publ. szkoła powszechna	10
Skole — 7 kl. publ. żeńska szkoła powszechna . . .	20
Stanisławów — publ. żeńska szkoła powszechna, ul. Szopena Nr. 1	20
Zielona (pow. Delatyn) — publ. szkoła powszechna Dom 481	10
Żabie — 3 kl. publ. szkoła powszechna — Żabie Ilcia	20

w Województwie Śląskiem:

(Schroniska Śląskiej Woj. Komisji Turystycznej):

Bielsko — Bursa im. Paderewskiego, ul. Starobilska Nr. 3	100
Brenna — publ. szkoła powszechna Nr. 1	10
Bystra — publ. szkoła powszechna Dom Nr. 34 . .	20
Cieszyn — szkoła powsz. im. A. Mickiewicza, plac Kościelny	23
Katowice — państw. gimnazjum, ul. Mickiewicza 13	24
Kr. Huta — gimn. państw. ul. Gimnazjalna 6 . . .	64
Pszczyna — państw. gimnazjum, ul. 3 Maja 6 . . .	20
Skoczów — publ. szkoła powszechna Nr. 2	20
Ustroń — publ. szkoła powszechna, Dom 150 . . .	20
Wisła — publ. szkoła powszechna (nowy budynek)	40

w Województwie Tarnopolskiem:

	łóżek
Bilcze Złote (pow. Borszczów) — 7 kl. publ. szkoła powszechna	20
Brzeżany — państw. gimnazjum	20
Buczacz — państw. gimnazjum, ul. Słowackiego 18	20
Okopy św. Trójcy — publ. szkoła powszechna . .	20
Podhorce — 3 kl. publ. szkoła powszechna	20
Skałat — 7 kl. publ. szkoła powszechna, ul. Piłsudskiego 23	20
Tarnopol — publ. szkoła powszechna, ul. Lelewela 13	20
Trembowla — 7 kl. publiczna męska szkoła powszechna — ul. Mickiewicza 1	20
Uścieczko — publ. szkoła powszechna	10
Zaleszczyki — państw. seminarjum nauczycielskie męskie	30
Zbaraż — 7 kl. męska publ. szkoła powszechna im. Skrzetuskiego	20

W Warszawie:

1. 7 kl. publ. szkoła powszechna Nr. 186, ul. Czerniakowska Nr. 128	40
2. 7 kl. publ. szkoła powszechna Nr. 188, ul. Grójecka Nr. 93	40
3. państw. gimnazjum im. Batorego ul. Myśliwiecka Nr. 6	100

w Województwie Warszawskiem:

Chodecz — publ. szkoła powszechna, ul. Brzeska 2a	20
Ciechocinek — 7 kl. publ. szkoła powszechna, ul. Dr. Stanisławskiego 31	30
Łowicz — bursa Seminarjum naucz.	20
Płock — publ. szkoła powszechna im. św. Jadwigi ul. Dobrzyńska Nr. 17	30

łóżek

Zaborów (Puszcza Kampinoska) — publiczna szkoła powszechna 20

w Województwie Wileńskiem:

Brasław — 7 kl. szkoła powszechna, ul. Kaźmieńska 20

Dzisna — państw. gimnazjum im. ks. Bramowicza . 20

Narocz — nad jeziorem we wsi Kupa 50

Troki — państw. seminarjum nauczycielskie, ulica Szkolna Nr. 6 30

Wilno — państw. gimnazjum im. Słowackiego, ul. Dominikańska Nr. 3 60

W Naroczy, Zodziszkach i Michaliszkach nad Wilją — w szkołach powszechnych — po 10 sienników dla kajakowców.

w Województwie Wołyńskiem:

Kostopol — 7 kl. publ. szkoła powszechna, ul. Piłsudskiego 30

Krzemieniec — Schronisko Liceum Krzemienieckiego 20

Łuck — państw. gimnazjum im. T. Kościuszki . . . 20

Ostróg — publ. szkoła powszechna Nr. 1 im. Staszica, ul. 11 Listopada 48 20

Poczajów — 7 kl. publ. szkoła powszechna w Nowym Poczajowie 20

Szach — publ. szkoła powszechna dom Nr. 497 20

Wiśniowiec — 7 k.l publ. szkoła powszechna w Nowym Wiśniowcu 20

Uwaga: Bliższe informacje o szkolnych domach wycieczkowych (cena i t. p.) otrzymać można w nowem wydaniu — Szkolnych schronisk noclegowych — informatora VII r. 1933 — skład główny Książnica Atlas — Warszawa ul. Nowy Świat 59.

IX. WAŻNIEJSZE HOTELE

W MIEJSCOWOŚCIACH O ZNACZENIU TURYSTYCZNEM

Uwaga: W miastach oznaczonych: * dane o hotelach zostały sprawdzone na miejscu przez delegata Z. P. T. T.

Miejscowość i nazwa hotelu	Adres	Restauracja	Garaż	Ilość pokoi	Cena pokoju z 1 łóżkiem z 2 łóżkami	Członkowie Z. P. T. T. za okazaniem legitymacji otrzymują zniżki %
AUGUSTÓW						
„Polski"	Kilińskiego 11	—	jest	8	3,50 do 4,00 5,00 do 6,00	
BIAŁA						
„Pod Czarnym Orłem"	Plac Wolności Nr. 11 (tel. 1274)	jest	jest	40	7,50 do 9,00 12,00 do 14,50	
BIAŁYSTOK						
„Ritz"	Kilińskiego 2 (tel. 316)	jest	jest	50	3,60 do 12,00 7,80 do 16,40	
BĘDZIN						
„Bristol"	Małachowskiego 24 (tel. 243)	jest	—	30	5,00 7,50	

„Warszawski"	Potockiego 3 (tel. 488)	jest	—	6	6,00 8,00	
* BIELSKO						
„Prezydent"	3-go Maja 12 (tel. 1630)	jest	jest	58	5,40 do 9,40 7,60 do 11,60	20—30
„Polski"	Piastowska 1 (tel. 1562)	jest	—	25	6,20 do 9,20 12,00 do 14,00	15—25
* BORYSŁAW						
„Europejski"	Pańska 263 (tel. 6)	jest	—	6	5,00 7,00	
BRODNICA						
„Sans-Souci"	Rynek 13 (tel. 15)	jest	jest	18	4,00 8,00	
BUSKO						
„Sanato' '(Pensjonat)	—	jest	jest	46	4,50 5,70	
BYDGOSZCZ						
„Pod Orłem"	Gdańska 163 (tel. 95)	jest	jest	56	6,00 do 10,00 13,00 do 21,00	
CHODZIEŻ Wlkp.						
„Centralny"	Rynek 3 (tel. 63)	jest	jest	8	5,00 9,00	
„Kościuszko"	Aleja Kościuszki 16 (tel. 97)	jest	jest	20	4,00 7,00 do 9,00	
CHOJNICE						
„Centralny"	Plac Kr. Jadwigi 6 (tel. 23)	—	jest	10	3,50 do 5,00 6.00 do 9,00	

Miejscowość i nazwa hotelu	Adres	Restauracja	Garaż	Ilość pokoi	Cena pokoju z 1 łóżkiem z 2 łóżkami	Członkowie Z. P. T. T. za okazaniem legitymacji otrzymują zniżki %
CHOJNICE						
„Engel"	Rynek (tel. 3)	jest	jest	25	5,00 do 6,00 10,00 do 12,00	
„Priebe"	Rynek 23 (tel. 191)	jest	jest	20	4,00 do 5,00 8,00 do 10,00	
CIECHOCINEK						
„Millera"	—	—	—	100	5,00 8,00	
CIESZYN						
„Pod brunatnym Jeleniem"	Rynek 20 (tel. 140)	jest	—	100	7,30 10,70	
* CZĘSTOCHOWA						
„Polonia"	Piłsudskiego 9 (tel. 208)	jest	jest	42	4,50 do 8,00 9,00 do 13,00	
„Kaliski"	Piłsudskiego 1	—	jest	12	5,85 9,80	10

DROHOBYCZ					
„Europejski"	Kowalska 1 (tel. 277)	—	jest	16	3,60 do 6,20 9,20
DRUSKIENIKI					
„Europa"	(Pensjonat) Rotniczańska 6	—	—	27	
GDYNIA					
„Polska Riviera"	(tel. 1016)	jest	jest	71	10,50 do 14,00 16,00 do 24,00
„Dom Zdrojowy"	Kamienna Góra (tel. 1532)	jest	jest	43	14,00 do 18,00 24,00
„Centralny"	Starowiejska (tel. 1532)	jest	jest	27	7,00 do 9,00 12,00 do 18,00
GNIEZNO					
„Centralny"	Mieczysława 7 (tel. 100)	jest	jest	24	4,00 do 6,00 8,00 do 12,00
„Europejski"	Dąbrówki 19 (tel. 295)	jest	jest	18	6,00 12,00
„Galas"	Chrobrego 32 (tel. 104)	jest	jest	22	5,00 do 6,00 10,00 do 12,00
„Lecha"	Mieczysława 9 (tel. 83)	jest	jest	14	5,00 do 8,00 9,00 do 12,00
„Pod Lipami"	Chrobrego 27 (tel. 355)	jest	—	4	3,20 5,60

Miejscowość i nazwa hotelu	Adres	Restauracja	Garaż	Ilość pokoi	Cena pokoju z 1 łóżkiem z 2 łóżkami	Członkowie Z. P. T. T. za okazaniem legitymacji otrzymują zniżki %
GRODNO						
„Europejski"	Dominikańska 24 (tel. 169)	jest	jest	31	4,00 do 7,00 8,00 do 9,00	
„Polski"	Dominikańska 25	—	jest	14	4,00 do 6,00 6,00 do 9,00	
GRUDZIĄDZ						
„Królewski Dwór"	Rynek 3/4 (tel. 76)	jest	jest	50	4,00 do 7,50 8,00 do 15,00	
HAJNÓWKA						
„Grodzieński"	(tel. 30)	—	jest	8	2,00 do 3,00 4,00 do 5,00	
HEL						
„Gryf" (pensjonat)	(tel. 15)	jest	—	32	2,50	
„Polonja"	(tel. 9)	jest	—	25	8,00 do 15,00 12,00 do 30,00	
INOWROCŁAW						
„De Rome"	Królowej Jadwigi 34 (tel. 23)	—	—	20	5,40 do 6,70 10,80 do 13,40	

IWONICZ					
„Grażyna" (pensjonat)	(tel. 20)	—	—	15	3,00 do 4,00 4,00 do 5,50
„Zakład Zdrojowo-Kąpielowy	(tel. 3)	jest	jest	307	2,50 do 11,50 4,00 do 15,00
„Zofjówka" (pensjonat)	—	—	—	36	
JAREMCZE					
„Skrzyński"	Piłsudskiego Nr. 40	jest	jest	16	6,00 do 8,00 10,00
KALISZ					
„Francuski"	Grodzka 4	jest	jest	23	4,00 do 6,00 6,00 do 8,00
„Europa"	Al. Józefiny Nr. 3 (tel. 348)	jest	jest	32	4,00 do 6,00 8,00
„Wiedeński"	Garbarska 1	—	jest	20	4,00 do 4,60 5,00 do 6,40
KARTUZY					
„Centralny"	Parkowa 9	jest	jest	16	4,00 do 5,00 8,00 do 9,00
„Dwór Kaszubski"	(tel. 4)	jest	jest	20	4,00 do 5,00 6,00 do 8,00
„Dom Kuracyjny"	Wzgórze Wolności 17 (tel. 55)	jest	jest	20	3,00 do 4,00 5,00 do 6,00

Miejscowość i nazwa hotelu	Adres	Restauracja	Garaż	Ilość pokoi	Cena pokoju z 1 łóżkiem z 2 łóżkami	Członkowie Z. P. T. T. za okazaniem legitymacji otrzymują zniżki %
* KATOWICE						
,Monopol"	Dworcowa Nr. 7 (tel. 906)	—	jest	102	6.00 do 15,00 9,00 do 24,00	
,Central"	Dworcowa 11 (tel. 389)	jest	—	29	5,85 11,50	
„Savoy"	Marjacka 4/6	jest	jest	60	8,80 do 11,40 16,00 do 22,60	
„Pod złotą gwiazdą"	Starowiejska 11 (tel. 1268)	jest	—	35	3.25 do 4,00 6,00 do 7,00	10
KAZIMIERZ-DOLNY						
„Bristol"	Puławska 5	jest	jest	19	2,00 do 3,00 3,00 do 6,00	
KIELCE						
„Bristol"	Sienkiewicza 26 (tel. 224)	jest	jest	37	5,00 do 7,50 11.00 do 16,00	

KOŁOMYJA					
„Berg"	Piłsudskiego 19 (tel. 221)	jest	—	16	4,00 6,00
„Bristol"	Piłsudskiego Nr. 3 (tel. 203)	jest	jest	10	4,00 6,00
„City"	Piłsudskiego Nr. 1	jest	—	6	4,00 6,00
KONSTANCIN					
„Sperber"	Kościuszki Nr. 9	jest	jest	6	3,00 4,50
„Leliwa" (pensjonat)	(tel. Centrala Podmiejska I)	jest	jest	30	3,00 do 6,00 5,00 do 8,00
„Irena" (pensjonat)	(tel. Centrala Podmiejska II)	—	jest	18	
KOSÓW-POKUCKI					
„Krakowski"	Rynek	jest	—	4	2,00 4,00
KOŚCIERZYNA					
„Pomorski"	Gdańska Nr. 15 (tel. 5)	jest	jest	22	4,00 do 5,00 8,00 do 10,00
KRAKÓW					
„Polonia"	Basztowa Nr. 25 (tel. 152-90)	jest	—	80	9,00 do 11,00 14,00 do 20,00
„Francuski"	Pijarska Nr. 13 (tel. 152-95)	jest	jest	75	11,00 do 21,00 21,00 do 25,00

Miejscowość i nazwa hotelu	Adres	Restauracja	Garaż	Ilość pokoi	Cena pokoju z 1 łóżkiem z 2 łóżkami	Członkowie Z. P. T. za okazaniem legitymacji otrzymują zniżki %
KRAKÓW						
„Saski"	Sławkowska Nr. 3 (tel. 100-37)	jest	—	62	6,00 do 10,00 10,00 do 18,00	
„Grand Hotel"	Sławkowska Nr. 5/7 (tel. 152-85)	jest	—	50	8,00 do 20,00 11,00 do 25,00	
KROŚCIENKO						
„Pod Trzema Koronami"	Jagiellońska Nr. 142 (tel. 12)	jest	iest	10	6,00 10,00	
KRÓLEWSKA HUTA						
„Graf Reden"	Katowicka 7 (tel. 150)	—	jest	33	6,50 do 9,50 11,00 do 17,00	
KRUSZWICA						
„Gopło"	Kolejowa 24 (tel. 34)	jest	jest	5	3,00 6,00	
* KRYNICA ZDRÓJ						
„Lwigród"	Aleja Lipowa (tel. 9 i 63)	jest	jest	200	6,00 do 12,00 14,00 do 22,00	

„Zakład Zdrojowy“	(tel. 23, 45)	jest	—	79	3,00 do 9,00 8,00 do 13,50
* KUTY					
„Dom Gościnny“ S. Karczewskiego		jest	—	7	2,00 4,00
„Engler“		jest	jest.	8	2,50 do 5,00 4,00 do 6,00
LUBLIN					
„Centralny“	Pl. Króla Łokietka 5 (tel. 830)	jest	—	11	5,00 8,90
„Europejski“	Krakowskie Przedm. Nr. 29 (tel. 111)	jest	jest	44	4,40 do 7,40 10,00 do 14,00
LWÓW					
„George'a“	Plac Marjacki 1 (tel. 610)	jest	—	93	7,00 do 14,00 19,00 do 21,00
„Bristol“	Legjonów Nr. 21 (tel. 3912)	jest	—	49	8,50 do 11,00 12,50 do 18,00
„Warszawski“	Plac Bernardyński 5 (tel. 2858)	jest	—	49	6,00 do 7,00 11,00 do 14,00
„Krakowski“	Plac Bernardyński 7	jest	—	10	7,50 do 14,50 17,00 do 20,00
„Europejski“	Plac Marjacki (tel. 671)	jest	—	63	8,00 do 10,50 12,00 do 15,50

Miejscowość i nazwa hotelu	Adres	Restauracja	Garaż	Ilość pokoi	Cena pokoju z 1 łóżkiem z 2 łóżkami	Członkowie Z. P. T. T. za okazaniem legitymacji otrzymują zniżki %
ŁÓDŹ						
„Grand Hotel"	Piotrkowska 72 (tel. 199-20)	jest	—	171	8,00 do 18,00 14,00 do 24,00	
ŁOWICZ						
„Krakowski"	Rynek Kościuszki 6 (tel. 78)	jest	—	10	3,95 6,00	
„Polonja"	Rynek Kościuszki 3 (tel. 86)	jest	—	5	4,50 5,50	
ŁUCK						
„Savoy"	3-go Maja (tel. 249)	—	jest	10	6,00 7,00	
MIKULICZYN						
„Tager"	—	—	—	17	5,00 7,00	
NADWÓRNA						
„Witteles"	3-go Maja Nr. 61	jest	jest	7	3,50 do 4,00 4,50 do 6,00	

NAŁĘCZÓW					
„Marja“	Ks. Poniatowskiego	jest	—	8	3,00 4,00
„Uciecha“	—	—	—	7	5,00 10,00
„Ukraina“ (pensjonat)	—	—	jest	12	
„Warszawianka“ (pensjonat)	Aleja Lipowa	—	—	17	2,00 do 3,00 3,00 do 4,00
NOWOGRÓDEK					
„Brazylja“	Mickiewicza Nr. 22	—	—	5	2,50 5,00
„Europa“	Wielki Rynek 39	—	—	14	2,00 2,00 do 4,00
„Handlowy“	Kościelna 3	—	—	12	1,50 2,50
* NOWY SĄCZ					
„Imperial“	Jagiellońska 14 (tel. 141)	—	—	20	2,50 do 4,00 5,00 do 7,00
„Polonia“	Narutowicza 4 (tel. 108)	jest	jest	14	3,00 do 5,50 6,00 do 9,00
„Zdrój“	Batorego 90	jest	jest	5	3,00 5,00

Miejscowość i nazwa hotelu	Adres	Restauracja	Garaż	Ilość pokoi	Cena pokoju z 1 łóżkiem z 2 łóżkami	Członkowie Z. P. T. T. za okazaniem legitymacji otrzymują zniżki %
* NOWY TARG						
„Centralny"	Rynek 25 (tel. 71)	jest	jest	7	3,00 5,00	
„Herz"	Rynek 6	jest	jest	14	2,00 do 3,00 4,00 do 6,00	
„Narodowy"	Kolejowa 6 (tel. 67)	jest	jest	15	3,00 do 6,00 4,20 do 7,00	
OJCÓW						
„Goplana" pensjonat)	(tel. 3)	jest	—	44	2,00 do 5,00 4,00 do 8,00	
OLKUSZ						
„Centralny"	Sławkowska Nr. 78 (tel. 71)	jest	jest	6	5,00 8,50	
ORŁOWO						
„Czerwony Dwór"	Morska (tel. 7)	jest	jest	18	6,50 do 8,50 15,00 do 17,00	

PIŃSK					
„Angielski“	Kościuszki 2 (tel. 27)	—	jest	20	5,00 do 7,00 8,00 do 10,00
PŁOCK					
„Warszawski“	Kolegjalna 20 (tel. 77)	jest	jest	20	4,75 do 5,50 7,75 do 9,50
POWIDZ					
„Osmański“	Warszawska 82	jest	jest	4	3,00 do 4,00
POZNAŃ					
„Continental“	Św. Marcina 44 (tel. 2197)	—	—	96	7,00 do 12,00 15,00 do 20,00
„Monopol“	Mielżyńskiego Nr. 21 (tel. 3422)	jest	—	82	6,00 do 10,00 10,00 do 15,00
„Bazar“	Al. Marcinkowskiego Nr. 10 (tel. 1962)	jest	jest	68	7,00 do 13,50 17,00 do 30,00
„Britania“	Św. Marcina 44 (tel. 2197)	jest	—	61	6,00 do 12,00 13,20 do 18,00
PRZEMYŚL					
„City“	Kolejowa 4 (tel. 62)	jest	—	42	4,00 do 6,50 5,50 do 8,50
„Europejski“	Kolejowa 5	—	jest	20	3,00 do 5,00 4,00 do 6,00
„Grand“	Plac Legjonów 7 (tel. 152)	—	—	14	5,00 do 6,00 7,00 do 8,00

Miejscowość i nazwa hotelu	Adres	Restauracja	Garaż	Ilość pokoi	Cena pokoju z 1 łóżkiem z 2 łóżkami	Członkowie Z. P. T. za okazaniem legitymacji otrzymują zniżki %
PRZEMYŚL						
„Przemyski"	Plac na Bramie 8 (tel. 336)	jest	jest	17	5,00 do 6,00 6,00 do 7,00	
PSZCZYNA						
„Pszczyński"	Piastowska 1 (tel. 11)	jest	jest	16	5,00 do 6,00 10,00 do 12,00	
PUCK						
„Dom Kuracyjny"	Świętopełka (tel. 37)	jest	jest	11	4,00 6,50	
PUŁAWY						
„Krakowski"	Lubelska 7	jest	jest	7	3,00 do 4,50 4,00 do 6,50	
RABKA						
Pensjonat Zakładowy H. Wieczorkowskiej	3-go Maja	—	—	30	8,00 do 11,00 16,00 do 20,00	
„Szarotka" (pensjonat)	Nowy Świat (tel. 7)	—	jest	19		
Zakład Dr. Tomczyka	(tel. 8)	—	jest	16		

RADOM					
„Europejski"	Plac 3-go Maja Nr. 3 (tel. 279)	jest	jest	42	5,00 do 6,00 8,00 do 10,00
RYMANÓW					
„Gwiazda" (pensjonat)				20	2,00 do 3,00 3,00 do 4,00
„Pod Matką Boską" (pensjonat)				30	3,00 do 4,00 4,00 do 6,00
SANDOMIERZ					
„Polski"	Opatowska 13			6	4,50 6,00
SKOLE					
„Henenfeld"	Piłsudskiego Nr. 78 (tel. 25)	jest	iest	10	5,00 7,50
SOLEC — Zdrój					
Zakład Solecki		jest	—	58	3,50 do 4,50 5,50 do 6,50
SOSNOWIEC					
„Centralny"	3-go Maja 11 (tel. 415)	jest	—	30	5,00 7,50
* STANISŁAWÓW					
„Warszawa"	Sobieskiego Nr. 12 (tel. 276)	jest	—	44	4,00 do 6,00 6,50 do 7,00

Miejscowość i nazwa hotelu	Adres	Restauracja	Garaż	Ilość pokoi	Cena pokoju z 1 łóżkiem z 2 łóżkami	Członkowie Z. P. T. T. za okazaniem legitymacji otrzymują zniżki %
STANISŁAWÓW						
„Union"	Sapieżyńska Nr. 4 (tel. 259)		jest	36	4,00 do 8,00 6,50 do 9,00	
„Centralny"	Sobieskiego 4			18	3,00 do 4,00 5,00 do 6,00	
STRYJ						
„Dienstl"	Magazyn 3 (tel. 118)			28	3,50 do 7,00 5,50 do 7,50	
„Imperial"	Mickiewicza Nr. 31 (tel. 109)		jest	12	2,50 do 3,50 3,50 do 4,50	
SUCHA						
„Reichenbaum"	(tel. 25)	jest	—	6	— 6,00 do 8,00	
SZCZAWNICA						
Zakład Dr. Kołączkowskiego (pensjonat)				64	4,00 do 5,00 7,50 do 8,50	

SZCZYRK (woj. Krak.)					
„Beskid"		jest	—	11	3,50 do 4,00 7,00 do 7,50
„Marja" (pensjonat)		jest	jest	20	5,00 8,00
TARNOPOL					
„Fried"	Farna 3			5	2,00 4,00
„Podolski"	Mickiewicza Nr. 27 (tel. 179)	jest	jest	30	3,00 do 4,00 4,50 do 6,00
TARNÓW					
„City"	Wałowa 21 (tel. 139)	jest	jest	30	6,25 10,60
TATARÓW					
„Pod jeleniem"	(tel. 6)	jest	jest	30	— 6,00 do 7,00
„Pod lipą"	Kolejowa Nr. 64	jest	jest	8	— 4,00
TCZEW					
„Centralny"	Rynek 2 (tel. 16)	jest	jest	24	5,00 do 6,00 12,00 do 15,00
„Grand Hotel"	Piłsudskiego 13/14 (tel. 7)	jest	jest	15	6,00 12,00
TORUŃ					
„Polonia"	Chełmińska Nr. 30 (tel. 55)	jest	jest	42	6,00 do 7,00 12,00 do 14,00

Miejscowość i nazwa hotelu	Adres	Restauracja	Garaż	Ilość pokoi	Cena pokoju z 1 łóżkiem z 2 łóżkami	Członkowie Z. P. T. T. za okazaniem legitymacji otrzymują zniżki %
TREMBOWLA						
„Fischer"	(tel. 4)	jest	jest	6	4,00 do 5,00 6,00 do 7,00	
TRUSKAWIEC						
„Marysia" (pensjonat)	(tel. 9)			38		
USTROŃ						
„Beskid"		jest		10	5,00 7,00	
„Czantorja"		jest		19	2,50 do 4,00 4,60 do 6,00	
Dom Zdrojowy	(tel. 10)			30	4,00 do 4,50 6,00 do 7,00	
„Kuracyjny"	(tel. 11)	jest	iest	16	4,00 do 4,50 6,00 do 7,00	
„Równica"	(tel. 30)	jest		15	4,00 do 5,00 6,00 do 7,00	

WARSZAWA					
„Bristol"	Krakowskie Przedm. 42/44 (tel. 551-60)	jest	jest	250	12,00 do 21,00 22,00 do 26,00
„Europejski"	Krak. Przedm. Nr. 13 (tel. 556-20)	jest	—	2.5	12,00 do 28,00 20,00 do 36,00
„Polonia — Palace"	Jerozolimska 39 (tel. 551-40)	jest	jest	160	11,00 do 23,00 22,00 do 34,00
„Rzymski"	Marszałka Focha (tel. 545-90)	jest	jest	80	7,00 do 21,00 16,00 do 28,00
„Royal"	Chmielna 31 (tel. 556-80)	—	—	72	7,00 do 12,00 13,50 do 18,50
„Brühl"	Fredry 12 (tel. 548-00)	jest		64	7,50 do 19,00 16,50 do 23,50
„Savoy"	Nowy Świat 58 (tel. 638-85)	jest	—	48	6,00 do 19,00 13,00 do 21,00
„Terminus"	Chmielna 28 (tel. 445-90)	—		38	9,00 do 13,00 16,00 do 17,50
WILNO					
„St. Georges"	Mickiewicza 20 (tel. 448)	jest	jest	63	4,00 do 10,00 9,50 do 17,00
„Europejski"	Dominikańska 1 (tel. 548)	jest	jest	52	4,00 do 11,00 8,00 do 16,00

Miejscowość i nazwa hotelu	Adres	Restauracja	Garaż	Ilość pokoi	Cena pokoju z 1 łóżkiem z 2 łóżkami	Członkowie Z. P. T. za okazaniem legitymacji otrzymują zniżki %
* WISŁA						
„Piast"		jest	jest	30	3,00 5,00	
WŁOCŁAWEK						
„Victoria"	Przechodnia 5 (tel. 390)	jest	jest	20	5,50 8,50	
* WOROCHTA						
„Lena" (pensjonat)	(tel. 15)	jest	jest	16	2,00 4,00	
„Jasna"	obok dworca	jest	—	18	3,00 5,00	20
„Warszawianka"	(tel. 3)	—	—	24	2,00 4,00	
* ZAKOPANE						
„Bristol"	Bulwary Słowackiego (tel. 315)	jest	jest	75	6,00 do 9,00 10,00 do 16,00	10

„Pod Gewontem“	Krupówki 1 (tel. 488)	—	—	24	2,50 do 5,50 5,00 do 8,00	
„Sport“	Krupówki 46 (tel. 629)	jest		20	5,00 do 8,00 8,00 do 12,00	20
„M. Still“	Krupówki 35 (tel. 335)			18	4,00 do 6,00 8,00 do 9,00	10
* ZALESZCZYKI						
„Geringer“	Rynek 9	jest	jest	2	1,00 do 2,00 2,00 do 3,00	
„Centralny“	Sobieskiego 8—9	jest	jest	6	3,00 do 5,00	20
„Roller“	Sobieskiego Nr. 15		—	5	3,00 5,00	
„Sternberg“	Rejtana 2	jest	—	4	3,00 do 4,00	
„Warszawa“	Rynek 7	właścicielka odmówiła informacyj				
ZAWOJA						
„Brüllówka“		jest	jest	22	1,50 do 2,50 3,00 do 5,00	
„Stanisława“		jest	jest	26	2,00 do 4,00 4,00 do 10,00	

Miejscowość i nazwa hotelu	Adres	Restauracja	Garaż	Ilość pokoi	Cena pokoju z 1 łóżkiem z 2 łóżkami	Członkowie Z. P. T. T. za okazaniem legitymacji otrzymują zniżki %
ŻEGIESTÓW						
Dom Zdrojowy	(tel. 1)	jest	jest	70	7,50 do 11,00 9,00 do 14,00	
„Karolówka"				50	2,50 do 4,50 3,50 do 9,50	
„Zdrój"				34	3,50 do 5,50 4,50 do 8,00	
„Żegotka"		jest		40	2,50 do 4,50 5,00 do 9,50	
ŻYWIEC						
„Polonia"	Kościuszki (tel. 56)	jest	jest	16	6,00 do 8,00 11,00 do 13,00	

X. PRZEPISY DOTYCZĄCE ZNIŻEK KOLEJOWYCH

1. Zniżki indywidualne.

a. Członkowie towarzystw turystycznych należących do Związku Polskich Towarzystw Turystycznych, przy przejazdach w celach turystycznych w wagonach klasy I, II i III pociągów osobowych i pośpiesznych mogą korzystać na podstawie członkowskich legitymacyj wzoru ustalonego z 33 i 1/3 proc. zniżki od opłat według taryfy normalnej, przyczem przypadającą za przejazd należność w klasie III zaokrągla się wzwyż do najbliższej liczby podzielnej przez 10; w klasie II należność wynosi 1 i pół krotną, a w klasie I 2 i pół krotną należność za przejazd w klasie III.

Ulgę powyższą stosuje się między stacjami:

Będzin Miasto, Białystok, Bielsko, Bochnia, Borysław, Brześć n. B., Bydgoszcz, Chorzów, Cieszyn, Częstochowa, Czortków, Dąbrowa Górnicza, Drohobycz, Grodno, Grudziądz, Jarosław, Jasło, Kalisz, Kałusz, Katowice, Kielce Kołomyja, Konin, Kraków, Królewska Huta, Lublin, Lwów, Łuck, Łódź, Nadwórna, Nowy Sącz, Ostrów Wlkp., Pełplin, Piotrków, Poznań, Przemyśl, Radom, Równe, Rybnik, Rzeszów, Sambor, Skoczów, Sosnowiec,

Stanisławów, Stryj, Tarnopol, Tarnów, Toruń, Warszawa, Wilno, Włocławek, Zawiercie i Żywiec

z jednej strony

a stacjami:

Augustów, Biała Lipnik, Białowieża, Brasław, Brodnica, Broszniów, Brzeżany, Bystra, Chabówka, Chęciny, Chojnice, Ciechocinek, Cieszyn, Czarniecka Góra, Delatyn, Dolina, Druskieniki, Dukszty, Germanówka, Gniezno, Goczałkowice — Zdrój, Gorlice, Gdynia, Grybów, Hel, Horyniec, Hrebenów, Hucisko, Inowrocław, Iwanie Puste, Iwonicz, Jaremcze, Jastrzębie — Zdrój, Jaworze — Jasienica, Jeleśnia, Jordanów, Kartuzy, Kielce, Kolibki, Kołomyja, Konin, Kościerzyna, Krokowo, Kruszwica, Krynica Krzemieniec, Landwarowo, Leosia, Lubień Wielki, Ławoczne, Łowicz, Łyntupy, Maków, Mikuliczyn, Milówka, Mszana Dolna, Muszyna, Nadwórna, Nałęczów, Nowojelnia, Nowy Targ, Obłaziec, Olkusz, Ołyka, Orłowo, Osielec, Ostrowiec n. Kamienną, Pińsk, Pionki, Piwniczna Płociczno, Polana, Poronin, Postawy, Puck, Puławy, Rabka, Raycza, Rymanów, Rytro, Sandomierz, Sianki, Skoczów, Skole, Sławsko, Słonim, Stary - Sącz, Sucha, Suwałki, Synowództwo-Wyższe, Szamotuły, Tama Brodzka, Tatarów, Tleń, Truskawiec - Zdrój, Tuchla, Tuchola, Turka n/Stryjem, Ustroń, Wadowice, Wąchock, Wejherowo, Węgierska Górka, Wieliczka, Wielka-Wieś (Hallerowo), Wieżyca, Wilkowice - Bysta, Wisła, Włodawa, Worochta, Woronienka, Worwoliniec, Zakopane, Zaleszczyki, Zwardoń, Żegiestów - Zdrój i Żywiec,

z drugiej strony o ile odległość przejazdu w danej relacji wynosi co najmniej 30 km.

Legitymacje wymienione w punkcie a) wydają sekretarjaty towarzystw należących do Z. P. T. T., oraz ich oddziałów miejscowych.

Legitymacje są ważne tylko z nalepką bieżącego roku kalendarzowego, które to nalepki wydają również sekretarjaty towarzystw związkowych.

b) Członkowie Polskiego Związku Narciarskiego przy przejazdach z nartami w celach sportowych w wagonach klasy I, II i III pociągów osobowych i pośpiesznych mogą korzystać na podstawie członkowskich legitymacji wzoru ustalonego z 25 proc. zniżki od opłat według taryfy normalnej.

Ulgę powyższą stosuje się w czasie od dn. 1 grudnia do 30 kwietnia przy przejazdach pomiędzy stacjami:

Będzin, Będzin Miasto, Biała - Lipnik, Biała Podlaska, Bielsko, Borysław, Brzeszcze-Przystanek, Brzeziny Śląskie, Bydgoszcz, Chabówka, Chebzie, Chorzów, Chrzanów, Chyrów, Cieszyn, Częstochowa, Dąbrowa Górnicza, Drohobycz, Dziedzice, Gdańsk, Gdynia, Gołonóg, Grybów, Hajduki, Hel, Iwonicz, Jasło, Jastarnia, Kałusz, Katowice, Katowice - Ligota, Kazimierz, Kielce, Knurów, Kołomyja. Kraków, Kraków - Bonarka, Kraków - Płaszów, Kraków-Podgórze, Krosno, Królewska Huta, Krynica, Krzemieniec, Limanowa, Lublin, Lwów, Łańcut, Łazy, Łódź Fabryczna, Łódź Kaliska, Maczki, Mikołów, Mysłowice, Nowy Sącz, Nowy Targ, Nowy Zagórz, Orzesze, Oświęcim, Poznań, Przemyśl, Przeworsk, Pszczyna, Puck, Ruda Śląska, Rybnik, Rybnik — Paruszowiec, Sambor, Sanok, Sianki, Siemianowice Śl., Skawina, Skole, Sosnowiec, Stanisławów, Stary Sambor, Stary Sącz, Strzemieszyce Radomskie, Strzemieszyce Warszawskie, Stryj, Szarley, Szczakowa, Szopienice, Świętochłowice, Tarnowskie Góry, Tarnów, Truskawiec — Zdrój, Trzebinia, Wadowice, Warszawa, Wilno, Wisła, Wodzisław, Zakopane, Zawiercie, Ząbkowice, Żegiestów — Zdrój i Żywiec,

z jednej strony

a stacjami:

Andrychów, Babi Dół, Biała Lipnik, Bielsko, Bobowa, Borysław, Broszniów, Bystra, Chabówka, Chyrów, Cieszyn, Czarny Dunajec, Delatyn, Dora, Grodziec na Śl., Grybów, Horyniec, Hucisko, Iwonicz, Jamna, Jaremcze, Jaworze-Jasienica, Jeleśnia, Jordanów, Kalwarja, Kalwarja Zebrzydowska, Kartuzy, Kęty, Komańcza, Kościerzyna, Kozy, Kraków, Krzeszowice, Krynica, Lachowice koło Żywca, Lesko, Limanowa, Lwów, Ławoczne, Łodygowice, Łojowa, Łupków, Maków, Mikuliczyn, Mikuszowice, Milówka, Mucharz, Muszyna, Nadwórna, Nałęczów, Nowy Sącz, Nowy Targ, Osielec, Piwniczna, Podleśniów, Polana, Poronin, Przemyśl, Ptaszkowa, Puławy, Rabka, Radziechowy Wieprz, Raycza, Rozłucz, Rytro, Sianki, Skole, Sławsko, Słoboda Rungórska, Skawce, Sokolniki, Sól, Stary Sącz, Stróże, Sucha, Synowództwo Wyżne, Tatarów, Tuchla, Truskawiec — Zdrój, Ustroń, Ustrzyki, Wapiennica, Węgierska - Górka, Wieżyca, Wilkowice, Wilno, Wisła Worochta, Woronienka, Zakopane, Zwardoń, Żegiestów-Zdrój, Żukowo, Żywiec,

z drugiej strony, o ile odległość przejazdu w danej relacji wynosi conajmniej 30 klm.

Nadto członkowie Związku mogą korzystać w ciągu całego roku z ulg przewidzianych w ustępie a) na podstawie swych legitymacyj członkowskich.

c) Z ulg taryfowych przy przejeździe powrotnym z uzdrowisk krajowych, wymienionych w urzędowym rozkładzie jazdy mogą korzystać osoby, powracające z tych uzdrowisk po pobycie w nich w celach odpoczynkowych lub leczniczych, w klasie I, II i III pociągów osobowych i pośpiesznych. Ulga ta wynosi w czasie od 15 marca do 30 czerwca oraz od 1 października do 15 grudnia — 80

proc. zniżki, w pozostałych okresach czasu — 50 proc. zniżki.

Bilety ulgowe nabywa się na podstawie zaświadczeń wydanych przez zarządy zdrojowisk lub uzdrowisk, względnie komisje uzdrowiskowe, a w braku w danej miejscowości tych instytucji, przez zarządy gmin.

Zaświadczenie takie ma zawierać potwierdzenie, że dana osoba przebywała w uzdrowisku w celach leczniczych lub wypoczynkowych bez przerwy w ciągu conajmniej 10 dni.

d) Ponadto wprowadzone są tak zwane „bilety okręgowe" wszystkich trzech klas z terminem ważności na dni 15, na miesiąc, na pół roku, oraz na cały rok, na poszczególne lub wszystkie dyrekcje kolejowe, za zniżoną opłatą.

e) Przy przejazdach na wycieczki świąteczne do miejsc wycieczkowych na niedziele i święta wprowadzone są bilety wycieczkowe powrotne klasy II i III pociągów osobowych. Bilety takie wydaje się na odległość do 150 klm. w relacjach ustalonych przez kolej, a podanych do wiadomości publicznej przez wywieszenie ogłoszeń na stacjach, w niedziele i święta, oraz w soboty i dni przedświąteczne.

2. ZNIŻKI PRZY PRZEJAZDACH GRUPOWYCH.

a) Członkowie zalegalizowanych towarzystw, związków (turystycznych) przy przejazdach turystycznych grupami (conajmniej 8 osób) w wagonach wszystkich klas pociągów osobowych i pośpiesznych mogą korzystać z 33 i 1/3 proc. zniżki od opłat według taryfy normalnej, o ile odległość przejazdu w jedną stronę wynosi conajmniej 30 klm.

b) Zbiorowe wycieczki szkolne wychowańców bez różnicy płci i wieku, wszelkich zakładów naukowych, państwowych lub prywatnych, którym przyznane są prawa zakładów naukowych państwowych, jak również towarzy-

szący im personel nauczycielski przewozi się we wspólnych wycieczkach conajmniej 8 osób, bez względu na odległość, w wagonach klasy trzeciej pociągów osobowych, objętych rozkładem jazdy za połowę normalnej opłaty taryfowej.

Dla uczniów poniżej lat 10 wydaje się bilety za opłatą 1/4 taryfy normalnej.

Przy wycieczkach wychowańców szkół powszechnych lub średnich na każdych dziesięciu płacących uczniów jednego niezamożnego ucznia przewozi się bezpłatnie.

XI. PRZEPISY, DOTYCZĄCE PRZEKRACZANIA GRANICY. PRZEPISY O PASZPORTACH NA WYJAZD ZAGRANICĘ

1) Na mocy rozporządzenia Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 30 kwietnia 1932 r. (D. U. z dnia 7 maja 1932 r. Nr. 38), zamieniającego ustawę z dnia 17 lipca 1924 roku, dowody osobiste (paszporty) wymagane do wyjazdu zagranicę podlegają opłacie, którą ustala Minister Skarbu w porozumieniu z Ministrem Spraw Wewnętrznych.

Paszporty dyplomatyczne i służbowe wolne są od opłaty.

Paszporty i świadectwa, wydawane robotnikom, emigrantom oraz osobom, udającym się zagranicę w celach zarobkowych, wolne są od opłaty.

Paszporty dla osób, udających się zagranicę:

a) w celach handlowych i przemysłowych,
b) celem kształcenia się lub celem prowadzenia badań naukowych,
c) celem leczenia się, o ile chory jest niezamożny i o ile leczenie się zagranicą jest bezwzględnie konieczne,

d) celem uczestniczenia w zebraniach międzynarodowych, w zjazdach naukowych, zawodach sportowych i t. p.

e) w celach społecznych.

podlegają opłacie, która wynosi w przypadkach, wymienionych w p. a) 25 proc., zaś w przypadkach, wymienionych w p. b) c) d) i e) — 20 proc. opłaty, ustalonej przez Ministra Skarbu w porozumieniu z Ministrem Spraw Wewnętrznych, na podstawie artykułu 1 ustęp 1.

Rozporządzenie Ministra Skarbu w porozumieniu z Ministrem Spraw Wewnętrznych z dnia 7 maja 1932 (Dz. Ust. z dn. 7 maja 1932 Nr. 38/397), ustala na mocy wyżej przytoczonego rozporządzenia Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 30 kwietnia 1932 opłaty za paszport na wyjazd zagranicę z terminem ważności do jednego roku, które wynoszą:

§ 1. a) za paszport, uprawniający do jednorazowego wyjazdu zagranicę, względnie za każde zezwolenie na ponowny wyjazd	zł. 400.—
b) za paszport, uprawniający do wielokrotnych wyjazdów zagranicę . . .	„ 1600.—
c) za paszport, uprawniający do jednorazowego wyjazdu zagranicę w celach przewidzianych w p. a) art. 2 rozp. Prez. Rzeczp. z d. 30.IV.32, względnie za każde zezwolenie na ponowny wyjazd	„ 100.—
d) za paszport ulgowy, uprawniający do wielokrotnych wyjazdów zagranicę w celach, o których mowa pod c) . .	„ 400.—
e) za paszport, uprawniający do jednorazowego wyjazdu zagranicę w celach	

przewidzianych w p. b), c), d) i e) art. 2 rozp. Prez. Rzecz. z dn. 30.IV.32 względnie za każde pozwolenie na ponowny wyjazd . . . . „ 80.—

f) za paszport ulgowy, uprawniający do wielokrotnych wyjazdów zagranicę w celach, o których mowa pod a) . . . . „ 320.—

g) za paszport, w celach żeglarskich i lotniczych . . . . „ 3.—

§ 2. Opłaty ulgowe, przewidziane w § 1 ust. 1 p. c) i d) będą stosowane przez Powiatowe Władze Administracji Ogólnej po stwierdzeniu potrzeby wyjazdu w celach handlowych lub przemysłowych przez wojewódzkie władze przemysłowe, a w m. st. Warszawie przez Komisarjat Rządu (Oddział Przemysłowy).

§ 3. Opłaty ulgowe przewidziane w § 1 ust. 1 p. g) będą pobierane przez Powiatowe Władze Administracji Ogólnej tylko od:

a) żeglarzy, o ile pływają na statkach zapisanych w przystaniach, znajdujących się na obszarze państwa polskiego;

b) pilotów, zatrudnionych na statkach obcokrajowych;

c) pracowników przedsiębiorstwa „Polskie Linje Lotnicze" LOT, jeżeli wyjeżdżają w sprawach związanych z lotnictwem.

Paszporty te upoważniają do wielokrotnego przekraczania granicy drogą wodną (powietrzną).

§ 4. 1) Opłaty ulgowe, przewidziane w § 1 ust. 1 w punktach e) i f) będą stosowane przez powiatowe władze administracji ogólnej względem osób, udających się zagranicę w celach:

a) kształcenia się w szkołach średnich, ogólnokształcących, zawodowych i wyższych na podstawie dowodów, stwierdzających przyjęcie do danego zakładu, lub studjowania w danym zakładzie, względnie dowodu uzależniającego przyjęcie od osobistego zgłoszenia się.

b) prowadzenia badań naukowych na podstawie zaświadczeń władz i instytucji państwowych, organizacji naukowych lub naukowo-zawodowych,

c) leczenia się, o ile dana osoba przedstawia zaświadczenie, stwierdzające konieczność przeprowadzenia kuracji zagranicą wystawione przez lekarza powiatowego, a powiatowa władza administracji ogólnej w porozumieniu z właściwym urzędem skarbowym stwierdzi jej niezamożność,

d) towarzyszenia niezamożnej osobie chorej, o ile konieczność opieki w podróży jest stwierdzona przez lekarza powiatowego,

e) uczestniczenia w zebraniach międzynarodowych, zjazdach naukowych, zawodach sportowych i t. p. jakoteż w celach reprezentacyjno propagandowych, uczestniczenia w wycieczkach (pielgrzymkach), zwiedzania wystaw i urządzeń zagranicznych — oraz w celach społecznych, o ile dane osoby nie są delegowane przez instytucje państwowe — na podstawie decyzji Ministerstwa Skarbu.

f) społecznych, o ile osoby te delegowane są przez instytucje państwowe.

2) Osoby wyjeżdżające zagranicę w celach wymienionych w ustępie 1, punktach a), b) i f) mogą być zupełnie zwolnione od opłat paszportowych według uznania wojewody (komisarza rządu) w porozumieniu z prezesem Izby Skarbowej, osoby zaś wyjeżdżające zagranicę w ce-

lach, wymienionych w punkcie e) mogą być zwolnione od opłat paszportowych na podstawie decyzji Ministerstwa Skarbu.

OPŁATY STEMPLOWE.

Podanie o wydanie paszportu uprawniającego do wyjazdu zagranicę podlega opłacie stemplowej w wysokości zł. 5.— oraz po 50 groszy od każdego załącznika (art. 145 u. o. s.). Świadectwa od których złożenia urząd, załatwiający takie podanie, uzależnia decyzję, podlegają zasadniczo opłacie w wysokości zł. 5.— (art. 154 u. o. s. w brzmieniu ust. z d. 18.III.1932).

Podanie o wydanie zezwolenia na otrzymanie paszportu zagranicznego przez osobę, podlegającą powszechnemu obowiązkowi służby wojskowej, oraz zezwolenie wydane na skutek tego podania, są wolne od opłat stemplowych na mocy art. 142 p. 3, względnie art. 160 p. 1 u.o.c. z dn. 1.VII.1926 (Dz. Ust. Nr. 98/570/26).

Świadectwo niezamożności wydane przez władzę policyjną osobie, ubiegającej się o paszport ulgowy lub bezpłatny, podlega zasadniczo opłacie stemplowej przewidzianej w art. 154 u. o. s. w wysokości zł. 5.—. Tylko wówczas, gdy istnieją warunki wydania paszportu ulgowego i zarazem uiszczenie powyższej opłaty nie jest możliwe bez dotkliwego uszczerbku majątkowego, może być świadectwo niezamożności wydane bez pobrania tej opłaty. (art. 160 p. 1 w związku z art. 142 p. 17 u. o. s. z dn. 1.VII 1926 r.).

Ministerstwo Skarbu wyjaśniło okólnikiem z dn. 14 października 1931 r. L. D. V. 17868/1, że maksymalną granicę, powyżej której osobę ubiegającą się o paszport należy uważać za zamożną, stanowi: co do osób samotnych

roczny dochód w kwocie zł. 7.200.—, co do osób, utrzymujących rodzinę, roczny dochód w kwocie zł. 9.600.—, a wogóle majątek o wartości zł. 30.000.—.

Poza opłatami, przewidzianemi powyżej przytoczonemi rozporządzeniami, opłatami na koszta blankietów paszportowych oraz opłatami stemplowemi od podań i załączników, nie wolno pobierać żadnych innych opłat na jakikolwiek cel przy wydawaniu paszportów ((§ 11).

PRZEKRACZANIE GRANICY POLSKO-CZECHOSŁOWACKIEJ PRZEPUSTKI TURYSTYCZNE (legitymacje konwencyjne).

Członkowie Polskiego Towarzystwa Tatrzańskiego w ciągu całego roku, a członkowie Polskiego Związku Narciarskiego w sezonie zimowym, t. j. od 1 grudnia do 30 kwietnia, na nartach lub z nartami, mają prawo przekraczania granicy polsko - czechosłowackiej w pasie turystycznym na mocy legitymacji członkowskich ustalonego typu, zaświadczonych przez władze administracyjne I. instancji oraz odnośne urzędy konsularne.

(Patrz: protokół krakowski z dn. 6 maja 1924 r. — Dz. U. z dnia 31 grudnia 1925 Nr. 133/952, konwencja turystyczna z dn. 30. V. 1925—Dz. U. z dn. 11 czerwca 1926 Nr. 57/333, oraz protokół spisany 9, 10, 11 marca 1926 r. w Krakowie w sprawie przepisów wykonawczych do konwencji turystycznej z dn. 30 maja 1925 r.).

Pas turystyczny oznaczony jest w legitymacjach Polskiego Towarzystwa Tatrzańskiego.

Takie same uprawnienia przysługują członkom Klubu Ceskoslovenskych Turystu i Svazu Ceskoslovenskych Lyżaru.

Uwaga: a) Zatwierdzenie przepustek turystycznych (legitymacji konwencyjnych) tak przez władze I. instancji, jak i urzędy konsularne otrzymuje się bezpłatnie (art. XVI, ustęp 6 Anexu A protokółu z dn. 6. V. 1924 oraz art. 4 konwencji z dn. 30. V. 1925).

b) Zatwierdzenie tych legitymacji jak również i podanie o zatwierdzenie nie podlegają opłacie stemplowej (art. 154 ust. 2 u. o. s. z dn. 1.VII.1926).

LEGITYMACJE TATRZAŃSKIE.

Osobom, które w sezonie letnim lub zimowym zamieszkują w jednej z miejscowości klimatycznych tatrzańskich, wolno przekraczać granicę polsko - czechosłowacką i zatrzymywać się w letniskach tatrzańskich, położonych na obszarze Czechosłowacji, w ciągu 3 miesięcy na podstawie t. zw. „legitymacji tatrzańskiej".

Osoby zaś, które zamieszkują we wspomnianych miejscowościach tylko chwilowo (turyści) mogą otrzymywać legitymacje tatrzańskie z ważnością na 6 dni.

Legitymacje tatrzańskie wydają: Starostwo w Nowym Targu, Zarząd Uzdrowiska w Zakopanem, Komisja Klimatyczna w Szczawnicy i Komisarjat Straży Celnej w Krościenku.

Uwaga: Legitymacje tatrzańskie wydawane są tylko za zwrotem własnych kosztów (Art. XVI ust. 6 Anexu A do protokółu krakowskiego z dnia 6. V. 1924).

LEGITYMACJE ZBIOROWE DLA WYCIECZEK SZKOLNYCH.

Właściwe władze administracyjne I instancji mogą wydawać specjalne legitymacje zbiorowe dla wycieczek szkolnych na przeciąg 6 dni, upoważniające do swobodne-

go ruchu w pasie turystycznym, z zastrzeżeniem, że kierownik wycieczki wykaże się poświadczeniem dyrekcji szkoły i dołączeniem listy imiennej uczestników wycieczki, oraz legitymacją osobistą, o której mowa w ustępie o przepustkach turystycznych (legitymacjach konwencyjnych), wydaną przez Polskie Tow. Tatrzańskie lub Polski Związek Narciarski. (Aart. 5 Konwencji z 30 maja 1925).

BESKIDÓWKI.

Na mocy porozumienia starostów powiatów, położonych po obydwóch stronach granicy na Śląsku Cieszyńskim, członkowie towarzystw turystycznych, mających siedzibę w tychże powiatach, o ile są przynależnymi do gmin śląskich, mogą w niedzielę i święta oraz w dni poprzedzające je, przedsiębrać wycieczki także po drugiej stronie granicy wyłącznie na Śląsku Cieszyńskim, za przepustkami zwanemi „beskidówki".

Prawo to zostało przyznane po stronie polskiej Oddziałom Polskiego Towarzystwa Tatrzańskiego i Towarzystwu „Beskidenverein" w Bielsku i Cieszynie, po stronie zaś czeskosłowackiej kilkunastu Oddziałom Klubu Czeskosłowackich Turystów, mających siedzibę w miastach Śląska Cieszyńskiego, Towarzystwu „Beskidenverein" w Morawskiej Ostrawie oraz Polskiemu Towarzystwu Turystycznemu „Beskid Śląski" w Orłowej.

Konwencja z dn. 30 maja 1925 r., art. 11 pozostawiła porozumienie powyższe w mocy.

MAŁY RUCH GRANICZNY

Ludność, stale mieszkająca w pasie pogranicznym polsko - czechosłowackim, może korzystać z ułatwień przy przekraczaniu granicy, które są przewidziane w konwen-

cji o małym ruchu granicznym z dn. 30 maja 1929 r. (Dz. U. Nr. 43/263/26, rozp. wykon. Dz. U. Nr. 82/720/27).

Uwaga: Podania o wydanie świadectw na przekroczenie granicy wolne są od opłaty stemplowej.

PRZEKRACZANIE GRANICY POLSKO-RUMUŃSKIEJ.

Dotąd konwencja o ruchu turystycznym z Rumunją nie została zawarta, natomiast została zawarta konwencja o małym ruchu granicznym 7 grudnia 1929 r. (Dz. U. z dn. 15.VII.1931 Nr. 61/492), na mocy której ludność stale zamieszkała w pasie nadgranicznym rumuńskim może korzystać z ułatwień przy przekraczaniu granicy polsko-rumuńskiej.

XII. TURYSTYKA SAMOCHODOWA I PRZEPISY RUCHU DROGOWEGO.

Wyruszając na wycieczkę automobilową po kraju, należy zasięgnąć uprzednio informacji w stowarzyszeniach społecznych, zajmujących się samochodowym sportem i turystyką.

Są to mianowicie Automobilkluby oraz Polski Touring Klub, wymienione na str. 19.

Stowarzyszenia te posiadają zorganizowany aparat do udzielania wszelkich informacji, marszrut, wskazówek praktycznych, — mają na składzie po ulgowych cenach mapy i przewodniki, które można nabyć również w księgarniach.

Mapy drogowe Polski posiadamy dobre, wydane w kraju, nie potrzeba więc korzystać z takich map wykonywanych zagranicą.

W czasie jazdy samochodem po Polsce należy przestrzegać przepisów jazdy, szczegółowo objętych w rozporządzeniu Min. Komunikacji i Min. Spr. Wewn. z dnia 15.I.33 r. (D. U. R. P. Nr. 9 z r. 1933 p. 55).

Główne przepisy sprowadzają się do następujących zasad:

Samochód musi posiadać dowód rejestracyjny, wydany przez właściwą władzę wojewódzką, a kierowca musi mieć pozwolenie na prowadzenie pojazdu, wydane również przez wojewódzką władzę. Oba te dokumenty muszą zawsze znajdować się w czasie jazdy pod ręką w celu okazywania ich na żądanie funkcjonarjuszów, upoważnionych do kontrolowania ruchu drogowego.

Z nastaniem zmroku muszą być zapalone przednie reflel tory oraz tylna latarka czerwona, oświetlająca równocześnie tylny numer rejestracyjny. W miastach i osiedlach, posiadających dostateczne oświetlenie publiczne, reflektorów palić nie wolno, ale muszą być zapalone przednie latarnie.

W miastach i osiedlach tłumik musi być zamknięty, a szybkość jazdy nie może przekraczać 40 klm. na godzinę. W terenie otwartym szybkość nie jest ograniczona normą cyfrową, lecz kierowca musi szybkość normować w ten sposób, aby bezpieczeństwo publiczne nie było zagrożone, a przedewszystkiem żeby panował w każdej sytuacji nad pojazdem.

Na skrzyżowaniach dróg należy dawać pierwszeństwo pojazdom, — nietylko samochodom, ale nawet konnym,— nadjeżdżającym z prawej strony. W niektórych wielkich miastach, np. w Warszawie, pierwszeństwo przejazdu, posiada pojazd jadący ulicą główną, a za główne ulice uważa się te, na których są linje tramwajowe.

Zasadniczy przepis jazdy każe jechać w Polsce prawą stroną drogi, a wyprzedzać na lewo. W Europie pozostało tylko kilka krajów, w których dotąd jeździ się lewą stroną, a wyprzedza na prawo. Są to: Austrja (z wyjątkiem Burgenlandu), Czechosłowacja, Węgry, Anglja i Szwecja.

W wielkich miastach należy specjalnie uważać na znaki, dawane przez regulujących ruch policjantów, a w Warszawie na znaki świetlne na skrzyżowaniu wielkich arterji.

Drogowskazy w osiedlach i na skrzyżowaniach dróg ułatwiają orjentację, a należycie rozstawione staraniem i kosztem Automobilklubu Polski trójkątne znaki ostrzegawcze, powszechnie znanego międzynarodowego typu, zawczasu wskazują, gdzie należy zachować specjalną ostrożność.

Co się tyczy **międzynarodowego ruchu automobilowego,** to stanowi on na zachodzie Europy potężny i stale rosnący czynnik gospodarczy. Dość powiedzieć dla przykładu, że ilość obcych samochodów, przybywających do Szwajcarji, wynosiła w r. 1927 — 78.904 sztuki, w roku 1930 już 163.577, a w roku 1931 — 176.673 sztuki, czyli o 13.000 więcej niż w poprzednim, pomimo kryzysu, dającego się i tam bardzo odczuwać.

Polska bierze narazie niewielki udział w międzynarodowej turystyce samochodowej, ale jednak postęp jest widoczny. Coraz więcej samochodów z obcemi znakami rejestracyjnemi widuje się u nas, a **samochody** z dodaną do polskich znaków rejestracyjnych owalną **tabliczką z literami PL** coraz częściej pojawiają się na drogach zagranicą.

Taka tabliczka stwierdza polską przynależność państwową samochodu, i należy w nią zaopatrzyć polski samochód przed wyjazdem zagranicę, zgodnie z postanowieniami konwencji międzynarodowej o ruchu samochodowym, podpisanej w Paryżu dn. 24 kwietnia 1926 r. (Dz. U. R. P. z dn. 27 marca 1930 r. Nr. 21 poz. 177) stanowiącej rozwinięcie poprzedniej takiej konwencji z dn. 11 października 1909 r.

Dla orjentacji naszych automobilistów należy przytem zaznaczyć co do innych państw europejskich, że lit. „D" cznacza przynależność państwową do Niemiec, „CS" — do Czechosłowacji, „R" — Rumunji, „LR" — Łotwy „SU" — Sowietów, „A" — Austrji, „H" — Węgier, „Y" — Jugosławji, „I" — Włoch, „F" — Francji, „CH" — Szwajcarji.

Konwencja z r. 1926 ustaliła również **dokumenty dla samochodu i kierowców, potrzebne do wyjazdu zagranicę.**

Mianowicie są to **„Międzynarodowe świadectwo samochodowe"** (Certificat International pour Automobiles) i **„Międzynarodowe pozwolenie na prowadzenie samochodu"** (Permis International de conduire), ważne na rok od daty wystawienia i wydawane przez Dyrekcje Robót Publicznych przy Urzędach wojewódzkich oraz przez Kluby Automobilowe i Touring Klub, na mocy nieprzedawnionych dokumentów krajowych — dowodu rejestracyjnego i pozwolenia na kierowanie.

Bardzo powszechne jest błędne mniemanie, że dla wyjazdu zagranicę samochodem, wystarczy posiadanie tylko tak zwanego „tryptyku". Otóż tak nie jest. Automobilista polski nie będzie wpuszczony zagranicę, jeśli nie posiada tylko co wymienionych dokumentów o charakterze administracyjno - technicznym, wynikających z konwencji międzynarodowej, zawartej przez rządy poszczególnych państw. Rządy zaś nie umawiały się co do ułatwień celnych w międzynarodowym ruchu samochodowym i w związku z tem konwencja z 1926 r. zupełnie nie dotyczy spraw celnych, a dla poczynienia ułatwień w tym względzie automobilkluby i touring kluby różnych krajów porozumiały się ze sobą, dały gwarancję władzom celnym i zostały upoważnione do wydawania automobilistom wyjeżdżającym zagranicę tak zwanych **„tryptyków" i „książ-**

żeczek z przepustkami granicznemi", (Carnet de passages en Douanes). Są to dokumenty celne, upoważniające do wprowadzenia samochodu do obcego kraju bez obowiązku składania przy wjeździe na granicy kaucji celnej.

Tryptyk ważny jest na jedno państwo w ciągu roku od daty wystawienia, a książeczka z przepustkami granicznemi ważna jest na wszystkie kraje europejskie, również w ciągu roku.

Te dokumenty celne wydają wszystkie wyżej wymienione Kluby Automobilowe i Touring Klub, które też udzielają wszelkich informacji o kwestjach celnych w międzynarodowej turystyce samochodowej. Przytem należv zaznaczyć, że Automobilklub Polski wraz z klubami afiljowanemi należą do Międzynarodowego Związku Klubów Uznanych w Paryżu (Association Internationale des Automobile - Clubs Reconnus à Paris), zaś Polski Touring Klub należy do Związku Międzynarodowej Turystyki (Alliance Internationale du Tourisme à Bruxelles).

W czasie podróży zagranicę należy pilnie przestrzegać, aby wszystkie wjazdy i wyjazdy były dokładnie notowane na dokumentach celnych przez funkcjonarjuszów urzędów granicznych, — a po powrocie do kraju trzeba bezzwłocznie zwrócić dokument celny klubowi, który go wystawił.

Turysta samochodowy polski znajdzie zagranicą więcej ułatwień niż w kraju, zwłaszcza w postaci stacji obsługi. Musi on ściśle przestrzegać obowiązujące przepisy ruchu, które zresztą są już obecnie tak ujednostajnione, że zasadniczo niemal nie różnią się od naszych z tym wyjątkiem, że jak już powyżej zaznaczono, w kilku krajach Europy jeździ się dotąd lewą stroną drogi, a wyprzedza na prawo.

OPŁATY OD POJAZDÓW MECHANICZNYCH NA RZECZ PAŃSTWOWEGO FUNDUSZU DROGOWEGO.

Ustawa o państw. funduszu drogowym z 29.III.1933 r. Dz. U. R. P. Nr. 29 z 1933 r. p. 254 ustanawia opłaty w stosunku rocznym jak następuje:

1. Od samochodu osobowego służącego do własnego użytku — po 15 zł. od każdych 100 kg. wagi własnej samochodu.
2. Od motocykla bez przyczepki — po 40 zł. od sztuki.
3. Od motocykla z przyczepką oraz od trzykołowych pojazdów mechanicznych (cyklonetek) — po 60 zł. od szt.

Uwaga: Przy obliczaniu wagi pojazdów mechanicznych nie uwzględnia się ilości do 50 kg. włącznie, a ilości większe niż 50 kg. liczy się za 100 kg.

Na województwo śląskie obowiązują analogiczne opłaty.

Opłaty stemplowe od podań i świadectw przewidzianych w rozporządzeniu ministerjalnem z dn. 15.I.1933 r. o ruchu pojazdów mechanicznych na drogach publicznych (Dz. U. 9/55), wynoszą 5 złotych.

Wszelkie opłaty od pojazdów mechanicznych na rzecz związków komunalnych na obszarze całej Rzeczypospolitej łącznie z województwem śląskim zostały zniesione (Art. 22 ustawy z dnia 7 lutego 1931 r. Dz. U. R. P. Nr. 16/78/31 oraz art. 18 ust. z dn. 20 marca 1931 r., Dz. U. Śląskich Nr. 6/14).

Uwaga: Opłaty mytnicze mogą być pobierane po 1 kwietnia 1931 r. na takich większych mostach, które zostały zbudowane z funduszów, uzyskanych z pożyczek amortyzacyjnych z opłat mytniczych, pobieranych na tych mostach, a to do czasu zamortyzowania się tych pożyczek. (Tenże art. 22 ust. 2 p. 1).

Opłaty od rowerów: Stosownie do rozporządzenia Ministrów Robót Publicznych i Spraw Wewnętrznych z 20 maja 1925 (Dz. U. R. P. z 5 czerwca 1925 Nr. 55, poz. 397), każda osoba, jeżdżąca na rowerze po drogach publicznych, winna zaopatrzyć się w imienną kartę rowerową, wydawaną według ustalonego wzoru: w województwach poznańskiem i pomorskiem przez miejscową władzę policyjną, a w innych województwach przez władze administracyjne I instancji, które w miastach mogą wydawanie tych kart powierzyć magistratom za ich zgodą.

Opłaty stemplowe od kart rowerowych w myśl art. 154 u. o. s. w brzmieniu ust. z dn. 18. III. 1932 podlegają opłacie stemplowej w wysokości 5 zł. Natomiast opłata w wysokości 1 zł., przewidziana w § 3 wyżej przytoczonego rozporządzenia z dnia 20 maja 1925, została zniesiona.

W granicach województwa śląskiego gminom miejskim na ich obszarze, a powiatowym związkom komunalnym po za obszarem gmin miejskich wolno pobierać podatek od posiadania rowerów. (art. 16 i art. 17 ustęp 3 Ustawy o Tymczasowem Uregulowaniu Finansów komunalnych w województwie Śląskiem (Dz. Ustaw Śląskich 1926 r. Nr. 17, poz. 30).

Prawo to nie służy gminom i powiatowym związkom komunalnym po za obszarem województwa śląskiego. Odmienne postanowienia dawniejsze przestały obowiązywać z dniem 1 kwietnia 1932 r. na mocy art. 1 (Dział 10 ustawy z dnia 17 marca 1932 r. (Dz. U. R. P. Nr. 25, poz. 223).

Ponadto wspomniana wyżej ustawa o funduszu drogowym postanawia, że dowód rejestracyjny na pojazd mechaniczny traci ważność jeżeli nie uiszczono należnej opłaty we właściwym terminie.

Zagraniczne samochody osobowe wjeżdżające do Polski płacą przy przekraczaniu granicy za pierwsze 3 dni

pobytu 5 zł. a za każdy dzień następny 1 zł. Motocykle bez przyczepki płacą za pierwsze 3 dni 1.50 zł. a za każdy dzień następny 40 gr., motocykle z przyczepką płacą za pierwsze 3 dni pobytu 2 zł. a za każdy dzień następny 50 gr.

Rozpoczęty dzień liczy się za cały; na uiszczoną opłatę w urzędzie celnym (granicznym) otrzymuje się kwit, który należy zatrzymać i okazać władzom celnym przy wyjeździe z Polski.

SPIS RZECZY: